ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 23.5.2022
SWD(2022) 604 final

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Έκθεση χώρας 2022 - Κύπρος

που συνοδεύει το έγγραφο

Σύσταση για ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων 2022 της Κύπρου και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα σταθερότητας 2022 της Κύπρου

{COM(2022) 604 final} - {SWD(2022) 640 final}

European Commission

Cyprus

2022 Country Report

ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Η Κύπρος αντιμετώπισε καλά την πανδημία, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν ευπάθειες

Η Κύπρος εισήλθε στην κρίση που προκάλεσε η COVID-19 με ισχυρή ανάπτυξη, έχοντας επιτύχει ταχεία ανάκαμψη από τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2013. Ταυτόχρονα, η διαδικασία κάλυψης της υστέρησης βρισκόταν ακόμη σε εξέλιξη όταν εμφανίστηκε η νόσος COVID-19, καθώς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης) ανερχόταν στο 90 % του μέσου όρου της ΕΕ το 2019 σε σύγκριση με ποσοστό 91,3 % πριν από τη χρηματοπιστωτική κρίση.

Η Κύπρος είναι μια συγκριτικά μικρή, ανοικτή και προσανατολισμένη στις υπηρεσίες οικονομία. Το 2020 οι υπηρεσίες αντιπροσώπευαν σχεδόν το 84 % του ΑΕΠ και απασχολούσαν περισσότερο από το 70 % του εργατικού δυναμικού. Ο τουρισμός, οι επαγγελματικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και τα ακίνητα συγκαταλέγονται μεταξύ των μεγαλύτερων παραγόντων που συμβάλλουν στο ΑΕΠ (βλ. παράρτημα 19). Ο τουρισμός παραμένει βασικός οικονομικός μοχλός, καθώς έχει σημαντικές δευτερογενείς επιπτώσεις σε άλλους τομείς, όπως οι μεταφορές και το εμπόριο.

Η πανδημία της COVID-19 διέκοψε μόνο προσωρινά τη δυναμική ανάπτυξη των προηγούμενων ετών και η οικονομία σημείωσε σημαντική ανάκαμψη το 2021. Το πραγματικό ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 5 % το 2020, ποσοστό μικρότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2020 και από τη συρρίκνωση του 6,6 % κατά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2013. Η οικονομία ανέκαμψε με ταχείς ρυθμούς και το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 5,5 % το 2021. Οι καλές αυτές επιδόσεις οφείλονται επίσης σε μέτρα στήριξης, τα οποία μετρίασαν τη μείωση του εισοδήματος και των καταναλωτικών δαπανών και βοήθησαν εκτεθειμένους τομείς όπως ο τουρισμός να αντιμετωπίσουν την κρίση. Τα μέτρα περιλάμβαναν συστήματα προσωρινής εργασίας και μειωμένου ωραρίου εργασίας, τα οποία επωφελήθηκαν επίσης από το ευρωπαϊκό μέσο προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE, εκταμιεύθηκαν 603 εκατ. EUR), αναστολή πληρωμών δανείων από τράπεζες, καθώς και συστήματα για την παροχή επιδοτούμενων επιτοκίων για δάνεια και εγγυήσεις δανείων. Ο τουριστικός τομέας επλήγη σοβαρά από τη μείωση των αφίξεων τουριστών κατά 84 % το 2020, από την οποία δεν έχει ακόμη ανακάμψει πλήρως. Όσον αφορά το μέλλον, η οικονομική δραστηριότητα αναμένεται να σημειώσει επιβράδυνση το 2022, 2,3 %, καθώς έχει επηρεαστεί αρνητικά από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, προτού επανέλθει στην ισχυρή αναπτυξιακή πορεία της 2023, 3,5 %. Εξακολουθούν να υφίστανται σημαντική αβεβαιότητα και κίνδυνοι δυσμενέστερων αποτελεσμάτων όσον αφορά τις αναπτυξιακές προοπτικές, που συνδέονται κυρίως με τις οικονομικές επιπτώσεις της επίθεσης της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας.

Ο πληθωρισμός αυξάνεται. Οι υψηλές παγκόσμιες τιμές των πρώτων υλών γενικά και του πετρελαίου ειδικότερα ώθησαν τον πληθωρισμό στο 2,3 % το 2021, έπειτα από πολλά έτη χαμηλού πληθωρισμού. Ο πληθωρισμός προβλέπεται να κορυφωθεί το 2022 στο 5,2 %, προτού μετριαστεί σε 2,7 % το 2023. Η Κύπρος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από εισαγόμενα πετρελαϊκά προϊόντα για την κατανάλωση ενέργειας, στοιχείο που ασκεί περαιτέρω πίεση στα ευάλωτα νοικοκυριά. Η ενεργειακή φτώχεια έχει ήδη επικρατήσει, καθώς ποσοστό μεγαλύτερο από το 20,9 % του συνολικού πληθυσμού αδυνατούσε να εξασφαλίσει επαρκή θέρμανση για τα σπίτια του, σε σύγκριση με ποσοστό 8,2 % στην ΕΕ το 2020 (βλ. παράρτημα 6). Η κυβέρνηση έχει θεσπίσει μέτρα για τη στήριξη του πληθυσμού μέσω της μείωσης του ΦΠΑ και των ειδικών

φόρων κατανάλωσης και της παροχής ειδικών εκπτώσεων για τις ευάλωτες ομάδες.

Τα δημόσια οικονομικά βελτιώνονται χάρη στην οικονομική ανάκαμψη. Χάρη στη συνετή δημοσιονομική πολιτική της, η Κύπρος βρέθηκε σε ισχυρή δημοσιονομική θέση μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση. Ως εκ τούτου, το ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης εμφάνιζε πλεόνασμα από το 2016 και το δημόσιο χρέος μειώθηκε από 109,1 % του ΑΕΠ το 2014 σε 91,1 % το 2019. Το 2020 το ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης παρουσίασε έλλειμμα 5,8 % του ΑΕΠ λόγω της ύφεσης και των μέτρων της κυβέρνησης για τη στήριξη της οικονομίας και της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, το έλλειμμα μειώθηκε σε 1,7 % το 2021 χάρη στην ισχυρή οικονομική ανάκαμψη και αναμένεται να βελτιωθεί περαιτέρω το τρέχον έτος. Ομοίως, μετά την κορύφωσή του το 2020, ο δείκτης δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί σημαντικά σε 93,9 % το 2022 και να επανέλθει σταδιακά στα προ της χρηματοπιστωτικής κρίσης επίπεδα. Υπάρχουν μέτριοι μεσοπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι κίνδυνοι όσον αφορά τη δημοσιονομική σταθερότητα λόγω του υψηλού τρέχοντος επιπέδου του δημόσιου χρέους, της ευαισθησίας της πορείας του χρέους σε μακροοικονομικούς κλυδωνισμούς και των προβλεπόμενων δημόσιων δαπανών που συνδέονται με τη γήρανση του πληθυσμού. Μεταξύ του 2019 και του 2070, οι συνολικές δαπάνες που σχετίζονται με τη γήρανση του πληθυσμού εκτιμάται ότι θα αυξηθούν κατά 2,0 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, μεταξύ των οποίων οι δαπάνες για τις δημόσιες συντάξεις κατά 2,1 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. ([1]) Επίσης, ο κίνδυνος της κλιματικής αλλαγής είναι σημαντικός για την Κύπρο, κυρίως λόγω των κινδύνων που σχετίζονται με τις δασικές πυρκαγιές.

Διάγραμμα 1.1: **Βασικοί δημοσιονομικοί δείκτες**

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Παρά την ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα κατά τη διάρκεια της κρίσης που προκάλεσε η COVID-19, εξακολουθούν να υπάρχουν κίνδυνοι. Το σύνολο των ενοποιημένων στοιχείων ενεργητικού του τραπεζικού τομέα αντιστοιχεί σε 3,1 φορές το μέγεθος της οικονομίας, γεγονός που επέτρεψε στον τομέα να απορροφήσει σε μεγάλο βαθμό τους οικονομικούς κλυδωνισμούς από την πανδημία. Οι μέσοι δείκτες κεφαλαίου και ρευστότητας των τραπεζών παρέμειναν πολύ πάνω από τα κανονιστικά ελάχιστα όρια και ο τομέας είχε ήδη επιστρέψει στην κερδοφορία το 2021. Καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης, οι τράπεζες συνέχισαν να δημιουργούν πρόσθετα αποθέματα ασφαλείας, μειώνοντας παράλληλα τα μη εξυπηρετούμενα δάνειά τους ([2]) μέσω οργανικών μειώσεων και πωλήσεων χαρτοφυλακίου. Συνολικά, τα δάνεια που εξήλθαν από τις αναστολές πληρωμών σημειώνουν ενθαρρυντικές επιδόσεις, αλλά η Κύπρος εξακολουθεί να έχει το δεύτερο υψηλότερο επίπεδο μη εξυπηρετούμενων δανείων στην ΕΕ.

Σημαντικό μέρος των προβληματικών περιουσιακών στοιχείων παραμένει στην

([1]) Βλ. την έκθεση του 2021 για τη γήρανση του πληθυσμού «Ageing Report 2021». Ωστόσο, τα στοιχεία αυτά δεν λαμβάνουν υπόψη τις νομοθετημένες μελλοντικές αυξήσεις του ποσοστού εισφορών του γενικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης κατά την περίοδο έως το 2039.

([2]) Τα αριθμητικά στοιχεία για τα ΜΕΔ που αναφέρονται στην παρούσα έκθεση βασίζονται σε στοιχεία της ΕΚΤ και, ως εκ τούτου, διαφέρουν από τα αριθμητικά στοιχεία που αναφέρονται στην έκθεση μεταπρογραμματικής εποπτείας για την Κύπρο της άνοιξης του 2022 *Post-Programme Surveillance Report Cyprus, Spring 2022*, όπου τα στοιχεία βασίζονται σε στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου.

οικονομία. Η διαχείριση των εν λόγω περιουσιακών στοιχείων διενεργείται εκτός του τραπεζικού τομέα από εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων και διαχείρισης πιστώσεων. Ενώ η εποπτεία των εταιρειών εξαγοράς πιστώσεων έχει ενισχυθεί, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις που σχετίζονται με το περιβάλλον λειτουργίας τους. Ως εκ τούτου, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει πρόταση νομοθετικού πλαισίου που θα επιτρέπει τόσο στις εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων όσο και στους διαχειριστές πιστώσεων να έχουν πρόσβαση σε στοιχεία σχετικά με την πιστοληπτική ικανότητα και τα περιουσιακά στοιχεία των οφειλετών.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διευρύνθηκε, κυρίως λόγω της πανδημίας και της κατάρρευσης των εσόδων από τον τουρισμό. Παρά την αξιοσημείωτη βελτίωση το 2021, είναι πολύ πάνω από το επίπεδο που απαιτείται για τη σταθεροποίηση της καθαρής διεθνούς επενδυτικής θέσης. Η περαιτέρω ανάπτυξη τομέων με εξαγωγικό προσανατολισμό και η μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές, ιδίως όσον αφορά το πετρέλαιο, είναι απαραίτητες για να εξασφαλιστεί ότι τα επίπεδα εξωτερικού χρέους θα παραμείνουν βιώσιμα στο μέλλον. Το μεγάλο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αντανακλάται στο γεγονός ότι η αποταμίευση υπολείπεται των επενδύσεων, ιδίως στον τομέα των νοικοκυριών. Τα νοικοκυριά στην Κύπρο είναι καθαροί δανειολήπτες τουλάχιστον από το 2000 και το ποσοστό αποταμίευσης της Κύπρου, το οποίο ανέρχεται σε 8 %, είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 18,3 % το 2020 (βλ. παράρτημα 17).

Η επίτευξη περιβαλλοντικά βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης εξακολουθεί να αποτελεί βασική πρόκληση. Η Κύπρος συγκαταλέγεται στα κράτη μέλη που παράγουν τις υψηλότερες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατ' άτομο. Με τα υφιστάμενα μέτρα, θα υπολείπεται κατά 15 εκατοστιαίες μονάδες του στόχου της για μείωση κατά -24 % βάσει του κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών, σε σύγκριση με τις εκπομπές του έτους βάσης 2005. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να εντείνει σημαντικά τις προσπάθειές της για να επιτύχει τον προτεινόμενο νέο στόχο μείωσης βάσει του κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών με βάση τις υψηλότερες φιλοδοξίες της οδηγίας για την προσαρμογή στον στόχο του 55 % (βλ. παράρτημα 5). Ο υψηλός βαθμός εξάρτησης από το εισαγόμενο πετρέλαιο, το οποίο αντιπροσωπεύει περίπου το 85,6 % του ενεργειακού μείγματος της χώρας, αποτελεί την κύρια αιτία υψηλότερων εκπομπών και καθιστά την Κύπρο εκτεθειμένη στις διακυμάνσεις των τιμών στη διεθνή αγορά πετρελαίου. Καθώς η ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές αντιπροσώπευε το 16,88 % της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας ([3]) το 2020, η Κύπρος υπερέβη τον ενδιάμεσο στόχο της, αλλά επέδειξε έλλειψη φιλοδοξίας σε σχέση με το πολύ μεγάλο δυναμικό της. Λόγω της θέσης της στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, η Κύπρος αντιμετωπίζει ιδιαίτερα υψηλούς κινδύνους από τις σημαντικές αυξήσεις της θερμοκρασίας και την κλιματική αλλαγή. Η μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία μόλις ξεκίνησε, και η αυξανόμενη παραγωγή αστικών αποβλήτων, το χαμηλό ποσοστό ανακύκλωσης (16,4 % σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που ανέρχεται σε 47,8 %) (βλ. παράρτημα 7) και οι υψηλές εκπομπές από τις μεταφορές λόγω της ευρείας χρήσης ιδιωτικών αυτοκινήτων εξακολουθούν να αποτελούν μείζονες προκλήσεις.

Η Κύπρος υστερεί στην ψηφιακή μετάβαση. Η Κύπρος κατατάσσεται στις χώρες με τις χαμηλότερες επιδόσεις στον Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) της Επιτροπής για το 2022. Συγκεκριμένα, ενώ η Κύπρος σημειώνει καλύτερες επιδόσεις στις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες από ό,τι στις άλλες διαστάσεις του DESI, υστερεί στις κατηγορίες «κάλυψη σταθερού δικτύου πολύ υψηλής χωρητικότητας», «βασικές ψηφιακές δεξιότητες», «ελλείψεις ειδικών της τεχνολογίας των πληροφοριών και επικοινωνιών» και «σχετικά υψηλή τιμή ευρυζωνικής σύνδεσης» (βλ. παράρτημα 8).

([3]) Ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας είναι η ενέργεια που καταναλώνουν οι τελικοί χρήστες αφαιρουμένων των απωλειών ενέργειας κατά τη μετατροπή της ενέργειας από την ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας. Το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην τελευταία ανέρχεται σε 13,8 %. Ο άνθρακας αντιπροσωπεύει το υπόλοιπο 0,6 % της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας.

Η αγορά εργασίας βελτιώνεται, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις ιδίως όσον αφορά τους νέους και τις γυναίκες. Τόσο η απασχόληση όσο και οι ώρες εργασίας αυξήθηκαν το 2021. Μολονότι η ανεργία αυξήθηκε ελαφρά κατά τη διάρκεια της πανδημίας, μειώθηκε εκ νέου το 2021. Ωστόσο, τα ήδη υψηλά επίπεδα ανεργίας των νέων (15-24 ετών) και των νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας σε 17,1 % και 15,4 % αντίστοιχα το 2021. Το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά την απασχόληση παραμένει σχετικά ευρύ, καθώς ανήλθε σε 12,2 εκατοστιαίες μονάδες το 2021 σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 10,8 εκατοστιαίες μονάδες, εν μέρει λόγω του χαμηλού αριθμού παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών που είναι εγγεγραμμένα σε υπηρεσίες παιδικής φροντίδας (βλ. παράρτημα 12). Έπειτα από μείωση που σημείωσαν το 2020, οι μισθοί ανέκαμψαν το 2021. Η Κύπρος προτίθεται να θεσμοθετήσει εθνικό κατώτατο μισθό, ο οποίος αναμένεται να συμβάλει στη μείωση του κινδύνου φτώχειας και να ωφελήσει κυρίως τους εργαζόμενους νέους και τις εργαζόμενες γυναίκες.

Η Κύπρος θέσπισε πρόσφατα νέο εθνικό σύστημα ασφάλισης υγείας. Το σύστημα αυτό έχει ήδη αυξήσει την ανθεκτικότητα της Κύπρου έναντι της πανδημίας και έχει εξασφαλίσει περισσότερο ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναμένεται να συμβάλει στην εδραίωση αυτών των οφελών.

Η χαμηλή παραγωγικότητα, καθώς και οι ελλείψεις και οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας εξακολουθούν να αποτελούν προκλήσεις. Το 2021 η παραγωγικότητα της εργασίας ανά ώρα εργασίας στην Κύπρο ανήλθε περίπου στο 75,5 % του μέσου όρου της ΕΕ, παρουσιάζοντας μικρή αύξηση από το 2020, αφού είχε παραμείνει στάσιμη για σχεδόν μία δεκαετία (βλ. παράρτημα 10). Η χαμηλή παραγωγικότητα χαρακτηρίζει και τις εμπορικές κρατικές οντότητες. Η δυνητική αύξηση του ΑΕΠ οφείλεται κυρίως στην απασχόληση και τις επενδύσεις και όχι στις τεχνολογικές βελτιώσεις και την καινοτομία (βλ. παράρτημα 9).

Η Κύπρος παρουσιάζει καλές επιδόσεις όσον αφορά την εφαρμογή των περισσότερων αρχών του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις. Παρά τον υψηλό αριθμό φοιτητών που ολοκληρώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση, η Κύπρος έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων στους τομείς των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών στην ΕΕ. Το ποσοστό των μαθητών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ήταν επίσης συγκριτικά χαμηλό (17 % έναντι μέσου όρου 49 % στην ΕΕ το 2019), όπως και το ποσοστό των μαθητών με τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες (50 % έναντι του μέσου όρου της ΕΕ που ήταν 54 % το 2021) (βλ. παράρτημα 12). Ως εκ τούτου, παρατηρούνται ελλείψεις δεξιοτήτων σε επαγγέλματα που σχετίζονται με την τεχνολογία των πληροφοριών και των επικοινωνιών, τις θετικές επιστήμες, την τεχνολογία, τη μηχανική και τα μαθηματικά. Παρατηρούνται επίσης ελλείψεις νοσηλευτών στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και ανειδίκευτων εργαζομένων στον τομέα της εστίασης. Υπάρχουν σημαντικές αναντιστοιχίες δεξιοτήτων στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, καθώς σημαντικό ποσοστό (33,2 % το 2020, πάνω από τον μέσο της ΕΕ που ανήλθε σε 21,5 %) των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μεταξύ 20-64 ετών διαθέτουν περισσότερα προσόντα από αυτά που απαιτούνται στις θέσεις εργασίας που κατέχουν επί του παρόντος ([4]). Το επίπεδο των βασικών δεξιοτήτων μεταξύ των μαθητών στην Κύπρο εξακολουθεί να αποτελεί πηγή ανησυχίας και αναδεικνύει τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες (βλ. παράρτημα 13).

Ο χαμηλός συντελεστής φορολογίας εταιρειών εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση. Ανερχόμενος στο 10,8 % το 2020, ο μέσος πραγματικός φορολογικός συντελεστής επί του εταιρικού εισοδήματος είναι πολύ χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ που ανέρχεται σε 19,3 % (βλ. παράρτημα 18). Παρότι λαμβάνονται μέτρα για την αντιμετώπιση του ζητήματος του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, ο συντελεστής φορολογίας

([4]) Δεξιότητες - Eurostat (europa.eu)

εταιρειών παραμένει πολύ χαμηλός. Το γεγονός αυτό έχει δευτερογενείς επιπτώσεις σε άλλες χώρες της ΕΕ, ενώ δεν ενισχύει σημαντικά την πραγματική οικονομία, καθώς πολλές από τις επιχειρήσεις που προσελκύονται δεν έχουν ισχυρή σύνδεση με την κυπριακή οικονομία.

Όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα, οι επιδόσεις της Κύπρου είναι χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ. Με βάση τις διεθνείς κατατάξεις της ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Report ή World Competitiveness Rankings), οι επιδόσεις της Κύπρου είναι χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ. Σύμφωνα με τις εκθέσεις αυτές, το φορολογικό καθεστώς και το υψηλό μορφωτικό επίπεδο ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα, ενώ το μικρό μέγεθος της αγοράς, οι αδυναμίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, και η σχετικά χαμηλή ψηφιοποίηση και ικανότητα έρευνας και καινοτομίας αποτελούν τροχοπέδη για την ανταγωνιστικότητα.

Συνολικά, η Κύπρος παρουσιάζει καλές επιδόσεις και σημειώνει περαιτέρω πρόοδο προς την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών. Οι επιδόσεις της Κύπρου είναι καλές (ΣΒΑ 15) ή βελτιώνονται σε διάφορους δείκτες ΣΒΑ που σχετίζονται με την περιβαλλοντική βιωσιμότητα (ΣΒΑ 2, 7, 9, 11). Επιπλέον, οι επιδόσεις της είναι πολύ καλές ή καλές στους δείκτες ΣΒΑ που αφορούν τη φτώχεια και την υγεία (ΣΒΑ 1, 3, 10) και βελτιώνονται σε διάφορους δείκτες ΣΒΑ που αξιολογούν τη δικαιοσύνη της κοινωνίας και της οικονομίας (ΣΒΑ 2, 4, 5). Η Κύπρος παρουσιάζει επίσης βελτίωση στους δείκτες ΣΒΑ που σχετίζονται με την αξιοπρεπή εργασία και την οικονομική ανάπτυξη (ΣΒΑ 8), τη μακροοικονομική σταθερότητα (ΣΒΑ 16), καθώς και την παραγωγικότητα (ΣΒΑ 4, 9). Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις (βλ. παράρτημα 1).

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία επιβαρύνει την ανάπτυξη της οικονομίας

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία έχει διαταράξει την ανάκαμψη του τουριστικού τομέα. Η Ρωσία είναι η δεύτερη σημαντικότερη τουριστική αγορά της Κύπρου μετά το Ηνωμένο Βασίλειο. Το μερίδιό της στο σύνολο των αφίξεων τουριστών και των τουριστικών εσόδων κυμαινόταν στο 20 % την περίοδο 2016-2019. Επί του παρόντος, το ένα πέμπτο των αφίξεων τουριστών που αναμένονται το 2022 ενδέχεται να ακυρωθούν λόγω των ταξιδιωτικών περιορισμών και των επιπτώσεων των κυρώσεων στην αγοραστική δύναμη της Ρωσίας. Επιπλέον, ο αυξανόμενος πληθωρισμός αναμένεται να διαβρώσει το διαθέσιμο εισόδημα στις άλλες τουριστικές αγορές της Κύπρου, μειώνοντας με τον τρόπο αυτόν τη ζήτηση για διακοπές.

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία αναμένεται επίσης να έχει αρνητικό αντίκτυπο στις εξαγωγές άλλων υπηρεσιών πέραν του τουρισμού. Οι εξαγωγές της Κύπρου στη Ρωσία περιλαμβάνουν υπηρεσίες τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών, λογιστικής, παροχής συμβουλών, καθώς και υπηρεσίες ναυτιλίας και μεταφορών, οι οποίες αντιπροσώπευαν το 17,5 % των συνολικών εξαγωγών υπηρεσιών το 2020. Η αποσύνδεση αρκετών ρωσικών τραπεζών από την Εταιρεία Παγκόσμιων Διατραπεζικών Χρηματοπιστωτικών Τηλεπικοινωνιών (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications, SWIFT), καθώς και ο αρνητικός αντίκτυπος των κυρώσεων στις ρωσικές εταιρείες αναμένεται να επηρεάσουν αρνητικά αυτούς τους τομείς.

Το ήδη υψηλό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω. Η αναμενόμενη απώλεια εξαγωγών τουριστικών και άλλων υπηρεσιών σε συνδυασμό με τις ακριβές εισαγωγές πετρελαίου και πρώτων υλών, για τις οποίες η εγχώρια ζήτηση είναι ανελαστική, αναμένεται να ωθήσει το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σε υψηλό επίπεδο, περίπου σε 8,8 % του ΑΕΠ το 2022.

Η Ρωσία έχει το μεγαλύτερο ποσοστό αποθεμάτων άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στην Κύπρο. Τα αποθέματα ΑΞΕ αφορούν κυρίως χρηματοοικονομικές οντότητες ειδικού σκοπού (ΟΕΣ) οι οποίες, σύμφωνα με πληροφορίες, δεν έχουν ισχυρούς δεσμούς με

την εγχώρια οικονομία, καθώς η Κύπρος χρησιμοποιείται ως προορισμός διέλευσης. Τα ακίνητα αντιπροσωπεύουν το 4,4 % των συνολικών αποθεμάτων ΑΞΕ έναντι της Ρωσίας. [Βλ. Post-Programme Surveillance Report, Spring 2022 (έκθεση μεταπρογραμματικής εποπτείας, άνοιξη 2022)].

Οι δεσμοί μεταξύ της Ρωσίας και του κυπριακού τραπεζικού τομέα έχουν μειωθεί σημαντικά μετά την τραπεζική κρίση του 2013, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν κίνδυνοι. Οι καταθέσεις των Ρώσων κατοίκων αντιπροσωπεύουν περίπου το 4 % των συνολικών καταθέσεων σε κυπριακές τράπεζες και το άνοιγμα των κυπριακών τραπεζών στη Ρωσία φαίνεται περιορισμένο. Στο μεταξύ, έπειτα από τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, η RCB Bank Ltd έλαβε οικειοθελώς την απόφαση να παύσει σταδιακά τις τραπεζικές της δραστηριότητες κατόπιν στάθμισης των επιπτώσεων των γεωπολιτικών κινδύνων στις δραστηριότητές της ([5]).

([5]) Η RCB Bank Ltd ανακοίνωσε τα σχέδιά της και δεσμεύτηκε να αποπληρώσει στο ακέραιο όλους τους καταθέτες. Στο μεταξύ, η ΕΚΤ περιόρισε τις δραστηριότητες της RCB και η τράπεζα δεν δύναται πλέον να δέχεται νέες καταθέσεις, να χορηγεί νέα δάνεια ή να πραγματοποιεί νέες επενδύσεις. Επιπλέον, διορίστηκε προσωρινός διαχειριστής για να συνεργαστεί με την τρέχουσα διοίκηση, ώστε να διασφαλιστούν η ομαλή λήξη των σχέσεων καταθέσεων και η ταυτόχρονη παρακολούθηση της ρευστότητας και του κεφαλαίου της τράπεζας.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ

Το κυπριακό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας είναι φιλόδοξο και αντιμετωπίζει την πλειονότητα των μακροχρόνιων προκλήσεων. Ανέρχεται σε 1,2 δισ. EUR (σε τρέχουσες τιμές, ποσό που ισοδυναμεί με το 5,4 % του ΑΕΠ του 2019) σε επιχορηγήσεις και δάνεια για την περίοδο 2021-2026 (βλ. παράρτημα 2). Το ποσό αυτό προστίθεται στην πολιτική συνοχής της ΕΕ, η οποία παρέχει 968 εκατ. EUR για την περίοδο 2021-2027 (βλ. παράρτημα 3). Το σχέδιο αποτελείται από 133 μέτρα που καλύπτουν από κοινού τους έξι πυλώνες του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας ([6]). Τα μέτρα αυτά στοχεύουν στις διαρθρωτικές προκλήσεις στους τομείς της ενεργειακής απόδοσης και της παραγωγής ενέργειας, της ψηφιοποίησης, των μεταφορών, της διαχείρισης των αποβλήτων και των υδάτων, της υγείας, της αγοράς εργασίας, της εκπαίδευσης, της έρευνας και καινοτομίας, του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας.

Το κυπριακό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην επιτάχυνση της δίκαιης πράσινης και ψηφιακής μετάβασης. Προτείνει διάφορες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για τη στήριξη της δίκαιης πράσινης μετάβασης. Κεντρικό στοιχείο είναι το έργο EuroAsia Interconnector, ένα έργο κοινού ενδιαφέροντος, το οποίο αναμένεται να συνδέσει το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας της Κύπρου με το ελληνικό δίκτυο στην Κρήτη και με το δίκτυο του Ισραήλ, τερματίζοντας με τον τρόπο αυτόν την ενεργειακή απομόνωση της Κύπρου και διευκολύνοντας την ανάπτυξη της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Επιπλέον, η πράσινη φορολογία, η ελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και η ενεργειακή απόδοση των κτιρίων συγκαταλέγονται στα μέτρα που θα συμβάλουν σημαντικά στον οικολογικό προσανατολισμό της οικονομίας και στη μετάβαση της χώρας στην κλιματική ουδετερότητα. Όσον αφορά την ψηφιακή μετάβαση, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας στηρίζει την ανάπτυξη ευρυζωνικών δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας, μεταξύ άλλων σε περιοχές για τις οποίες δεν υπάρχει ενδιαφέρον από τον ιδιωτικό τομέα. Προωθεί μέτρα ψηφιοποίησης σε τομείς όπως οι υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ηλεκτρονικής υγείας, ηλεκτρονικής δικαιοσύνης και η εκπαίδευση και κατάρτιση. Επιπλέον, η ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων, ιδίως των μικρών και των μεσαίων, διευκολύνεται με μέτρα που αποσκοπούν στην αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητάς τους.

Το κυπριακό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα βελτιώσει την αστική βιώσιμη κινητικότητα και τις βιώσιμες μεταφορές και θα προωθήσει τη διαχείριση των αποβλήτων στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας. Διάφορα μέτρα δίνουν ώθηση για καθαρότερη, εξυπνότερη, ασφαλέστερη και δικαιότερη αστική κινητικότητα, παρέχοντας κίνητρα για τη μετάβαση σε βιώσιμους και έξυπνους τρόπους μεταφοράς, τη δημιουργία υποδομών ηλεκτρικής κινητικότητας και την ενσωμάτωση έξυπνων και ψηφιακών συστημάτων στον τομέα των μεταφορών. Μια σειρά μέτρων θα συμβάλει στη βελτίωση της κυκλικής οικονομίας, ειδικότερα στους τομείς του τουρισμού, της γεωργίας και της μεταποίησης, κυρίως για την αντιμετώπιση του βασικού ζητήματος του συντονισμού μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης πρωτοβουλίες στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων που αποσκοπούν στην αύξηση των βιώσιμων πρακτικών διαχείρισης αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένης της ανακύκλωσης. Επιπλέον, υπάρχουν μέτρα που στοχεύουν σε αναποτελεσματικές πρακτικές διαχείρισης των υδάτων. Σε αυτά

([6]) Κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2021, για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

περιλαμβάνεται μεταρρύθμιση της διαχείρισης των υδάτων, καθώς και ένα σύνολο αλληλένδετων και ενισχυτικών επενδύσεων με στόχο τη μείωση των απωλειών νερού μέσω της αναβάθμισης της υπάρχουσας υποδομής.

Βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της προσβασιμότητας της υγειονομικής περίθαλψης. Ειδικότερα, το σχέδιο περιλαμβάνει τόσο μεταρρυθμίσεις που θα συμβάλουν στην αύξηση της αποδοτικότητας, της προσβασιμότητας και της συνολικής ανθεκτικότητας του εθνικού συστήματος υγείας, όσο και επενδύσεις για την ενίσχυση των ικανοτήτων δημόσιας υγείας και του νοσοκομειακού τομέα. Τα τελευταία μέτρα θα συμβάλουν επίσης στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων στον τομέα της υγείας. Ειδικότερα, η Κύπρος σκοπεύει να στραφεί προς ένα σύστημα επιστροφής εξόδων υγειονομικής περίθαλψης με βάση την αξία για τη διαχείριση νόσων έως το πρώτο τρίμηνο του 2023, ενισχύοντας τη χρήση πρωτοκόλλων ορθής κλινικής πρακτικής. Η ψηφιοποίηση των συστημάτων πληροφοριών για τη δημόσια υγεία και η υποβολή εκθέσεων σχετικά με την αντοχή στα αντιβιοτικά / τη μικροβιακή αντοχή θα βελτιώσουν σημαντικά την ανθεκτικότητα της υγειονομικής περίθαλψης της Κύπρου και θα αντιμετωπίσουν ορισμένες από τις προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί (βλ. παράρτημα 14).

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας στοχεύει σε ανεπάρκειες στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, στην αγορά εργασίας και στις κοινωνικές πολιτικές, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτόν στην εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Το σχέδιο αντιμετωπίζει τις προκλήσεις στον τομέα της κοινωνικής συνοχής μέσω ενός συνδυασμού μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων στην απασχόληση, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, οι οποίες θα στηρίξουν επίσης την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση (βλ. παράρτημα 12). Τα έργα περιλαμβάνουν μέτρα προσέγγισης των νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ) με τη χρήση κινητών μονάδων και την ενίσχυση των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και του Τμήματος Εργασίας. Ταυτόχρονα, υπάρχουν σχέδια για τη θέσπιση νομοθεσίας για την προστασία ευέλικτων μορφών απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της τηλεργασίας. Η προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα επεκτείνεται στα παιδιά από την ηλικία των 4 ετών και δημιουργούνται κέντρα παιδικής φροντίδας, ενώ για πρώτη φορά θα αναπτυχθούν εθνική στρατηγική και συνοδευτικό σχέδιο δράσης για την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα στην Κύπρο. Η ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών, η παρακολούθηση και η καθοδήγηση αποφοίτων, καθώς και η κατασκευή σύγχρονων σχολών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης θα αντιμετωπίσουν τις αναντιστοιχίες μεταξύ της εκπαίδευσης και των αναγκών της αγοράς εργασίας. Στις δράσεις κοινωνικής προστασίας περιλαμβάνονται μεταρρυθμίσεις για την επέκταση της κάλυψης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και τη δημιουργία κέντρων φροντίδας για παιδιά που έχουν ανάγκη και για άτομα που χρήζουν μακροχρόνιας φροντίδας. Η Κύπρος πρέπει να αντιμετωπίσει όλες αυτές τις προκλήσεις προκειμένου να επιτύχει τους πρωταρχικούς στόχους της ΕΕ για το 2030 όσον αφορά την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας.

Το κυπριακό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα προωθήσει ένα πιο διαφοροποιημένο και ανθεκτικό μοντέλο ανάπτυξης και θα βελτιώσει το επιχειρηματικό περιβάλλον. Το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα για την τόνωση της γεωργικής τεχνολογίας και των γεωργικών πρακτικών, την αύξηση των δραστηριοτήτων ελαφράς βιομηχανίας και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των γεωργών ώστε να προσαρμοστούν στις ανάγκες της γεωργικής τεχνολογίας. Στον τομέα του τουρισμού, το σχέδιο θα παράσχει επιχορηγήσεις για να δοθεί η δυνατότητα στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις των ορεινών περιοχών να βελτιώσουν τις υποδομές και τις υπηρεσίες τους. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για την προώθηση επιχειρήσεων με εξαγωγικό προσανατολισμό και την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ ερευνητικών οργανισμών και επιχειρήσεων που εμπορευματοποιούν αποτελέσματα ερευνών. Όσον αφορά το επιχειρηματικό περιβάλλον, υπάρχουν μέτρα για την απλούστευση των διαδικασιών άσκησης

επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην Κύπρο και για τη βελτίωση της πρόσβασης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση.

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στη διασφάλιση της δημοσιονομικής και χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης. Το σχέδιο περιλαμβάνει ειδική συνιστώσα για τη χρηματοπιστωτική και δημοσιονομική σταθερότητα, η οποία αναμένεται να ενισχύσει την ευρωστία του τραπεζικού τομέα, να βελτιώσει τη λειτουργία του πλαισίου αφερεγγυότητας και να αποτρέψει τα υψηλά επίπεδα ιδιωτικού χρέους. Στο πλαίσιο του σχεδίου, η Κύπρος αποσκοπεί επίσης στην υλοποίηση φορολογικών μεταρρυθμίσεων για την αύξηση της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας και της δικαιοσύνης του φορολογικού συστήματος μέσω της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής και του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού από πολυεθνικές επιχειρήσεις. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης μέτρα για τον εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών αρχών, με την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ψηφιοποίησης της δημόσιας διοίκησης και του δικαστικού συστήματος και την ενίσχυση των μέτρων για την καταπολέμηση της διαφθοράς και τη διαφάνεια (βλ. επίσης παράρτημα 11).

Η εφαρμογή έχει ουσιώδη σημασία για την πλήρη αξιοποίηση των οφελών του σχεδίου. Ο συνεχής διάλογος με τις εθνικές αρχές θα καταστήσει δυνατή την παρακολούθηση της προόδου όσον αφορά την υλοποίηση των επενδύσεων και των μεταρρυθμίσεων κατά τα επόμενα 4 έτη. Δεδομένου ότι οι βασικές μεταρρυθμίσεις του σχεδίου είναι πολύ φιλόδοξες, για την επιτυχή εφαρμογή του απαιτείται η πολιτική δέσμευση της κυβέρνησης και του Κοινοβουλίου. Η πρώτη αίτηση πληρωμής περιλαμβάνει ορόσημα που καλύπτουν τις μεταρρυθμίσεις στους τομείς i) της αγοράς ενέργειας, ii) της αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης, iii) της καταπολέμησης της διαφθοράς και της προστασίας των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος, iv) της προώθησης της κυκλικής οικονομίας, v) της ενίσχυσης των ψηφιακών δεξιοτήτων και vi) της ενίσχυσης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Διάφορα ορόσημα αφορούν επίσης σημαντικές επενδύσεις ενεργειακής απόδοσης και επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στην αναβάθμιση των υποδομών των δικαστηρίων.

Πλαίσιο 1:

Βασικά παραδοτέα στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας την περίοδο 2022-23

- **Η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης**, με στόχο την απλούστευση των διαδικασιών και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας·
- **Η θέσπιση του πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς**, με στόχο την προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος και την αύξηση της συνοχής των προσπαθειών για την καταπολέμηση της διαφθοράς·
- **Η μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος**, με τη θέσπιση συστήματος ηλεκτρονικής δικαιοσύνης για την επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης και τη μείωση των συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων·
- **Το πλαίσιο και το σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων**·
- **Η εθνική στρατηγική έρευνας και καινοτομίας και η δημιουργία της κεντρικής υπηρεσίας μεταφοράς γνώσεων**, πράγμα που θα ενισχύσει τους δεσμούς μεταξύ ερευνητικών οργανισμών και επιχειρήσεων και θα στηρίξει την εμπορική εκμετάλλευση καινοτόμων λύσεων·
- **Μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της πρόσβασης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση**, ώστε να αυξηθεί η διαθεσιμότητα εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης·
- **Η έναρξη του έργου «EuroAsia interconnector»** για τον τερματισμό της ενεργειακής απομόνωσης·
- **Η έκδοση του εθνικού σχεδίου δράσης για τις ηλεκτρονικές δεξιότητες** με σκοπό τη στήριξη της ψηφιακής μετάβασης·
- **Η έναρξη ισχύος του αναθεωρημένου νόμου περί κοινωνικής ασφάλισης**, που επεκτείνει την κάλυψη κοινωνικής ασφάλισης στους αυτοαπασχολούμενους και στους εργαζομένους σε άτυπες μορφές απασχόλησης·

ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Πέρα από τις προκλήσεις που αναφέρονται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, όπως περιγράφονται ανωτέρω, η Κύπρος αντιμετωπίζει πρόσθετες προκλήσεις που δεν καλύπτονται επαρκώς από το σχέδιο. Σε αυτές περιλαμβάνεται η ανάγκη να βελτιωθεί η διακυβέρνηση των κρατικών οντοτήτων, να ενισχυθεί περαιτέρω ο χρηματοπιστωτικός τομέας, να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για την προώθηση της ανθεκτικής, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης, καθώς και να διασφαλιστεί η ενεργειακή ασφάλεια και η πράσινη μετάβαση. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων θα διευκολύνει επίσης την περαιτέρω πρόοδο προς την επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης που σχετίζονται με τη μακροοικονομική σταθερότητα, την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, τη δικαιοσύνη και την παραγωγικότητα.

Βελτίωση της διακυβέρνησης των κρατικών οντοτήτων

Η διακυβέρνηση των κρατικών οντοτήτων δεν ανταποκρίνεται στα διεθνή πρότυπα ([7]). Το υφιστάμενο πλαίσιο διαχείρισης κρατικών οντοτήτων στην Κύπρο στερείται κυρίως διαφάνειας, καθώς η Κύπρος δεν δημοσιεύει ολοκληρωμένο σύνολο δεδομένων σχετικά με τις επιδόσεις των εν λόγω οντοτήτων όσον αφορά την επίτευξη των χρηματοοικονομικών στόχων και, κατά περίπτωση, των στόχων δημόσιας πολιτικής. Επιπλέον, η διαδικασία διορισμού στα διοικητικά όργανα των εν λόγω εταιρειών δεν είναι διαφανής. Σύμφωνα με τον δείκτη του ΟΟΣΑ για τη ρύθμιση της αγοράς προϊόντων, οι κρατικές οντότητες της Κύπρου υφίστανται πολιτικές παρεμβάσεις, κυρίως επειδή ανήκουν στα αρμόδια υπουργεία πολιτικής και όχι σε ειδικό κεντρικό φορέα. Επιπλέον, οι κρατικές οντότητες σε κάποιο βαθμό δεν υπόκεινται στην πειθαρχία της αγοράς, καθώς δεν διέπονται όλες από το εταιρικό δίκαιο.

Οι κρατικές οντότητες κυριαρχούν σε ορισμένους σημαντικούς οικονομικούς τομείς και η κερδοφορία τους υποστηρίζεται από κρατικές μεταβιβάσεις. Ενώ η κρατική ιδιοκτησία μπορεί να δικαιολογηθεί για τις δημόσιες υπηρεσίες, κυρίως σε ρυθμιστικούς και εκπαιδευτικούς τομείς, αυτό ισχύει λιγότερο για τις εμπορικές κρατικές οντότητες. Καθώς τα συνολικά στοιχεία ενεργητικού τους ανέρχονται στο 27 % του ΑΕΠ το 2020, οι εμπορικές κρατικές οντότητες αποτελούν σημαντικό τμήμα της κυπριακής οικονομίας, κυρίως στους τομείς της ενέργειας, των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, των τηλεπικοινωνιών, της υγειονομικής περίθαλψης, της ύδρευσης και της αποχέτευσης. Για παράδειγμα, στον τομέα της ενέργειας, η Κύπρος πρέπει να αυξήσει την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές στην ηλεκτρική ενέργεια προς τον μέσο όρο της ΕΕ ([12,0 %] έναντι [37,5]% το 2020). Ως εκ τούτου, ως ιδιοκτήτης του κατεστημένου προμηθευτή ενέργειας (της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου, με μερίδιο αγοράς 86,8 % στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και 98,7 % στην προμήθεια), το κράτος μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη της πράσινης μετάβασης. Αυτό θα συμβάλει επίσης στη μείωση της υψηλής ενεργειακής εξάρτησης της χώρας από τις εισαγωγές. Συνολικά, οι εμπορικές κρατικές οντότητες είναι κερδοφόρες, με καθαρά κέρδη ύψους 0,7 % του ΑΕΠ το 2020, αλλά τα έσοδά τους υποστηρίζονται από κρατικές επιχορηγήσεις ύψους 1,9 % του ΑΕΠ. Ειδικότερα, ο Οργανισμός Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας λαμβάνει σημαντικά ποσά, παρότι βάσει νόμου

([7]) Για παράδειγμα, OECD guidelines on corporate governance of state-owned enterprises (κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για την εταιρική διακυβέρνηση των κρατικών επιχειρήσεων), World Bank Toolkit for Corporate Governance of State-Owned Enterprises (εργαλειοθήκη της Παγκόσμιας Τράπεζας για την εταιρική διακυβέρνηση των κρατικών επιχειρήσεων).

θα πρέπει να καταστεί οικονομικά και λειτουργικά αυτόνομος έως τον Ιούνιο του 2024.

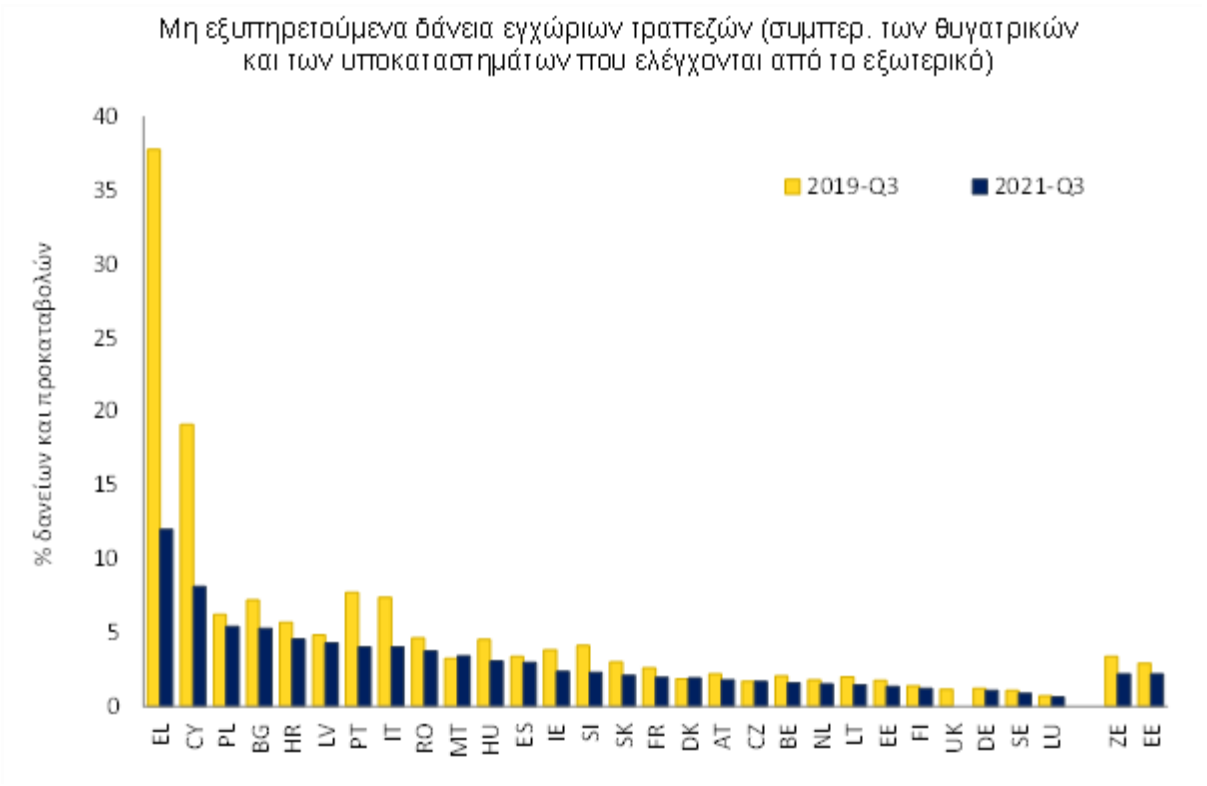
Μολονότι σημειώθηκε κάποια πρόοδος το 2019, στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας δεν συμπεριλήφθηκαν μέτρα για τη βελτίωση της διακυβέρνησης των κρατικών οντοτήτων. Σημειώθηκε πρόοδος μόνο έως έναν βαθμό όσον αφορά την ειδική ανά χώρα σύσταση του 2019 για την Κύπρο «να εγκρίνει βασικές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις με σκοπό τη βελτίωση της διακυβέρνησης των κρατικών οντοτήτων» (βλ. παράρτημα 4). Συγκεκριμένα, το 2019 το κυπριακό υπουργικό συμβούλιο εξέδωσε αποφάσεις, μεταξύ άλλων, για να υποχρεώσει το διοικητικό συμβούλιο και τους βασικούς αρμόδιους υπουργούς να καταρτίσουν έκθεση κινδύνου για κάθε κρατική οντότητα και να συνδέσουν τα στρατηγικά σχέδια και τα επίπεδα στελέχωσης των εν λόγω οντοτήτων με τον επόμενο ετήσιο προϋπολογισμό. Το 2019 το Γενικό Λογιστήριο εξέδωσε επίσης εγκύκλιο με λεπτομερή διαδικασία που πρέπει να ακολουθούν οι κρατικές οντότητες για να είναι επιλέξιμες για τη λήψη της κρατικής επιχορήγησης ([8]). Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει ορισμένα μέτρα για το άνοιγμα της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στον ανταγωνισμό, κυρίως μέσω της διασφάλισης της ανεξαρτησίας του Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου από την κατεστημένη Αρχή Ηλεκτρισμού της Κύπρου (έως το τέλος του 2021). Ωστόσο, το ευρύτερο ζήτημα της διακυβέρνησης των κρατικών οντοτήτων δεν εξετάζεται.

Η καλύτερη διακυβέρνηση των κρατικών οντοτήτων θα αυξήσει την παραγωγικότητα και θα βελτιώσει το επιχειρηματικό περιβάλλον. Η αυξημένη διαφάνεια και η μεγαλύτερη λογοδοσία όσον αφορά τις οικονομικές επιδόσεις και τους δημόσιους στόχους αναμένεται να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα των κρατικών οντοτήτων. Επιπλέον, το άνοιγμα εμπορικά βιώσιμων αγορών στις οποίες οι εν λόγω οντότητες κατέχουν επί του παρόντος δεσπόζουσα θέση (π.χ. ανανεώσιμες πηγές ενέργειας) θα αυξήσει την αποδοτικότητα των αγορών αυτών, θα επιταχύνει την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση και θα συμβάλει στη διαφοροποίηση της οικονομίας. Αυτό, με τη σειρά του, θα βελτιώσει την παραγωγικότητα των οντοτήτων και την ποιότητα και/ή την τιμή των υπηρεσιών που παρέχουν (π.χ. την τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας). Συνολικά, με τον τρόπο αυτόν θα αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης καθώς και ο δίκαιος χαρακτήρας και η διαφάνεια της αγοράς για τις τοπικές και ξένες επιχειρήσεις, σύμφωνα με τους στόχους της μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την Κύπρο και το σχέδιο δράσης που τη στηρίζει (βλέπε τον τομέα πρωτοβουλίας «Εκσυγχρονισμός των κρατικών επιχειρήσεων και δημιουργία των κατάλληλων κινήτρων για καινοτομία και αποδοτικότητα»).

Η αποτελεσματική εποπτεία θα μειώσει επίσης τους δημοσιονομικούς κινδύνους. Η στήριξη που παρέχεται από το κράτος λαμβάνει διάφορες μορφές, όπως επιχορηγήσεις, χρηματοδότηση με δανειακά κεφάλαια, αύξηση κεφαλαίου ή εγγυήσεις. Ειδικότερα, οι κρατικές οντότητες στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης διατρέχουν επί του παρόντος τον κίνδυνο να χρειαστούν πρόσθετη στήριξη, επιπλέον των προηγούμενων εκτιμήσεων (όπως προκύπτει, για παράδειγμα, από τη σύγκριση των πραγματικών οικονομικών αποτελεσμάτων με το σχέδιο δημοσιονομικού προγράμματος του 2020). Επιπλέον, το κράτος είναι εκτεθειμένο στην ικανότητα των οντοτήτων του να εκπληρώνουν τις συνταξιοδοτικές υποχρεώσεις τους για το μεγάλο εργατικό δυναμικό τους. Η αύξηση της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης και η μείωση των δημοσιονομικών κινδύνων θα συμβάλουν επίσης στη διόρθωση των ευπαθειών που σχετίζονται με το υψηλό δημόσιο, ιδιωτικό και εξωτερικό χρέος και που εντοπίστηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών (βλ. παράρτημα 17).

([8]) Η διαδικασία απαιτεί από τις κρατικές οντότητες να παρέχουν στα αρμόδια υπουργεία/υφυπουργεία πληροφορίες σχετικά με τις ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις, τα στρατηγικά σχέδια, την πρόσληψη προσωπικού, τις διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων. Επιπλέον, οι κρατικές οντότητες υποχρεούνται να υποβάλλουν δήλωση του διοικητικού συμβουλίου τους υπογεγραμμένη από τον πρόεδρο σχετικά με την εφαρμογή πρακτικών χρηστής εταιρικής διακυβέρνησης, αρχών χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, τη συμμόρφωση με νόμους/κανόνες, την εφαρμογή διαδικασιών και εσωτερικών ελέγχων.

Διάγραμμα 3.1: **Ποσοστό ΜΕΔ στην Κύπρο έναντι κρατών μελών της ΕΕ και μέσου όρου της ΕΕ**

Πηγή: Eurostat

Εδραίωση της ανάκαμψης του χρηματοπιστωτικού τομέα

Η Κύπρος έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά τη μείωση των χρηματοπιστωτικών κινδύνων τα τελευταία έτη, αλλά το απόθεμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) εξακολουθεί να αποτελεί βασική πρόκληση. Οι κυπριακές τράπεζες έχουν επί του παρόντος το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό ΜΕΔ στην ΕΕ και συνεχίζουν είτε να ρυθμίζουν το υπόλοιπο χαρτοφυλάκιο ΜΕΔ είτε να προβαίνουν σε πρόσθετες πωλήσεις χαρτοφυλακίου δανείων προκειμένου να μειώσουν περαιτέρω το απόθεμα των επισφαλών περιουσιακών στοιχείων που επιβαρύνουν την ικανότητά τους να διεξάγουν κανονικές επιχειρηματικές δραστηριότητες. Ταυτόχρονα, οι αρχές εξακολουθούν να καταρτίζουν το σχέδιό τους για τη μετατροπή της ΚΕΔΙΠΕΣ ([9]) σε εθνική εταιρεία διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων. Η πρωτοβουλία αυτή πρέπει να σχεδιαστεί προσεκτικά με τις αναγκαίες διασφαλίσεις ώστε να εξασφαλιστεί ότι η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων θα πραγματοποιείται σε ισότιμη βάση με τις πρακτικές των ιδιωτών επενδυτών, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος για τους φορολογούμενους και να διασφαλιστεί η αποτελεσματική ανάκτηση των περιουσιακών στοιχείων (βλ. παράρτημα 16).

Η εξασφάλιση αποτελεσματικών πλαισίων για τις κατασχέσεις και την εκτέλεση είναι σημαντικό στοιχείο για την πειθαρχία στην αποπληρωμή οφειλών. Η πώληση δανείων έχει αποδειχθεί το αποτελεσματικότερο εργαλείο για την αντιμετώπιση του υψηλού επιπέδου ΜΕΔ. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει σχέδιο δράσης για τα ΜΕΔ, συμπεριλαμβανομένης δέσμης νομοθετικών μέτρων για τους αγοραστές και

([9]) Η ΚΕΔΙΠΕΣ είναι η κρατική εταιρεία διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων που συστάθηκε το 2018 ως η εναπομένουσα οντότητα της πρώην Συνεργατικής Τράπεζας Κύπρου κρατικής ιδιοκτησίας, το αποδοτικό μέρος της οποίας πωλήθηκε στην Ελληνική Τράπεζα.

τους διαχειριστές πιστώσεων, το οποίο αποσκοπεί στη βελτίωση του επιχειρησιακού τους περιβάλλοντος μέσω της διευκόλυνσης της πρόσβασής τους στο μητρώο πιστώσεων και στο κτηματολόγιο και της διασφάλισης της ρυθμιστικής εποπτείας των διαχειριστών πιστώσεων. Ωστόσο, απαιτείται ένα αποτελεσματικό πλαίσιο για τις κατασχέσεις προκειμένου να επιτευχθεί περαιτέρω διαρθρωτική μείωση των ΜΕΔ. Το 2021 αναζωπυρώθηκαν οι πολιτικές συζητήσεις για την τροποποίηση του πλαισίου για τις κατασχέσεις, οι οποίες θα μπορούσαν εν μέρει να ακυρώσουν την ενίσχυση που επιτεύχθηκε το 2018. Το στοιχείο αυτό δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη διάθεση ΜΕΔ σε ειδικούς επενδυτές. Η έκδοση του τροποποιημένου νόμου περί πολιτικής δικονομίας, ο οποίος αναμένεται να διευκολύνει την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων για την κατάσχεση κινητής περιουσίας, θα βελτιώσει το νομικό πλαίσιο για την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων και συμβατικών αξιώσεων. Η έκδοση του εν λόγω νόμου από το Κοινοβούλιο εκκρεμεί από τον Μάρτιο του 2020. Επιπλέον, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις όπως η βελτίωση της λειτουργίας του Τμήματος Αφερεγγυότητας και του συστήματος δικαστικών επιμελητών.

Διαφοροποίηση και ανθεκτικότητα της οικονομίας

Η πανδημία και η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία απέδειξαν ακόμη περισσότερο ότι λόγω της έλλειψης διαφοροποίησης η οικονομία είναι ευάλωτη σε κλυδωνισμούς. Η κυπριακή οικονομία εξακολουθεί να εξαρτάται από τον τουρισμό, αν και σε μικρότερο βαθμό κατά τα τελευταία έτη, από επαγγελματικές υπηρεσίες που συνδέονται με εταιρείες στο πλαίσιο του καθεστώτος οντοτήτων ειδικού σκοπού, καθώς και από την κατασκευή κατοικιών που χρηματοδοτούνται με ξένα κεφάλαια με ιδιαίτερη σύνδεση με τη Ρωσία, δραστηριότητα η οποία ωστόσο μειώθηκε μετά τη λήξη του προγράμματος χορήγησης ιθαγένειας σε επενδυτές. Η τεχνολογία των πληροφοριών και επικοινωνιών, η τριτοβάθμια εκπαίδευση, η υγεία και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αποτελούν νέους αναδυόμενους τομείς, αλλά εξακολουθούν να έχουν σχετικά χαμηλό μερίδιο. Οι επενδύσεις στην Κύπρο υπολείπονται του μέσου όρου της ΕΕ, καθώς ανήλθαν στο 20 % του ΑΕΠ το 2020 (έναντι 22,3 % του μέσου όρου της ΕΕ) και συγκεντρώνονται στις κατασκευές, τα μηχανήματα και τον εξοπλισμό. Η τελευταία κατηγορία αφορά κυρίως εξοπλισμό μεταφορών, και συνίσταται ουσιαστικά στη νηολόγηση και τη διαγραφή πλοίων από το νηολόγιο. Αντιθέτως, οι επενδύσεις που μπορούν να αυξήσουν τη δυνητική ανάπτυξη και την παραγωγικότητα της οικονομίας εξακολουθούν να είναι χαμηλές.

Μέχρι στιγμής, το αναπτυξιακό μοντέλο της Κύπρου ασκεί πίεση στο περιβάλλον. Η χώρα φιλοξενεί έως και τεσσερισήμισι φορές τον πληθυσμό της σε τουρίστες σε ετήσια βάση. Παρότι οι επενδύσεις στον κατασκευαστικό τομέα, οι οποίες σημειώνουν άνθιση εδώ και πολλά χρόνια, συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη, ασκούν σημαντική πίεση στο περιβάλλον και στους φυσικούς πόρους της χώρας και θέτουν επίσης σε κίνδυνο τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του τουριστικού τομέα. ([10])

Η διαφοροποίηση της οικονομίας και η διασφάλιση της περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητάς της έχει ζωτική σημασία. Η νέα μακροπρόθεσμη στρατηγική για τη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της Κύπρου έχει ολοκληρωθεί, αλλά εκκρεμεί η έγκρισή της από την κυβέρνηση. Η στρατηγική συνιστά μια καλή ευκαιρία για τον περαιτέρω αναπροσανατολισμό της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας σε τομείς υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, όπως η τεχνολογία των πληροφοριών και των επικοινωνιών, οι επαγγελματικές υπηρεσίες, η τριτοβάθμια εκπαίδευση, η υγεία, οι λύσεις τεχνολογίας στον χρηματοοικονομικό τομέα, η γεωργική τεχνολογία και η έρευνα και καινοτομία. Κρίσιμη σημασία έχει επίσης να διασφαλιστεί ότι η

([10]) Οι πίνακες ανθεκτικότητας επιβεβαιώνουν ότι η Κύπρος είναι μία από τις πλέον ευάλωτες χώρες της ΕΕ στους τομείς της «προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και του μετριασμού της», της «βιώσιμης χρήσης των πόρων», καθώς και των «οικοσυστημάτων, της βιοποικιλότητας, της βιώσιμης γεωργίας» (https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_el).

μελλοντική ανάπτυξη θα πραγματοποιηθεί χωρίς αποκλεισμούς και θα συμπεριλάβει όλες τις κοινωνικές ομάδες, και μέσω δράσεων που ενισχύουν την κοινωνική αντοχή. Επιπλέον, η μείωση της εξάρτησης της οικονομίας από το ανταγωνιστικό φορολογικό καθεστώς θα είναι απαραίτητη για τη μελλοντική ανθεκτικότητά της. Επιπλέον, η επίτευξη περαιτέρω προόδου όσον αφορά την πράσινη μετάβαση και τη μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές ενέργειας είναι υψίστης σημασίας για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της οικονομίας και την προστασία της από εξωτερικούς κλυδωνισμούς.

Αυξημένη ενεργειακή διαφοροποίηση και πράσινη μετάβαση

Η υψηλή εξάρτηση της Κύπρου από το πετρέλαιο την καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτη. Το πετρέλαιο (όλο εισαγόμενο) αντιπροσωπεύει το 85,6 % του ενεργειακού μείγματος της χώρας, στοιχείο που εκθέτει την οικονομία στις διακυμάνσεις της τιμής του πετρελαίου στις διεθνείς αγορές και δημιουργεί εξάρτηση από τις εισαγωγές (βλ. παράρτημα 5). Η Κύπρος έχει μία από τις υψηλότερες τιμές ηλεκτρικής ενέργειας στην ΕΕ λόγω αυτής της εξάρτησης από εισαγόμενες πηγές ενέργειας, της απομονωμένης νησιωτικής της θέσης και μιας μη ανταγωνιστικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Η κατανάλωση ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών, αυξήθηκε κατά περίπου 60 % τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, ενώ στην ΕΕ κατά την περίοδο αυτή παρέμεινε σχεδόν σταθερή. Η επιτάχυνση της δημιουργίας διασυνδέσεων με τις γειτονικές χώρες θα συνέβαλλε στην επίτευξη στρατηγικής αυτονομίας, στην τόνωση της πράσινης μετάβασης και στη μείωση των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας. Ειδικότερα, η αύξηση των γραμμών διασύνδεσης θα επέτρεπε την απορρόφηση περισσότερης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές από το δίκτυο και τον τερματισμό της απομόνωσης της Κύπρου όσον αφορά την ηλεκτρική ενέργεια. Ομοίως, η ολοκλήρωση της κατασκευής εγκαταστάσεων για την εισαγωγή υγροποιημένου φυσικού αερίου, η οποία διακόπηκε λόγω της πανδημίας COVID-19, θα στηρίξει τους εν λόγω στόχους. Τα προτεινόμενα έργα αγωγών διασύνδεσης φυσικού αερίου θα πρέπει να είναι συμβατά με το υδρογόνο. Ταυτόχρονα, η Κύπρος θα μπορούσε να ωφεληθεί από την εντατικοποίηση των συνεχιζόμενων προσπαθειών για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας μέσω της αύξησης της ενεργειακής απόδοσης με τα μέτρα που προσδιορίζονται στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα ([11]).

Οι συνθήκες είναι ευνοϊκές για την επιτάχυνση της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, οι οποίες προκαλούνται σε μεγάλο βαθμό από την παραγωγή ενέργειας και τις μεταφορές υπερβαίνουν κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ-27, και η Κύπρος θα πρέπει να καταβάλει προσπάθειες για να μειώσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της έναντι της ΕΕ (βλ. παράρτημα 5). Επί του παρόντος, επενδύει σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, επιπλέον του εσωτερικού δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας και των συστημάτων αποθήκευσης, ώστε να επιτύχει υψηλότερο ποσοστό ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Επιπλέον, οι μεταρρυθμίσεις στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, όπως η ελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, η θέσπιση φόρου άνθρακα ή η τροποποίηση του κανονιστικού πλαισίου για την αποθήκευση ενέργειας, μπορούν να βοηθήσουν την Κύπρο να επιτύχει τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα 2021-2030. Ωστόσο, η Κύπρος διαθέτει τεράστιο αναξιοποίητο δυναμικό, ιδίως όσον αφορά την παραγωγή

([11]) https://meci.gov.cy/gr/%CE%B5%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CF%89%CF%83%CE%B7/%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%83%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BD%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CE%BA%CE%BB%CE%AF%CE%BC%CE%B1-2020-2030

ηλιακής ενέργειας. Η επιτάχυνση της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με την ταχεία ανάπτυξη των φωτοβολταϊκών και τον περαιτέρω εξορθολογισμό των διαδικασιών αδειοδότησης θα αυξήσει την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα, θα μειώσει την εξάρτηση της Κύπρου από τα ορυκτά καύσιμα, θα δημιουργήσει πράσινες θέσεις εργασίας (βλ. παράρτημα 6) και θα καταστήσει το ενεργειακό σύστημα του νησιού πιο φιλικό προς το περιβάλλον.

Οι μεταφορές ευθύνονται για σημαντικό ποσοστό των εκπομπών CO_2 στην Κύπρο. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι σχεδόν όλες οι χερσαίες μεταφορές είναι οδικές και ιδιωτικές. Οι επιβατικές μεταφορές εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από ιδιωτικά αυτοκίνητα με κινητήρες εσωτερικής καύσης, ενώ η χρήση των δημόσιων μεταφορών είναι πολύ περιορισμένη (βλ. παράρτημα 5). Οι μεταφορές είναι ο πιο ενεργοβόρος τομέας της οικονομίας, καθώς αντιπροσωπεύει το 40 % της τελικής ζήτησης ενέργειας. Η Κύπρος υλοποιεί επί του παρόντος μεταρρυθμίσεις προκειμένου να στραφεί προς λύσεις βιώσιμης κινητικότητας. Ωστόσο, θα απαιτηθούν μεγάλες προσπάθειες για την επίτευξη των στόχων και θα πρέπει να ληφθούν περαιτέρω μέτρα μέσω προγραμμάτων της ΕΕ και εθνικής χρηματοδότησης.

Οι χαμηλές επιδόσεις της Κύπρου όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων είναι ανησυχητικές, ενώ η μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία μόλις και μετά βίας έχει ξεκινήσει. Η Κύπρος ανακυκλώνει πολύ λιγότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ και από τον οικείο στόχο για το 2025, ενώ δεν έχει ακόμη επικαιροποιήσει το σχέδιό της για τη διαχείριση των αποβλήτων. Το ποσοστό ανακύκλωσης είναι πολύ χαμηλό και η χώρα εξακολουθεί να διαθέτει το μεγαλύτερο μέρος των αποβλήτων της σε χώρους υγειονομικής ταφής. Ως εκ τούτου, η χώρα μπορεί να βελτιώσει τις επιδόσεις της στον τομέα των αποβλήτων μέσω της εκτεταμένης χρήσης οικονομικών μέσων, όπως η εφαρμογή ουσιαστικού φόρου υγειονομικής ταφής, τα συστήματα πληρωμής κατά την απόρριψη και η διευρυμένη ευθύνη του παραγωγού. Ομοίως, η κυκλική χρήση των υλικών είναι πολύ χαμηλότερη από ό,τι στην υπόλοιπη ΕΕ (βλ. παράρτημα 7). Τα μέτρα του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, όπως η προώθηση της κυκλικής οικονομίας στις ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, σίγουρα κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση και έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος τα τελευταία χρόνια, αν και σε μικρή κλίμακα σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ.

ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

- **Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου περιλαμβάνει μέτρα για την αντιμετώπιση σειράς διαρθρωτικών προκλήσεων της χώρας μέσω:**

- ενίσχυσης της χρηματοπιστωτικής και δημοσιονομικής σταθερότητας για την επίτευξη μεγαλύτερης ευρωστίας του τραπεζικού τομέα, μείωσης των κινδύνων που συνδέονται με το ιδιωτικό χρέος, βελτίωσης της εποπτείας του μη τραπεζικού τομέα και δημιουργίας αποτελεσματικότερου, αποδοτικότερου και δικαιότερου φορολογικού συστήματος·

- αύξησης της αποδοτικότητας και της ψηφιοποίησης του δημόσιου τομέα, συμπεριλαμβανομένου του δικαστικού συστήματος, και βελτίωσης της ψηφιακής συνδεσιμότητας, καθώς και θέσπισης περαιτέρω μέτρων για την καταπολέμηση της διαφθοράς·

- βελτίωσης της πρόσβασης σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη, καθώς και διευκόλυνσης της μετάβασης στην ψηφιακή υγεία·

- αύξησης της ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών δεξιοτήτων, και προώθησης της απασχόλησης των νέων·

- διευκόλυνσης και αύξησης της ανακύκλωσης, κατασκευής νέων και αναβάθμισης των υφιστάμενων υποδομών για την αντιμετώπιση της αναποτελεσματικής διαχείρισης των αποβλήτων και των υδάτων.

Πέρα από τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις που προβλέπονται στο ΣΑΑ, η Κύπρος θα μπορούσε να ωφεληθεί από τα ακόλουθα:

- βελτίωση της διακυβέρνησης των κρατικών οντοτήτων σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα·

- μείωση της συνολικής εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα και περαιτέρω διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού μέσω της επιτάχυνσης της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και ειδικότερα με τον περαιτέρω εξορθολογισμό των διαδικασιών αδειοδότησης και την επέκταση της χρήσης φωτοβολταϊκών. Ανάπτυξη ενεργειακών διασυνδέσεων με τις γειτονικές χώρες, με παράλληλη επέκταση και επιτάχυνση των μέτρων ενεργειακής απόδοσης, μεταξύ άλλων στον τομέα των μεταφορών·

- ενίσχυση του νομικού πλαισίου για την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων και των συμβατικών αξιώσεων·

- ενίσχυση της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού τομέα·

- αύξηση της διαφοροποίησης και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας του μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, με αξιοποίηση της στήριξης του εθνικού σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και με την εφαρμογή μακροπρόθεσμης στρατηγικής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΩΝ

Διατομεακοί δείκτες προόδου 23

Παράρτημα 1: Στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης 23

Παράρτημα 2: Εφαρμογή του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας 25

Παράρτημα 3: Άλλα μέσα της ΕΕ για την ανάκαμψη και την ανάπτυξη 26

Παράρτημα 4: Πρόοδος στην εφαρμογή των ειδικών ανά χώρα συστάσεων 29

Περιβαλλοντική βιωσιμότητα 32

Παράρτημα 5: Πράσινη Συμφωνία 32

Παράρτημα 6: Αντίκτυπος της πράσινης μετάβασης στην απασχόληση και στην κοινωνία 37

Παραγωγικότητα 39

Παράρτημα 7: Αποδοτική χρήση και παραγωγικότητα των πόρων 39

Παράρτημα 8: Ψηφιακή μετάβαση 41

Παράρτημα 9: Καινοτομία 43

Παράρτημα 10: Βιομηχανία και ενιαία αγορά 45

Παράρτημα 11: Δημόσια διοίκηση 48

Δικαιοσύνη 51

Παράρτημα 12: Προκλήσεις στον τομέα της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής βάσει του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων 51

Παράρτημα 13: Εκπαίδευση και δεξιότητες 54

Παράρτημα 14: Υγεία και συστήματα υγείας 57

Παράρτημα 15: Οικονομικές και κοινωνικές επιδόσεις σε περιφερειακό επίπεδο 59

Μακροοικονομική σταθερότητα 61

Παράρτημα 16: Βασικές εξελίξεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα 61

Παράρτημα 17: Μήτρα αξιολόγησης της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών 63

Παράρτημα 18: Φορολογία 67

Παράρτημα 19: Βασικοί οικονομικοί και χρηματοοικονομικοί δείκτες 69

Παράρτημα 20: Ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους 70

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας Α2.1: **Βασικά στοιχεία του κυπριακού ΣΑΑ** 25

Πίνακας Α4.1: **Συνοπτικός πίνακας των ειδικών ανά χώρα συστάσεων για το 2019, το 2020 και το 2021** 30

Πίνακας Α5.1: **Δείκτες που αφορούν την πρόοδο σχετικά με την Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ από μακροοικονομική άποψη** 35

Πίνακας Α7.1: **Επιλεγμένοι δείκτες αποδοτικής χρήσης των πόρων** 39

Πίνακας Α8.1: **Βασικοί δείκτες του Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας** 42
Πίνακας Α9.1: **Βασικοί δείκτες έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας** 44
Πίνακας Α10.1: **Βασικοί δείκτες για την ενιαία αγορά και τη βιομηχανία** 46
Πίνακας Α11.1: **Δείκτες για τη δημόσια διοίκηση** 50
Πίνακας Α12.1: **Κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων** 51
Πίνακας Α13.1: **Στόχοι σε επίπεδο ΕΕ και άλλοι δείκτες πλαισίου βάσει του στρατηγικού πλαισίου για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης** 54
Πίνακας Α14.0: **Βασικοί δείκτες υγείας** 58
Πίνακας Α15.1: **Επιλεγμένοι δείκτες σε περιφερειακό επίπεδο – Κύπρος** 59
Πίνακας Α16.1: **Δείκτες χρηματοπιστωτικής ευρωστίας** 61
Πίνακας Α17.1: **Μήτρα αξιολόγησης των μακροοικονομικών ανισορροπιών** 65
Πίνακας Α18.1: **Δείκτες για τη φορολογία** 67
Πίνακας Α19.1: **Βασικοί οικονομικοί και χρηματοοικονομικοί δείκτες** 69
Πίνακας Α20.1: **Ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους για την Κύπρο** 70
Πίνακας Α20.2: **Χάρτης θερμότητας για τους κινδύνους δημοσιονομικής βιωσιμότητας για την Κύπρο** 71

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα Α1.1: **Πρόοδος ως προς την επίτευξη των ΣΒΑ στην Κύπρο την τελευταία πενταετία** 24
Διάγραμμα Α2.1: **Ποσοστό των κονδυλίων του ΜΑΑ που συμβάλλουν σε κάθε πυλώνα πολιτικής** 25
Διάγραμμα Α3.1: **Συνολικός προϋπολογισμός των ΕΔΕΤ 2014-2020 ανά ταμείο (δισ. EUR, %)** 26
Διάγραμμα Α3.2: **Συμβολή της πολιτικής συνοχής στην επίτευξη των ΣΒΑ (σε δισ. EUR)** 27
Διάγραμμα Α4.1: **Πρόοδος της Κύπρου όσον αφορά τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2019-2020 (κύκλος του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2022)** 29
Διάγραμμα Α5.1: **Δημοσιονομικές πτυχές της πράσινης μετάβασης Φορολογία και δημόσιες δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος** 32
Διάγραμμα Α5.2: **Θεματικός τομέας – Ενέργεια Μερίδιο στο ενεργειακό μείγμα (στερεά καύσιμα, πετρέλαιο, φυσικό αέριο, πυρηνική ενέργεια, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας)** 33
Διάγραμμα Α5.3: **Θεματικός τομέας – Βιοποικιλότητα Χερσαίες προστατευόμενες περιοχές και βιολογική γεωργία** 33
Διάγραμμα Α5.4: **Θεματικός τομέας – Κινητικότητα Μερίδιο οχημάτων μηδενικών εκπομπών (% των νέων αδειών κυκλοφορίας)** 34
Διάγραμμα Α6.1: **Προκλήσεις της δίκαιης πράσινης μετάβασης** 37
Διάγραμμα Α6.2: **Ενεργειακή φτώχεια ανά δεκατημόριο εισοδήματος** 38
Διάγραμμα Α7.1: **Οικονομική σημασία και επέκταση της κυκλικής οικονομίας: Απασχόληση και προστιθέμενη αξία στους τομείς της κυκλικής οικονομίας** 39
Διάγραμμα Α11.0: **Βαθμολογίες δεικτών επιδόσεων για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση (αριστερά) και χρήστες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (δεξιά)** 48
Διάγραμμα Α11.1: **Επιδόσεις όσον αφορά τους δείκτες του πίνακα αποτελεσμάτων της ενιαίας αγοράς για τις δημόσιες συμβάσεις** 49
Διάγραμμα Α13.1: **Χαμηλές επιδόσεις στην ανάγνωση ανά κοινωνικοοικονομική κατάσταση, PISA 2018.** 55
Διάγραμμα Α14.1: **Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση, σε έτη** 57
Διάγραμμα Α14.2: **Προβλεπόμενη αύξηση των δημόσιων δαπανών για την υγειονομική περίθαλψη κατά την περίοδο 2019-2070 (σενάριο αναφοράς)** 57
Διάγραμμα Α15.1: **Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο** 60
Διάγραμμα Α18.1: **Δείκτες για τη φορολογική επιβάρυνση** 68

Στο παρόν παράρτημα αξιολογείται η πρόοδος της Κύπρου όσον αφορά τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ) σε σχέση με τις τέσσερις διαστάσεις της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας. Οι 17 ΣΒΑ και οι σχετικοί δείκτες τους παρέχουν ένα πλαίσιο πολιτικής με βάση την Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Στόχος είναι να εξαλειφθούν όλες οι μορφές φτώχειας, να καταπολεμηθούν οι ανισότητες και να αντιμετωπιστεί η κλιματική αλλαγή και, παράλληλα, να διασφαλιστεί ότι κανείς δεν μένει στο περιθώριο. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έχουν δεσμευτεί να τηρήσουν αυτήν την ιστορική παγκόσμια συμφωνία-πλαίσιο και να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στη μεγιστοποίηση της προόδου όσον αφορά τους ΣΒΑ. Το διάγραμμα που ακολουθεί βασίζεται στο σύνολο δεικτών της ΕΕ για τους ΣΒΑ που αναπτύχθηκε για την παρακολούθηση της προόδου όσον αφορά τους ΣΒΑ στο πλαίσιο της ΕΕ.

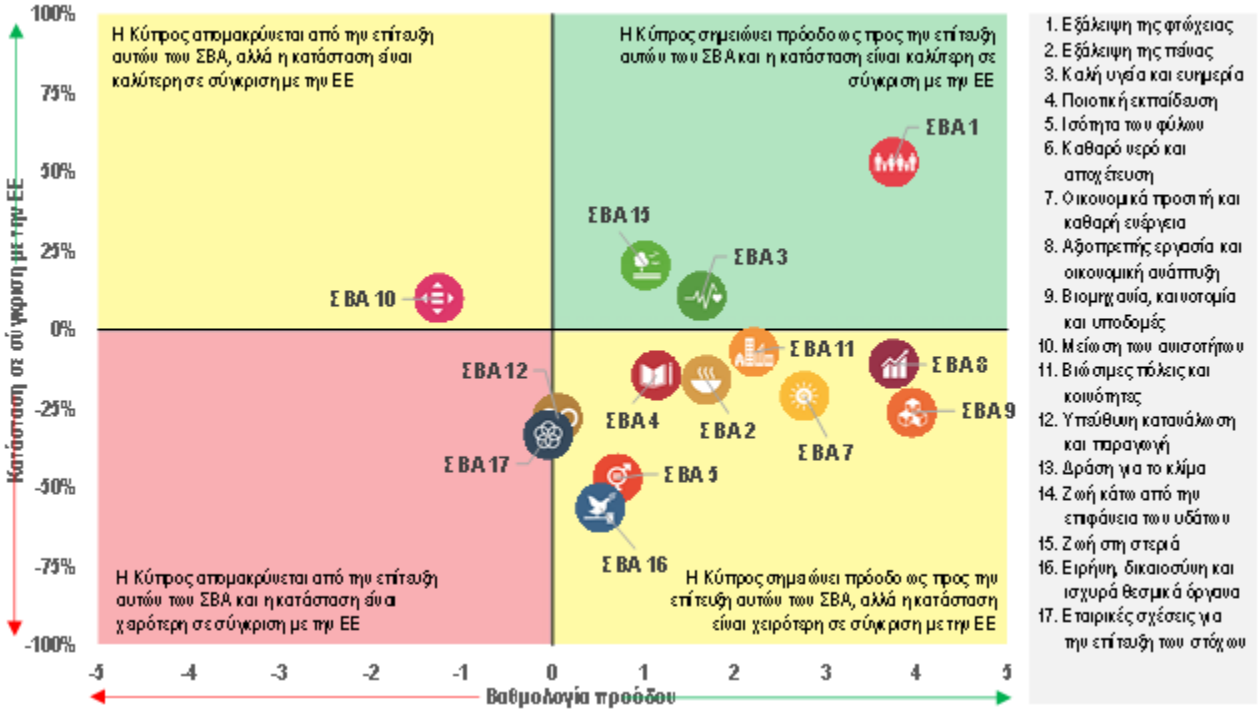
Οι επιδόσεις της Κύπρου είναι καλές (ΣΒΑ 15) ή βελτιώνονται σε διάφορους δείκτες ΣΒΑ που σχετίζονται με την *περιβαλλοντική βιωσιμότητα* (ΣΒΑ 2, 7, 9, 11). Παρότι η συνολική κατανάλωση ενέργειας στην Κύπρο είναι κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ, η ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές ανέρχεται μόλις στο 16,9 %. Μολονότι το ποσοστό αυτό συνιστά βελτίωση, εξακολουθεί να υπολείπεται σημαντικά του μέσου όρου της ΕΕ το 2020 (22,1 %). Επιπλέον, η υψηλή συγκέντρωση νιτρικών αλάτων στα υπόγεια ύδατα (63,4 mg/l έναντι 21,2 mg/l στην ΕΕ το 2019) σε συνδυασμό με το ποσοστό ανακύκλωσης των αστικών αποβλήτων που αντιστοιχεί μόλις στο ένα τρίτο περίπου του μέσου όρου της ΕΕ (16,4 % έναντι 47,8 % στην ΕΕ το 2020) συνιστούν σημαντικές προκλήσεις. Διάφορα μέτρα του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), όπως οι ανακαινίσεις ενεργειακής απόδοσης δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων και οι επενδύσεις στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων και στις βιώσιμες μεταφορές, θα συμβάλουν στην επίτευξη περαιτέρω προόδου όσον αφορά τους εν λόγω ΣΒΑ.

Οι επιδόσεις της Κύπρου είναι πολύ καλές (ΣΒΑ 1, 3) ή καλές (SDG 10) και παρουσιάζουν βελτίωση σε διάφορους δείκτες ΣΒΑ που αξιολογούν τη *δικαιοσύνη* της κοινωνίας και της οικονομίας (ΣΒΑ 2, 4, 5). ([12]) Η Κύπρος υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ στους περισσότερους δείκτες που σχετίζονται με τη φτώχεια, την υγεία και την ανισότητα (ΣΒΑ 1, 3, 10). Ωστόσο, το σταθερά υψηλό ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο (10,2 % έναντι 9,7 % στην ΕΕ το 2021) σε συνδυασμό με χαμηλές βασικές δεξιότητες (στο πρόγραμμα PISA 2018, το 43,7 % των ατόμων ηλικίας 15 ετών ήταν άτομα με χαμηλές επιδόσεις στην ικανότητα ανάγνωσης έναντι 22,5 % σε επίπεδο ΕΕ) θέτουν σημαντικές προκλήσεις. Επιπλέον, το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά την απασχόληση παραμένει πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (12,2 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 10,8 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ το 2021), αφού αυξήθηκε από 9,7 εκατοστιαίες μονάδες το 2016. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις στο πλαίσιο του άξονα πολιτικής 5 του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και στην ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα και σε ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας, ώστε να εξασφαλιστούν ίσες ευκαιρίες για όλα τα παιδιά και να διευκολυνθεί η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Η Κύπρος παρουσιάζει βελτίωση στους δείκτες ΣΒΑ που σχετίζονται με την *παραγωγικότητα (ΣΒΑ 4, 8, 9).* Ωστόσο, η ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση. Καθώς μόλις το 50 % των ενηλίκων διέθεταν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες το 2021, οι επιδόσεις της Κύπρου είναι χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ (54 %). Η Κύπρος σημειώνει πρόοδο στους τομείς «Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη» (ΣΒΑ 8), καθώς και «Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές» (ΣΒΑ 9). Ωστόσο, το 2020 η Κύπρος δαπάνησε μόνο το 0,82 % του ΑΕΠ της για Ε&Α, ποσοστό που αποτελεί μία από τις χαμηλότερες δαπάνες Ε&Α στην ΕΕ. Επιπλέον, το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού που εργάζεται σε Ε&Α (0,5 %) ήταν πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2020 (1,43 %). Το ΣΑΑ έχει ως στόχο την αντιμετώπιση εμποδίων, ιδιαίτερα όσον αφορά την ψηφιοποίηση και τη διαφοροποίηση της οικονομίας, προκειμένου να διευκολυνθεί η περαιτέρω πρόοδος στους εν λόγω ΣΒΑ.

([12]) Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. παράρτημα 12 — «Προκλήσεις στον τομέα της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής βάσει του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων».

Διάγραμμα A1.1: **Πρόοδος ως προς την επίτευξη των ΣΒΑ στην Κύπρο την τελευταία πενταετία**

Για λεπτομερή σύνολα δεδομένων σχετικά με τους διάφορους ΣΒΑ, βλ. την ετήσια έκθεση της ESTAT με τίτλο «Sustainable development in the European Union» (Βιώσιμη ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση), https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-03-21-096 Εκτενή δεδομένα ανά χώρα σχετικά με τη βραχυπρόθεσμη πρόοδο των κρατών μελών είναι διαθέσιμα στη διεύθυνση: Key findings - Sustainable development indicators - Eurostat (europa.eu).
Πηγή: Eurostat, τελευταία επικαιροποίηση της 28ης Απριλίου 2022. Τα στοιχεία αφορούν κυρίως τις περιόδους 2015-2020 και 2016-2021.

Η Κύπρος παρουσιάζει βελτίωση στους δείκτες ΣΒΑ που σχετίζονται με τη *μακροοικονομική σταθερότητα (ΣΒΑ 8, 16).* Συγκεκριμένα, το ποσοστό απασχόλησης της Κύπρου αυξήθηκε από 68,7 % το 2016 σε 75,9 % το 2021, ποσοστό υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (73,1 % το 2021). Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό των νέων ηλικίας 15-29 ετών που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ) ανήλθε σε 15,4 % το 2021 (έναντι μέσου όρου 13,2 % στην ΕΕ), ενώ το χάσμα μεταξύ των φύλων στον μη ενεργό πληθυσμό λόγω ευθυνών φροντίδας (32 εκατοστιαίες μονάδες) παραμένει σημαντικά μεγαλύτερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (21,7 εκατοστιαίες μονάδες) το 2021. Η Κύπρος βελτίωσε τις βαθμολογίες της στους δείκτες μέτρησης «Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί» (ΣΒΑ 16), καθώς το 10,4 % του πληθυσμού κατήγγειλε εγκλήματα, βία ή βανδαλισμούς στην περιοχή του το 2020 (σε σύγκριση με 12 % το 2015 και τον μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 10,9 % το 2020). Το ΣΑΑ περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση διαφόρων μακροχρόνιων θεσμικών προκλήσεων στους τομείς της δικαιοσύνης και της καταπολέμησης της διαφθοράς.

Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) αποτελεί τον πυρήνα των προσπαθειών της ΕΕ για τη στήριξη της ανάκαμψής της από την πανδημία COVID-19, την επιτάχυνση της διττής μετάβασης και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας έναντι μελλοντικών κλυδωνισμών. Η Κύπρος υπέβαλε το οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) στις 17 Μαΐου 2021. Η θετική αξιολόγηση της Επιτροπής στις 8 Ιουλίου 2021 και η έγκριση του Συμβουλίου στις 28 Ιουλίου 2021 άνοιξαν τον δρόμο για την εκταμίευση 1 δισ. EUR σε επιχορηγήσεις και 0,2 δισ. EUR σε δάνεια (από το συνολικό κονδύλιο για δάνεια ύψους 1,5 δισ. EUR) στο πλαίσιο του ΜΑΑ την περίοδο 2021-2026. Οι συμφωνίες χρηματοδότησης υπογράφηκαν στις 31 Αυγούστου 2021 και η επιχειρησιακή ρύθμιση εγκρίθηκε από την Επιτροπή στις 11 Μαΐου. Τα βασικά στοιχεία του κυπριακού ΣΑΑ παρατίθενται στον πίνακα Α2.1. Το ποσοστό των κονδυλίων που συμβάλλουν σε καθέναν από τους έξι πυλώνες πολιτικής του ΜΑΑ παρουσιάζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

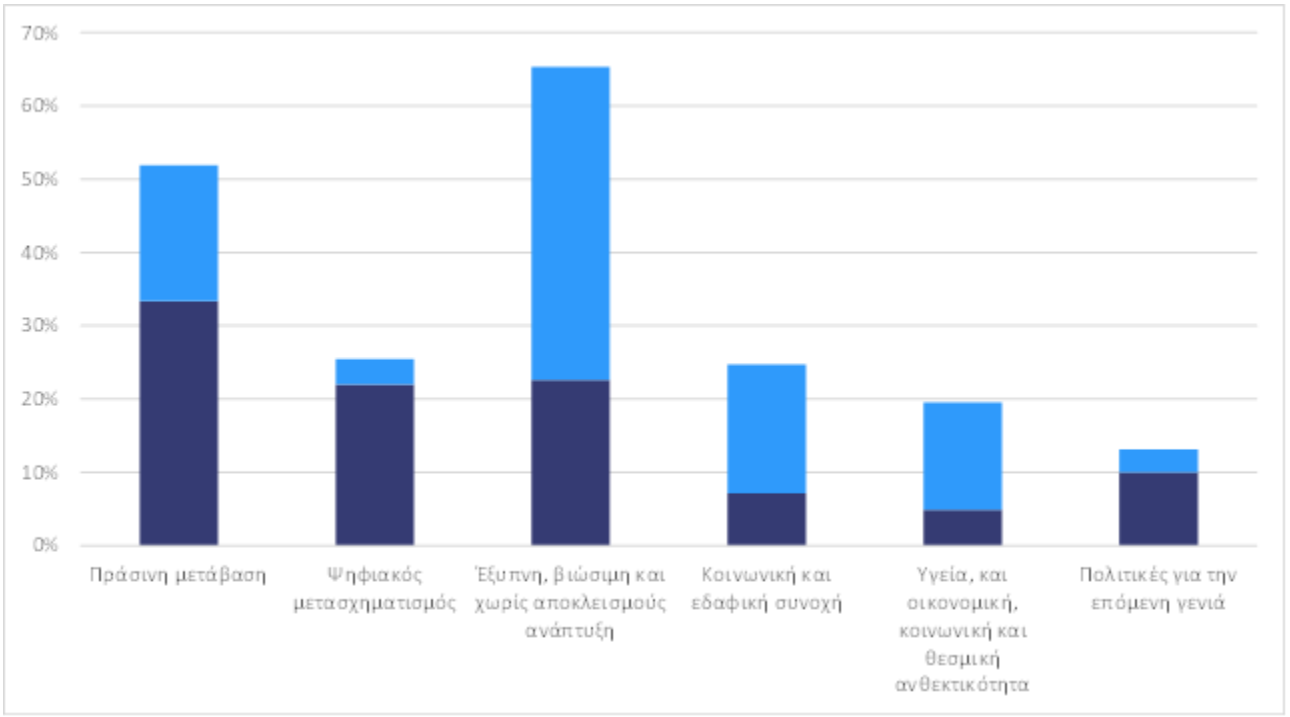
Η πρόοδος που σημείωσε η Κύπρος όσον αφορά την εφαρμογή του σχεδίου της δημοσιεύεται στον πίνακα αποτελεσμάτων για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα**.** Ο πίνακας αποτελεσμάτων παρέχει επίσης επισκόπηση της προόδου όσον αφορά την εφαρμογή του ΜΑΑ συνολικά, με διαφανή τρόπο. Στα διαγράμματα που ακολουθούν παρουσιάζεται η τρέχουσα κατάσταση όσον αφορά τα ορόσημα και τους στόχους που έχουν επιτευχθεί, όπως ολοκληρώθηκαν από την Κύπρο και στη συνέχεια αξιολογήθηκαν από την Επιτροπή ως ικανοποιητικά επιτευχθέντα.

Πίνακας Α2.1: **Βασικά στοιχεία του κυπριακού ΣΑΑ**

Συνολικά κονδύλια	1 δισ. EUR σε επιχορηγήσεις (4,5 % του ΑΕΠ του 2019) και 0,2 δισ. EUR σε δάνεια (0,9 % του ΑΕΠ του 2019)
Επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις	75 επενδύσεις και 58 μεταρρυθμίσεις
Συνολικός αριθμός οροσήμων και στόχων	271
Εκτιμώμενος μακροοικονομικός αντίκτυπος (1)	Αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,8 % έως το 2026 (0,5 % σε δευτερογενείς επιπτώσεις)
Εκταμιευθείσα προχρηματοδότηση	0,2 δισ. EUR (Σεπτέμβριος 2021)
Πρώτη δόση	Η Κύπρος δεν έχει ακόμη υποβάλει πρώτη αίτηση πληρωμής

(1) Βλ. Pfeiffer P., Varga J. και in 't Veld J. (2021), «Quantifying Spillovers of NGEU investment» (Ποσοτικοποίηση των δευτερογενών αποτελεσμάτων των επενδύσεων του NextGenerationEU), Έγγραφα προβληματισμού για την ευρωπαϊκή οικονομία, αριθ. 144 και Afman et al. (2021), «An overview of the economics of the Recovery and Resilience Facility» (Επισκόπηση των οικονομικών του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας), Τριμηνιαία έκθεση για τη ζώνη του ευρώ (QREA), τεύχος 20, αριθ. 3, σ. 7-16.
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022.

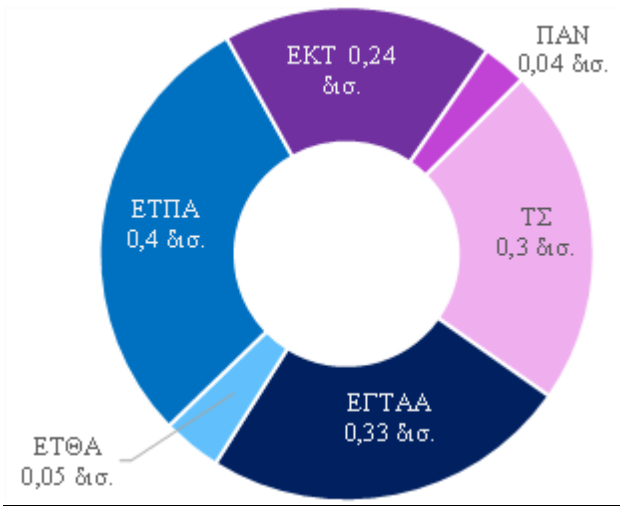
Διάγραμμα Α2.1: **Ποσοστό των κονδυλίων του ΜΑΑ που συμβάλλουν σε κάθε πυλώνα πολιτικής**

(1) Κάθε μέτρο συμβάλλει σε δύο τομείς πολιτικής από τους έξι πυλώνες και, ως εκ τούτου, η συνολική συνεισφορά σε όλους τους πυλώνες παρουσιάζεται στο παρόν διάγραμμα και ανέρχεται στο 200 % του εκτιμώμενου κόστους του κυπριακού ΣΑΑ. Το κάτω μέρος αντιστοιχεί στο ποσό του κύριου πυλώνα, ενώ το πάνω μέρος στο ποσό του δευτερεύοντος πυλώνα.
Πηγή: Πίνακας αποτελεσμάτων του ΜΜΑ

Ο προϋπολογισμός της ΕΕ ύψους άνω του 1,2 τρισ. EUR για την περίοδο 2021-2027 αποτελεί τον επενδυτικό μοχλό που συμβάλλει στην υλοποίηση των προτεραιοτήτων της ΕΕ. Με τη στήριξη πρόσθετου ποσού ύψους 800 δισ. EUR μέσω του NextGenerationEU και του μεγαλύτερου μέσου του, του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, συνιστά σημαντική ικανότητα παρέμβασης για τη στήριξη της ανάκαμψης και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Διάγραμμα Α3.1: **Συνολικός προϋπολογισμός των ΕΔΕΤ 2014-2020 ανά ταμείο (δισ. EUR, %)**

1) Τα στοιχεία για το ΕΓΤΑΑ και το REACT-EU αφορούν την περίοδο 2014-2022.
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανοικτά δεδομένα για τη συνοχή
Σημείωση: δισ. EUR σε τρέχουσες τιμές, % επί του συνόλου

Την περίοδο 2021-2027, τα ταμεία της πολιτικής συνοχής της ΕΕ ([13]) θα στηρίξουν τους μακροπρόθεσμους αναπτυξιακούς στόχους της Κύπρου επενδύοντας 968 εκατ. EUR ([14]), συμπεριλαμβανομένου ποσού 101,1 εκατ. EUR από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης που προορίζεται για την άμβλυνση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της πράσινης μετάβασης στις πλέον ευάλωτες περιοχές. Οι συμφωνίες εταιρικής σχέσης και τα προγράμματα που αφορούν τα κονδύλια της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2021-2027 έχουν καταρτιστεί κατά τρόπο ώστε να λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του 2019 και του 2020 και την επενδυτική καθοδήγηση που παρέχεται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, διασφαλίζοντας συνέργειες και συμπληρωματικότητες με άλλου είδους χρηματοδότηση από την ΕΕ. Επιπλέον, η Κύπρος θα λάβει στήριξη ύψους 380 δισ. EUR για την περίοδο 2023-27 στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής, η οποία στηρίζει την κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική βιωσιμότητα και καινοτομία στον τομέα της γεωργίας και στις αγροτικές περιοχές, συμβάλλοντας στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, και διασφαλίζοντας μακροπρόθεσμη επισιτιστική ασφάλεια.

Την περίοδο 2014-2020, τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) για την Κύπρο προβλέπεται να επενδύσουν 1,09 δισ. EUR ([15]) από τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Η συνολική επένδυση, συμπεριλαμβανομένης της εθνικής χρηματοδότησης, ανέρχεται σε 1,37 δισ. EUR (διάγραμμα Α3.1), ποσό που αντιπροσωπεύει περίπου το 0,99 % του ΑΕΠ για την περίοδο 2014-2020 και το 28,22 % των δημόσιων επενδύσεων ([16]). Έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021, είχε διατεθεί το 108 % του συνολικού ποσού σε συγκεκριμένα έργα και το 65 % του ποσού αυτού αναφερόταν ως δαπανηθέν, με αποτέλεσμα να απομένουν 0,49 δισ. EUR για να δαπανηθούν έως το τέλος του 2023 ([17]). Μεταξύ των έντεκα στόχων, οι πλέον σημαντικοί για τη χρηματοδότηση της πολιτικής συνοχής στην Κύπρο είναι η ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ, η οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, η προστασία του περιβάλλοντος και η αποδοτική χρήση των πόρων και οι ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών για τη νεολαία, την εκπαίδευση και κατάρτιση και την κοινωνική ένταξη. Έως το τέλος του 2021, οι επενδύσεις στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής στήριξαν 737 επιχειρήσεις, 2 052 άμεσες θέσεις εργασίας, 1 358 νοικοκυριά με βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση και 5 000 ισοδύναμα

([13]) Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+), Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ), Interreg.

([14]) Σε τρέχουσες τιμές, πηγή: Ανοικτά δεδομένα για τη συνοχή

([15]) Τα ΕΔΕΤ περιλαμβάνουν τα ταμεία της πολιτικής συνοχής (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, ΤΣ, Interreg) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ). Σύμφωνα με τον «κανόνα N+ 3», τα κονδύλια που έχουν δεσμευτεί για τα έτη 2014-2020 πρέπει να δαπανηθούν το αργότερο έως το 2023 (έως το 2025 για το ΕΓΤΑΑ). Πηγή δεδομένων: Ανοικτά δεδομένα για τη συνοχή, τελευταία ενημέρωση 31.12.2021 για τα ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, ΤΣ, Interreg· τελευταία ενημέρωση 31.12.2020 για το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ.

([16]) Οι δημόσιες επενδύσεις είναι ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου, συν μεταβιβάσεις κεφαλαίου, από τη γενική κυβέρνηση.

([17]) Συμπεριλαμβανομένου του REACT-EU. Στοιχεία για τα ΕΔΕΤ στη διεύθυνση https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/CY

πληθυσμού για επεξεργασία λυμάτων, με αποτέλεσμα τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου κατά 24 986 τόνους ισοδυνάμου CO2. Επιπλέον, οι επενδύσεις είχαν ως αποτέλεσμα 14 956 συμμετέχοντες σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, εκ των οποίων οι 13 103 ήταν άνεργοι, οι 3 586 μακροχρόνια άνεργοι και οι 7 083 νέοι κάτω των 25 ετών.

Τα ταμεία της πολιτικής συνοχής συμβάλλουν ήδη σημαντικά στην επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ) (διάγραμμα Α3.2). Στην Κύπρο, τα κονδύλια της πολιτικής συνοχής στηρίζουν 10 από τους 17 ΣΒΑ, με ποσοστό έως και 90 % των δαπανών να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων.

Διάγραμμα Α3.2: **Συμβολή της πολιτικής συνοχής στην επίτευξη των ΣΒΑ (σε δισ. EUR)**

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ REGIO

Το μέσο REACT-EU στο πλαίσιο του NextGenerationEU παρείχε πρόσθετη χρηματοδότηση ύψους 111,4 δισ. EUR επιπλέον των κονδυλίων της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2014-2020 για την Κύπρο, ώστε να διασφαλιστεί η ισόρροπη ανάκαμψη, να ενισχυθεί η σύγκλιση και να παρασχεθεί ζωτικής σημασίας στήριξη στις περιφέρειες λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας του κορονοϊού. Το REACT-EU παρείχε στήριξη στην Κύπρο για να συμβάλει σε συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας συμπληρωματικά προς το μέσο SURE, να στηρίξει περίπου 6 200 ΜΜΕ που επλήγησαν από την πανδημία της COVID-19 και να στηρίξει δράσεις που συμβάλλουν στην επίτευξη στόχων για την κλιματική αλλαγή.

Η Πρωτοβουλία Επενδύσεων για την Αντιμετώπιση του Κορονοϊού ([18]) παρείχε στην Κύπρο την πρώτη στήριξη έκτακτης ανάγκης της ΕΕ για την πανδημία της COVID-19. Εξασφάλισε εξαιρετική ευελιξία καθώς παρείχε στην Κύπρο τη δυνατότητα να ανακατανείμει πόρους ύψους περίπου 57 εκατ. EUR για τη χρηματοδότηση της ενίσχυσης του τομέα της υγείας. Οι επενδύσεις αποσκοπούσαν στην ενίσχυση των νοσοκομείων και άλλων κέντρων υγείας με τον κατάλληλο εξοπλισμό (μάσκες, στολές, αναλώσιμα). Επιπλέον, παρείχε στήριξη για τους αναγκαίους ανθρώπινους πόρους και χρηματοδότησε μέτρα στήριξης της απασχόλησης. Η Κύπρος επωφελήθηκε επίσης το 2021 από την προσωρινή χρηματοδότηση από την ΕΕ κατά 100 % των μέτρων που ελήφθησαν στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής για να βοηθηθούν οι δικαιούχοι να αντιμετωπίσουν την έλλειψη ρευστότητας κατά την υλοποίηση των έργων τους.

Η Κύπρος έλαβε στήριξη στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού μέσου προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE) για τη χρηματοδότηση συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας, παρόμοιων μέτρων και, επικουρικά, μέτρων στον τομέα της υγείας. Το Συμβούλιο χορήγησε στην Κύπρο χρηματοδοτική συνδρομή στο πλαίσιο του SURE τον Σεπτέμβριο του 2020 και συμπληρωματική στήριξη τον Απρίλιο του 2021 μέγιστου ύψους 603 δισ. EUR, ποσό το οποίο εκταμιεύθηκε έως τις 25 Μαΐου 2021. Το SURE εκτιμάται ότι στήριξε περίπου το 40 % των εργαζομένων και το 25 % των επιχειρήσεων για τουλάχιστον 1 μήνα το 2020 και το 20 % των εργαζομένων και το 10 % των επιχειρήσεων το 2021, κυρίως στους τομείς της παροχής υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου και της μεταποίησης. Εκτιμάται ότι η Κύπρος εξοικονόμησε συνολικά 0,06 δισ. EUR σε πληρωμές τόκων λόγω των χαμηλότερων επιτοκίων του SURE.

Η Επιτροπή προβαίνει στην παροχή εξατομικευμένης εμπειρογνωσίας μέσω του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης για να στηρίξει την Κύπρο στον σχεδιασμό και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν την ανάπτυξη, μεταξύ άλλων για την εφαρμογή του ΣΑΑ. Από το 2015 η Κύπρος έχει λάβει βοήθεια μέσω περισσότερων από 150 έργων τεχνικής υποστήριξης. Τα έργα που υλοποιήθηκαν το 2021 αποσκοπούσαν, για παράδειγμα, στην ανάπτυξη των

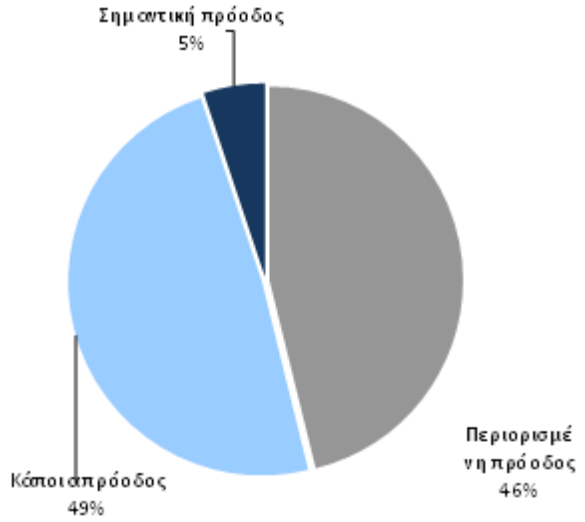
([18]) Ανακατανομή των πόρων των ΕΔΕΤ σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2020/460 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαρτίου 2020 και τον κανονισμό (ΕΕ) 2020/558 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2020.

ικανοτήτων της νεοσυσταθείσας Γενικής Γραμματείας Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, στην παροχή συνδρομής στο Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου για τον εκσυγχρονισμό των κανόνων πολιτικής δικονομίας, στη στήριξη της κατάρτισης μακροπρόθεσμης στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη και στρατηγικής για τη διά βίου μάθηση. Η Επιτροπή βοήθησε επίσης την Κύπρο στην υλοποίηση συγκεκριμένων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων στο πλαίσιο του ΣΑΑ, για παράδειγμα στην ψηφιοποίηση των διαδικασιών αφερεγγυότητας, στη δημιουργία ειδικών δικαστηρίων και στη μεταρρύθμιση της πράσινης φορολογίας. Το 2022 θα δρομολογηθούν νέα έργα για τη στήριξη, μεταξύ άλλων, της δημιουργίας Εξεταστικού Κέντρου για την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας της Κύπρου στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης. Επιπλέον, η χώρα θα επωφεληθεί από πρόσθετη στήριξη για την εφαρμογή του ΣΑΑ, για την οποία θα μεταβιβάσει πόρους σύμφωνα με το άρθρο 7 του κανονισμού για το Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης, για την περαιτέρω ενίσχυση της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας.

Η Κύπρος επωφελείται επίσης από **άλλα προγράμματα της ΕΕ** όπως ο **μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη»**, στο πλαίσιο του οποίου διατέθηκε χρηματοδότηση από την ΕΕ ύψους 84,0 εκατ. EUR σε συγκεκριμένα έργα για στρατηγικά δίκτυα μεταφορών, και το πρόγραμμα **«Ορίζων 2020»**, στο πλαίσιο του οποίου διατέθηκε χρηματοδότηση από την ΕΕ ύψους 319,4 εκατ. EUR.

Η Επιτροπή αξιολόγησε τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις της περιόδου 2019-2021 που διατυπώθηκαν για την Κύπρο ([19]) στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Στην αξιολόγηση λαμβάνονται υπόψη τα μέτρα πολιτικής που έχει λάβει η Κύπρος μέχρι σήμερα ([20]), καθώς και οι δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) ([21]). Σε αυτό το πρώιμο στάδιο της εφαρμογής του ΣΑΑ, στο 54 % συνολικά των ειδικών ανά χώρα συστάσεων που επικεντρώνονταν σε διαρθρωτικά ζητήματα το 2019 και το 2020 έχει καταγραφεί τουλάχιστον «κάποια πρόοδος», ενώ στο 46 % έχει καταγραφεί «περιορισμένη» πρόοδος (βλ. διάγραμμα Α4.1). Κατά τα προσεχή έτη αναμένεται σημαντική πρόσθετη πρόοδος όσον αφορά την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών ειδικών ανά χώρα συστάσεων με την περαιτέρω εφαρμογή του ΣΑΑ.

Διάγραμμα Α4.1: **Πρόοδος της Κύπρου όσον αφορά τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2019-2020 (κύκλος του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2022)**

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

([19]) Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2021: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32021H0729%2813%29&qid=1627675454457
Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2020: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32020H0826%2813%29&qid=1526385017799
Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2019: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32019H0905%2813%29&qid=1526385017799

([20]) Συμπεριλαμβανομένων των μέτρων πολιτικής που αναφέρονται στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, καθώς και στις εκθέσεις του ΜΑΑ (υποβολή εκθέσεων ανά εξάμηνο σχετικά με την πρόοδο όσον αφορά την υλοποίηση των οροσήμων και των στόχων και που προκύπτουν από την αξιολόγηση της αίτησης πληρωμής).

([21]) Ζητήθηκε από τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά, στα οικεία ΣΑΑ, το σύνολο ή σημαντικό υποσύνολο των σχετικών ειδικών ανά χώρα συστάσεων που εξέδωσε το Συμβούλιο το 2019 και το 2020. Η αξιολόγηση των ειδικών ανά χώρα συστάσεων που παρουσιάζεται εδώ λαμβάνει υπόψη τον βαθμό εφαρμογής των μέτρων που περιλαμβάνονται στο ΣΑΑ και εκείνων που είχαν εφαρμοστεί εκτός του ΣΑΑ κατά τον χρόνο της αξιολόγησης. Τα μέτρα που προβλέπονται στο παράρτημα της εκδοθείσας εκτελεστικής απόφασης του Συμβουλίου για την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και τα οποία δεν έχουν ακόμη εγκριθεί ούτε εφαρμοστεί αλλά θεωρούνται ότι έχουν εξαγγελθεί με αξιόπιστο τρόπο, σύμφωνα με τη μεθοδολογία αξιολόγησης των ειδικών ανά χώρα συστάσεων, δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό «περιορισμένη πρόοδος». Μόλις εφαρμοστούν, τα μέτρα αυτά μπορούν να οδηγήσουν στον χαρακτηρισμό «μερική/σημαντική πρόοδος» ή «πλήρης εφαρμογή», ανάλογα με τη συνάφειά τους.

Πίνακας Α4.1: **Συνοπτικός πίνακας των ειδικών ανά χώρα συστάσεων για το 2019, το 2020 και το 2021**

Κύπρος	Αξιολόγηση τον Μάιο του 2022[a]	Κάλυψη των CSR στο ΣΑΑ έως το 2026
2019 CSR1	**Κάποια πρόοδος**	
Να εγκρίνει βασικές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα, ιδίως όσον αφορά τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης,	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023, 2024 και 2025.
καθώς και τη διακυβέρνηση των κρατικών οντοτήτων	Κάποια πρόοδος	
και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.	Σημαντική πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2024 και το 2025.
Να αντιμετωπίσει τα χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος που μπορούν να διευκολύνουν τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό από άτομα και πολυεθνικές, ιδίως μέσω εξερχόμενων πληρωμών από πολυεθνικές.	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2022.
2019 CSR2	**Κάποια πρόοδος**	
Να διευκολύνει τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μεταξύ άλλων με τη δημιουργία μιας αποτελεσματικής δομής διακυβέρνησης της κρατικής εταιρείας διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων,	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2021, το 2022 και το 2023.
με τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση της πειθαρχίας στην αποπληρωμή οφειλών	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2021, το 2022 και το 2023.
και με την ενίσχυση της εποπτείας των εταιρειών εξαγοράς πιστώσεων.	Σημαντική πρόοδος	
Να ενισχύσει τις εποπτικές ικανότητες στον μη τραπεζικό χρηματοπιστωτικό τομέα, μεταξύ άλλων με την πλήρη ενσωμάτωση των εποπτικών αρχών ασφαλίσεων και συνταξιοδοτικών ταμείων.	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2022 και το 2023.
2019 CSR3	**Κάποια πρόοδος**	
Να ολοκληρώσει τις μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και να ενισχύσει την προσέγγιση και τη σπηλιξη της ενεργοποίησης των νέων.	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2022.
Να υλοποιήσει τη μεταρρύθμιση του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών, και να αυξήσει τη συμμετοχή των εργαζομένων και των μαθητευόμενων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023 και 2024.
και την οικονομικά προσιτή προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα.	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2022 και το 2024.
Να λάβει μέτρα για να διασφαλίσει ότι το Εθνικό Σύστημα Υγείας θα τεθεί σε λειτουργία το 2020, όπως έχει προγραμματιστεί, διατηρώντας παράλληλα τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά του.	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2022, το 2023 και το 2024.
2019 CSR4	**Περιορισμένη πρόοδος**	
Να εστιάσει την οικονομική πολιτική σε σχέση με τις επενδύσεις στους τομείς των βιώσιμων μεταφορών,	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2023 και το 2024.
του περιβάλλοντος, ιδίως στη διαχείριση των αποβλήτων και των υδάτων,	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023, 2024 και 2025.
στην ενεργειακή απόδοση και στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023 και 2024.
στην ψηφιοποίηση, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών δεξιοτήτων,	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023, 2024 και 2025.
και στην έρευνα και την καινοτομία, λαμβάνοντας υπόψη τις εδαφικές ανισότητες εντός της Κύπρου.	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023 και 2024.
Να θεσπίσει νομοθετικά μέτρα για την απλούστευση των διαδικασιών απόκτησης των αναγκαίων αδειών και εγκρίσεων από τους στρατηγικούς επενδυτές.	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2022, το 2023 και το 2024.
Να βελτιώσει την πρόσβαση των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023 και 2024.
και να συνεχίσει την υλοποίηση των έργων ιδιωτικοποίησης.	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2024.
2019 CSR5	**Κάποια πρόοδος**	
Να εντείνει τις προσπάθειες για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένων της λειτουργίας της διαιτησίας και της επανεξέτασης των αστικών διαδικασιών, της μεγαλύτερης εξειδίκευσης των δικαστηρίων και της δημιουργίας ενός πλήρους επιχειρησιακού συστήματος «ηλεκτρονικής δικαιοσύνης». Να λάβει μέτρα για την ενίσχυση της νομικής εκτέλεσης των αξιώσεων	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023 και 2025.
και τη διασφάλιση αξιόπιστων και ταχύρρυθμων συστημάτων για την έκδοση και τη μεταβίβαση τίτλων ιδιοκτησίας και δικαιωμάτων κυριότητας ακίνητης περιουσίας.	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2022.
Να επιταχύνει τις μεταρρυθμίσεις για την καταπολέμηση της διαφθοράς και να ενισχύσει την ανεξαρτησία των υπηρεσιών δίωξης και την ικανότητα επιβολής του νόμου.	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2021 και το 2025.
2020 CSR1	**Κάποια πρόοδος**	
Σύμφωνα με τη γενική ρήτρα διαφυγής, να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της πανδημίας, την ενίσχυση της οικονομίας και τη στήριξη της επακόλουθης ανάκαμψης. Όταν το επιτρέψουν οι οικονομικές συνθήκες, να επιδιώξει την εφαρμογή δημοσιονομικών πολιτικών που αποσκοπούν στην επίτευξη συνετών μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών θέσεων και στη διασφάλιση της βιωσιμότητας του χρέους, με παράλληλη ενίσχυση των επενδύσεων.	Πλέον άνευ αντικειμένου	Άνευ αντικειμένου
Να ενισχύσει την ανθεκτικότητα και την ικανότητα του συστήματος υγείας να προσφέρει ποιοτικές και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, βελτιώνοντας μεταξύ άλλων τις συνθήκες εργασίας των εργαζομένων στον χώρο της υγείας.	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2022, το 2023 και το 2024.
2020 CSR2	**Κάποια πρόοδος**	
Να εξασφαλίσει επαρκή αναπλήρωση εισοδήματος και πρόσβαση στην κοινωνική προστασία για όλους.	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2023.
Να ενισχύσει τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης,	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2022.
να προωθήσει ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις και	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2023.

(Συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα)

Πίνακας (συνέχεια)

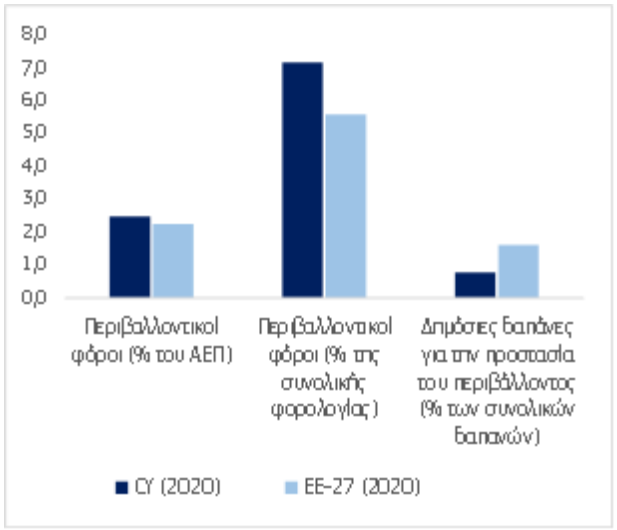
να βελτιώσει τη συνάφεια της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με την αγορά εργασίας.	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023 και 2024.
2020 CSR3	**Κάποια πρόοδος**	
Να εξασφαλίσει επαρκή πρόσβαση σε χρηματοδότηση και ρευστότητα, ιδίως για τις ΜΜΕ.	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023 και 2024.
Να επισπεύσει τα ώριμα δημόσια επενδυτικά έργα	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023, 2024 και 2025.
και να προωθήσει τις ιδιωτικές επενδύσεις για να ενθαρρύνει την οικονομική ανάκαμψη.	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023 και 2024.
Να εστιάσει τις επενδύσεις στην πράσινη μετάβαση και την ψηφιακή μετάβαση, ιδίως στην καθαρή και αποδοτική παραγωγή και χρήση ενέργειας,	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023 και 2024.
τη διαχείριση των αποβλήτων και των υδάτων,	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023, 2024 και 2025.
τις βιώσιμες μεταφορές,	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2023 και το 2024.
την ψηφιοποίηση,	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023, 2024 και 2025.
την έρευνα και την καινοτομία.	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023 και 2024.
2020 CSR4	**Περιορισμένη πρόοδος**	
Να εντείνει τη δράση προς αντιμετώπιση των χαρακτηριστικών του φορολογικού συστήματος που διευκολύνουν τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό από ιδιώτες και πολυεθνικές εταιρείες.	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για το 2022.
Να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα και την ψηφιοποίηση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης	Περιορισμένη πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023 και 2025.
και του δημόσιου τομέα.	Κάποια πρόοδος	Τα σχετικά μέτρα του ΣΑΑ προγραμματίζονται για τα έτη 2021, 2022, 2023, 2024 και 2025.
2021 CSR1	**Κάποια πρόοδος**	
Το 2022 να διατηρήσει υποστηρικτικό δημοσιονομικό προσανατολισμό, μεταξύ άλλων την ώθηση που παρέχει ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, και να διατηρήσει τις εθνικά χρηματοδοτούμενες επενδύσεις.	Κάποια πρόοδος	Άνευ αντικειμένου
Όταν το επιτρέψουν οι οικονομικές συνθήκες, να επιδιώξει την εφαρμογή δημοσιονομικής πολιτικής που αποσκοπεί στην επίτευξη συνετών μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών θέσεων και στη διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας μεσοπρόθεσμα.	Σημαντική πρόοδος	Άνευ αντικειμένου
Ταυτόχρονα, να αυξήσει τις επενδύσεις για να ενισχυθεί το αναπτυξιακό δυναμικό. Να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στη σύνθεση των δημόσιων οικονομικών, τόσο στο σκέλος των εσόδων όσο και στο σκέλος των δαπανών του εθνικού προϋπολογισμού, καθώς και στην ποιότητα των δημοσιονομικών μέτρων, ώστε να εξασφαλιστεί βιώσιμη ανάκαμψη χωρίς αποκλεισμούς. Να δώσει προτεραιότητα στις βιώσιμες επενδύσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη, ιδίως με τη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης.	Περιορισμένη πρόοδος	Άνευ αντικειμένου

*Βλ. υποσημείωση 21.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία αποσκοπεί στον μετασχηματισμό της ΕΕ σε μια δίκαιη και ευημερούσα κοινωνία με οικονομία σύγχρονη, ανταγωνιστική και αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων, στην οποία έως το 2050 θα έχουν μηδενιστεί οι καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και στην οποία η οικονομική ανάπτυξη θα έχει αποσυνδεθεί από τη χρήση των πόρων. Το παρόν παράρτημα παρέχει μια εικόνα των πλέον σημαντικών και συναφών από οικονομική άποψη εξελίξεων στην Κύπρο στα αντίστοιχα δομικά στοιχεία της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Συμπληρώνεται από το παράρτημα 6 σχετικά με τον αντίκτυπο της πράσινης μετάβασης στην απασχόληση και στην κοινωνία και το παράρτημα 7 για τις πτυχές της Πράσινης Συμφωνίας που αφορούν την κυκλική οικονομία.

Διάγραμμα Α5.1: **Δημοσιονομικές πτυχές της πράσινης μετάβασης**
Φορολογία και δημόσιες δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος

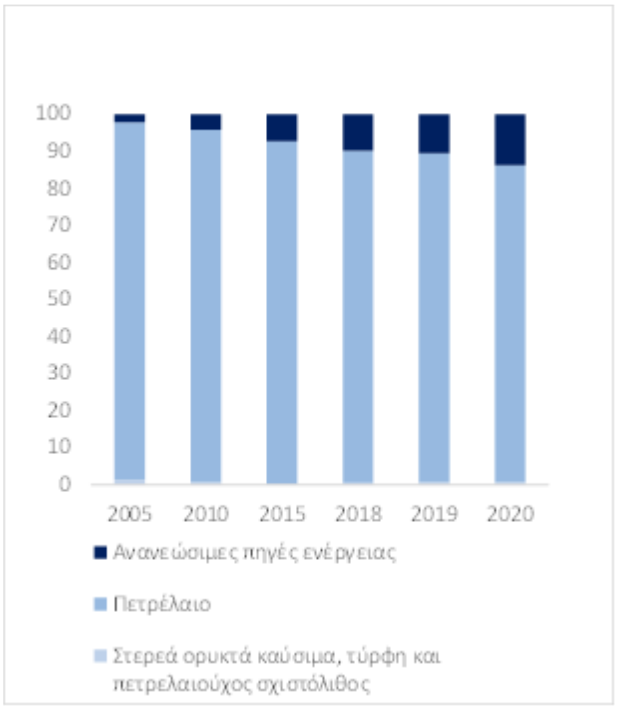
Πηγή: Eurostat

Η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της έναντι της ΕΕ. Οι συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έχουν αυξηθεί σημαντικά σε σύγκριση με το 1990, και τόσο η ένταση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου όσο και οι κατά κεφαλήν εκπομπές τους υπερβαίνουν τον μέσο όρο της ΕΕ. Στους τομείς που καλύπτονται από τον κανονισμό της ΕΕ για τον επιμερισμό των προσπαθειών, οι εκπομπές μειώθηκαν ελάχιστα κατά την περίοδο 2005-2019 (παρότι σημείωσαν σημαντική πτώση το 2020 εξαιτίας της κρίσης που προκάλεσε η COVID-19). Στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), η Κύπρος ανακοίνωσε μέτρα για την επίτευξη μειώσεων που συνάδουν γενικά με τον τρέχοντα στόχο της για το 2030 για μείωση κατά -24 %, βάσει του κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών. Ο προτεινόμενος νέος στόχος του κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών για την Κύπρο είναι -32 %. Στο ΣΑΑ της, η Κύπρος διαθέτει το 41 % του σχεδίου σε στόχους για το κλίμα και περιγράφει κρίσιμες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για τη διευκόλυνση της μετάβασης σε μια περισσότερο βιώσιμη οικονομία, με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή.

Η Κύπρος καταγράφει υψηλά έσοδα από την περιβαλλοντική φορολογία, τόσο ως ποσοστό της συνολικής φορολογίας όσο και σε σύγκριση με το ΑΕΠ. Όσον αφορά τις κατηγορίες περιβαλλοντικών φόρων, οι εισπράξεις φόρων είναι χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ μόνο στις κατηγορίες «πόροι» και «ρύπανση» ([22]). Αντίθετα, οι δημόσιες δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος αντιπροσωπεύουν μικρότερο ποσοστό των συνολικών δημόσιων δαπανών στην Κύπρο από τον μέσο όρο της ΕΕ (διάγραμμα Α5.1).

([22]) Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη φορολογία βλ. παράρτημα 18.

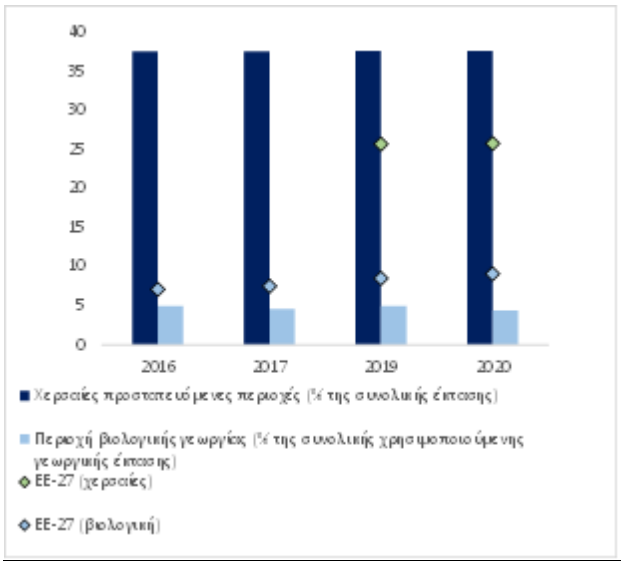
Διάγραμμα Α5.2: **Θεματικός τομέας – Ενέργεια**
Μερίδιο στο ενεργειακό μείγμα (στερεά καύσιμα, πετρέλαιο, φυσικό αέριο, πυρηνική ενέργεια, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας)

Το ενεργειακό μείγμα βασίζεται στην ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση και δεν περιλαμβάνει τη θερμότητα και την ηλεκτρική ενέργεια. Το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας περιλαμβάνει τα βιοκαύσιμα και τα μη ανανεώσιμα απόβλητα.
Πηγή: Eurostat.

Η Κύπρος υστερεί στον τομέα της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (διάγραμμα Α5.1)**.** Το 2020, το μερίδιο των ορυκτών καυσίμων στην ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας ανήλθε στο 85,6 %, ενώ στο μείγμα ηλεκτρικής ενέργειας κυριαρχούν τα πετρελαϊκά προϊόντα, με αποτέλεσμα η οικονομία της χώρας να είναι εκτεθειμένη στις διακυμάνσεις των διεθνών τιμών του πετρελαίου. Η Κύπρος δεν διαθέτει πυρηνική ενέργεια (δεν προβλέπεται πυρηνικός σταθμός ηλεκτροπαραγωγής) ούτε υδροηλεκτρικούς σταθμούς, ενώ η γεωθερμική ενέργεια είναι περιορισμένη· καταναλώνει μικρή ποσότητα άνθρακα σε ένα εργοστάσιο παραγωγής τσιμέντου. Σύμφωνα με το οικείο ΕΣΕΚ, πρόθεση της Κύπρου είναι να εξασφαλίσει τη συνεισφορά της στον στόχο της ΕΕ για το 2030 όσον αφορά την κατανάλωση ενέργειας η οποία ανέρχεται σε ποσοστό 22,9 % για την ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας στο σενάριο με τις προγραμματισμένες πολιτικές και τα μέτρα, και σε ποσοστό 29,7 % στο σενάριο με το έργο EuroAsia Interconnector, ποσοστό κατάλληλο για την εξασφάλιση επιχορήγησης ύψους 657 εκατ. EUR στο πλαίσιο του μηχανισμού «Συνδέοντας την Ευρώπη». Ο δεδηλωμένος στόχος της Κύπρου για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στερείται φιλοδοξίας σε σχέση με το πολύ μεγάλο δυναμικό της, ιδίως όσον αφορά την ηλιακή ενέργεια.

Διάγραμμα Α5.3: **Θεματικός τομέας – Βιοποικιλότητα**
Χερσαίες προστατευόμενες περιοχές και βιολογική γεωργία

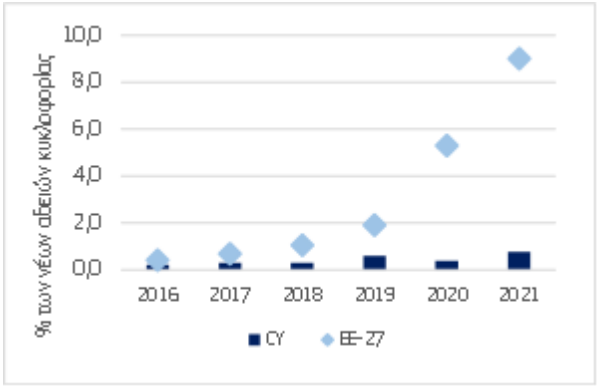
Δεν υπάρχουν στοιχεία για τις χερσαίες προστατευόμενες περιοχές για το 2018, και για τον μέσο όρο της ΕΕ (2016, 2017).
Πηγή: ΕΟΠ (χερσαίες προστατευόμενες περιοχές) και Eurostat (βιολογική γεωργία)

Όσον αφορά τη βιοποικιλότητα και την υγεία των οικοσυστημάτων, η Κύπρος παρουσιάζει μια ανομοιογενή εικόνα (διάγραμμα Α5.3)**.** Έως το 2021 το 29,1 % της εθνικής χερσαίας έκτασης της Κύπρου καλυπτόταν από το δίκτυο Natura 2000 (ο μέσος όρος στην ΕΕ ήταν 18,1 %), ενώ οι ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) βάσει της οδηγίας για τα άγρια πτηνά κάλυπταν το 26,7 % (μέσος όρος στην ΕΕ 12,3 %) και οι τόποι κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους κάλυπταν το 16,7 % (μέσος όρος στην ΕΕ 13,8 %) της κυπριακής επικράτειας. Η Κύπρος έχει χαρακτηρίσει έως σήμερα 66 περιοχές ως τόπους Natura 2000 και ορισμένες ακόμη περιοχές προβλέπεται να χαρακτηριστούν εντός του 2022. Η τελευταία αξιολόγηση του μέρους του δικτύου Natura 2000 που αφορά τους ΤΚΣ αποκαλύπτει ελλείψεις όσον αφορά το χερσαίο τμήμα. Οι βασικές ανεπάρκειες αφορούν τον χαρακτηρισμό των θαλάσσιων ΤΚΣ και ΖΕΠ στα υπεράκτια ύδατα της Κύπρου. Σημειώνεται ότι μια νέα θαλάσσια περιοχή «Ωκεανίς» χαρακτηρίστηκε ΕΖΔ και ΖΕΠ το 2021. Αναμένεται να προσδιοριστούν περαιτέρω θαλάσσιες περιοχές

στο πλαίσιο επιστημονικών μελετών και χαρτογράφησης που βρίσκονται σε εξέλιξη και που αναμένεται να παραγάγουν αποτελέσματα το 2023. Ως εκ τούτου, η Κύπρος δεν έχει ακόμη ολοκληρώσει το δίκτυο Natura 2000, και συγκεκριμένα το θαλάσσιο δίκτυο. Εκκρεμεί διαδικασία επί παραβάσει σχετικά με το θέμα αυτό. Λαμβανομένων υπόψη τόσο των περιοχών του δικτύου Natura 2000 όσο και άλλων περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί προστατευόμενες σε εθνικό επίπεδο, η Κύπρος προστατεύει νομικά το 37,6 % των χερσαίων περιοχών της (ο μέσος όρος στην ΕΕ είναι 25,7 %) και το 8,58 % των θαλάσσιων περιοχών της (ο μέσος όρος στην ΕΕ είναι 10,7 %).

Η ποιότητα του αέρα στην Κύπρο είναι γενικά καλή με εξαιρέσεις. Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες διαθέσιμες ετήσιες εκτιμήσεις του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (για το 2019) περίπου 700 πρόωροι θάνατοι αποδίδονται στις συγκεντρώσεις λεπτών αιωρούμενων σωματιδίων, 40 στη συγκέντρωση όζοντος και 130 στις συγκεντρώσεις διοξειδίου του αζώτου ([23]). Οι εκπομπές των κύριων ατμοσφαιρικών ρύπων έχουν μειωθεί σημαντικά στην Κύπρο παρά τη συνεχιζόμενη αύξηση του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις που υποβλήθηκαν βάσει του άρθρου 10 παράγραφος 2 της οδηγίας για τις εθνικές δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών, η Κύπρος προβλέπει ότι θα εκπληρώσει τις δεσμεύσεις για μείωση των εκπομπών όσον αφορά το σύνολο των ατμοσφαιρικών ρύπων που καλύπτονται από την οδηγία για την περίοδο από το 2030 και μετά. Στις προβλέψεις, ωστόσο, δεν καταδεικνύεται ο τρόπος με τον οποίο η Κύπρος θα τηρήσει τις δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών SO2 και NOx για την περίοδο 2020-2029.

Διάγραμμα Α5.4: **Θεματικός τομέας – Κινητικότητα Μερίδιο οχημάτων μηδενικών εκπομπών (% των νέων αδειών κυκλοφορίας)**

Τα οχήματα μηδενικών εκπομπών (επιβατικά οχήματα) περιλαμβάνουν ηλεκτρικά οχήματα με συσσωρευτή και με κυψέλες καυσίμου (BEV, FCEV).
Πηγή: Ευρωπαϊκό παρατηρητήριο εναλλακτικών καυσίμων.

Όσον αφορά την κινητικότητα, η Κύπρος πρέπει να προβεί σε πολλές ενέργειες. Ειδικότερα, οι εκπομπές από τις μεταφορές αυξάνονται σταθερά και αντιπροσωπεύουν το 21 % των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου της Κύπρου. Η χρήση ιδιωτικών αυτοκινήτων υπερβαίνει κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ η χρήση των δημόσιων συγκοινωνιών είναι χαμηλή. Η αγορά επιβατικών αυτοκινήτων μηδενικών εκπομπών στην Κύπρο βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο ανάπτυξης (διάγραμμα Α5.4).

([23]) Επισημαίνεται ότι τα στοιχεία αυτά αναφέρονται στις επιπτώσεις των επιμέρους ρύπων και δεν είναι δυνατόν να προστεθούν για να προκύψει άθροισμα για λόγους αποφυγής της διπλής καταμέτρησης.

Πίνακας Α5.1: **Δείκτες που αφορούν την πρόοδο σχετικά με την Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ από μακροοικονομική άποψη**

						Στόχος	Απόσταση		«Fit for 55» Στόχος	«Fit for 55» Απόσταση	
			2005	2019	2020	2030	WEM	WAM	2030	WEM	WAM
Πρόοδος όσον αφορά τους στόχους πολιτικής	Στόχος μείωσης των εκπομπών ΑΘ εκτός ΣΕΔΕ [1]	MtCO2 eq % εμ. [2]	43	5%	-3%	-24%	-15	-5	-32%	-23	-13
			2005	2016	2017	2018	2019	2020	Εθνική συνεισφορά στον στόχο της ΕΕ για το 2030		
	Μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας [1]	%	3%	10%	10%	14%	14%	17%	23%		
	Ενεργειακή απόδοση: κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας [1]	Mtoe	25	24	25	25	25	22	24		
	Ενεργειακή απόδοση: κατανάλωση τελικής ενέργειας [1]	Mtoe	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9	1,6	2,0		

			ΚΥΠΡΟΣ						ΕΕ		
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Δημοσιονομικοί και χρηματοπιστωτικοί δείκτες	Περιβαλλοντικοί φόροι (% του ΑΕΠ)	% του ΑΕΠ	3,0	2,9	3,0	2,9	2,5	2,5	2,4	2,4	2,2
	Περιβαλλοντικοί φόροι (% της συνολικής φορολογίας)	% της φορολογίας [3]	9,2	9,1	9,1	8,0	7,4	7,2	6,0	5,9	5,6
	Δημόσιες δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος	% των συνολικών δαπανών	0,87	0,65	0,75	0,60	0,70	0,77	1,66	1,70	1,61
	Επενδύσεις στην προστασία του περιβάλλοντος	% του ΑΕΠ [4]	0,43	0,31	0,30	0,10	-	-	0,42	0,38	0,41
	Επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων	20 δισ. EUR	0,00	0,11	0,16	0,16	0,15	-	56,07	55,70	-
	Δείκτης του χάσματος που σχετίζεται με την προστασία του κλίματος [5]	βαθμολογία 1-4	1,9 στα 4 (αύξηση από το ιστορικό επίπεδο του 1,3). Πρόκειται για κατηγορία χαμηλού/μεσαίου κινδύνου (το 4 σημαίνει υψηλός κίνδυνος).								
Κλίμα	Καθαρές εκπομπές ΑΘ	1990 = 100	150	157	158	157	157	135	79	76	69
	Ένταση εκπομπών ΑΘ της οικονομίας	kg/10 EUR	0,46	0,46	0,45	0,43	0,40	0,41	0,32	0,31	0,30
	Ένταση ενέργειας της οικονομίας	kgoe/10 EUR	0,13	0,13	0,13	0,12	0,12	0,11	0,12	0,11	0,11
Ενέργεια	Κατανάλωση τελικής ενέργειας (ΚΤΕ)	2015=100	100,0	105,9	111,7	111,4	113,1	94,3	103,5	102,9	94,6
	ΚΤΕ στον τομέα των οικιστικών κτιρίων	2015=100	100,0	102,7	105,7	103,2	111,0	111,6	101,9	101,3	101,3
	ΚΤΕ στον τομέα των κτιρίων υπηρεσιών	2015=100	100,0	107,1	110,8	130,7	136,2	116,1	102,4	100,1	94,4
Ρύπανση	Ένταση εκπομπών πρόδρομων ουσιών της αιθαλομίχλης (ως προς το ΑΕΠ) [6]	τόνοι/10 EUR [6]	1,27	1,28	1,24	1,23	1,09	-	0,99	0,93	-
	Χαμένα έτη ζωής λόγω ατμοσφαιρικής ρύπανσης από ΑΣ2,5	ανά 100 000 κατοίκους	631	473	544	576	595	-	863	762	-
	Χαμένα έτη ζωής λόγω ατμοσφαιρικής ρύπανσης από ΝΟ2	ανά 100 000 κατοίκους	26	194	83	197	119	-	120	99	-
	Νιτρικά στα υπόγεια ύδατα	mg NO3/lt	70,5	97,6	51,9	55,3	48,0	-	21,7	20,7	-
Βιοποικιλότητα	Χερσαίες προστατευόμενες περιοχές	% του συνόλου	-	37,5	37,5	-	37,6	37,6	-	25,7	25,7
	Θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές	% του συνόλου	-	0,1	-	-	8,6	-	-	10,7	-
	Βιολογική γεωργία	% της συναλλακτικής χρησιμοποιούμενης	3,7	4,9	4,6	4,6	5,0	4,4	8,0	8,5	9,1
			2000-2006		2006-2012		2012-2018		00-06	06-12	12-18
	Καθαρή δέσμευση γης	ανά 10 000 km2	109,7		20,4		23,0		13,0	11,0	5,0

			2015	2016	2017	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Κινητικότητα	Ένταση εκπομπών ΑΘ των μεταφορών (ως προς την ΑΠΑ) [7]	kg/10 EUR	0,18	0,23	0,33	0,45	0,26	0,23	0,09	0,07	0,03
	Μερίδιο οχημάτων μηδενικών εκπομπών [8]	% των νέων αδειών κυκλοφορίας	0,0	0,2	0,3	0,3	0,6	0,4	1,0	1,9	5,4
	Αριθμός ηλεκτρικών οχημάτων με ρευματολήπτη ανά σημείο φόρτισης		0	2	6	9	13	9	8	8	12
	Μερίδιο των ηλεκτροκίνητων σιδηροδρόμων	%	-	-	-	-	-	-	55,6	56,0	-
	Συμφόρηση (μέσος αριθμός ωρών που δαπανούνται στην κυκλοφοριακή συμφόρηση ανά έτος ανά αντιπροσωπευτικό οδηγό για μετακινήσεις μεταξύ κατοικίας και εργασίας		-	-	35,7	37,3	37,7	-	20,9	20,0	-

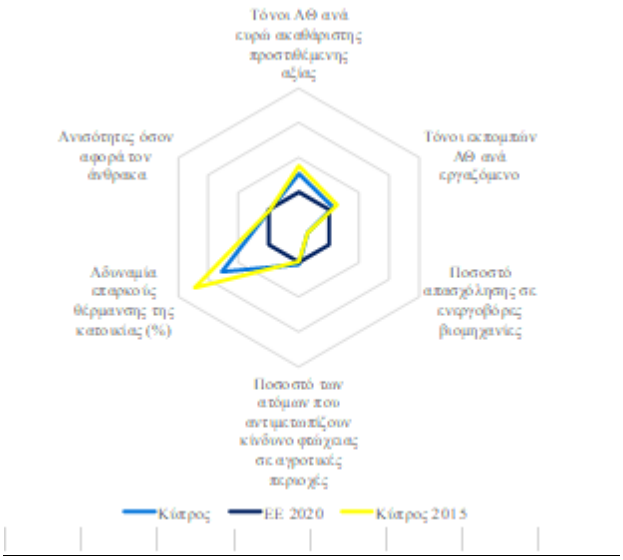
			Έτος	ΚΥ	ΕΕ
Ψηφιακή μετάβαση	Ποσοστό έξυπνων μετρητών επί του συνόλου των σημείων μέτρησης [9] - ηλεκτρική ενέργεια	% του συνόλου	2018	0,0	35,0
	Ποσοστό έξυπνων μετρητών επί του συνόλου των σημείων μέτρησης [9] - αέριο	% του συνόλου	2018	0,0	13,1
	ΤΠΕ που χρησιμοποιούνται για την περιβαλλοντική βιωσιμότητα [10]	%	2021	-	65,9

1) Ο στόχος για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου εκτός ΣΕΔΕ για το 2030 βασίζεται στον κανονισμό για τον επιμερισμό των προσπαθειών. Οι στόχοι της δέσμης προσαρμογής στον στόχο του 55 % βασίζονται στην πρόταση της Επιτροπής για αύξηση της κλιματικής φιλοδοξίας της ΕΕ έως το 2030. Στόχοι για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση και εθνικές συνεισφορές σύμφωνα με τον κανονισμό για τη διακυβέρνηση [κανονισμός (ΕΕ) 2018/1999]. 2) Η απόσταση από τον στόχο είναι το κενό μεταξύ των στόχων των κρατών μελών για το 2030 βάσει του κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών και των προβλεπόμενων εκπομπών, με τα υφιστάμενα μέτρα (WEM) και με πρόσθετα μέτρα (WAM) αντίστοιχα, ως ποσοστό των εκπομπών του έτους βάσης 2005. Επί του παρόντος διενεργείται αξιολόγηση του κυπριακού ΕΣΕΚ για να καθοριστούν νέοι στόχοι και νέα μέτρα πολιτικής ώστε το ΕΣΕΚ να προσαρμοστεί στις υψηλότερες φιλοδοξίες των στόχων της δέσμης προσαρμογής στον στόχο του 55 %. 3) Ποσοστό των συνολικών εσόδων από φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (εξαιρουμένων των τεκμαρτών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης). Τα έσοδα από το ΣΕΔΕ περιλαμβάνονται στα έσοδα από περιβαλλοντικούς φόρους (το 2017 ανήλθαν στο 1,5 % των συνολικών εσόδων από περιβαλλοντικούς φόρους σε επίπεδο ΕΕ). 4) Καλύπτει τις δαπάνες για τον ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου που θα χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή υπηρεσιών περιβαλλοντικής προστασίας (δηλαδή μείωση και πρόληψη της ρύπανσης) οι οποίες θα καλύπτουν όλους τους τομείς, δηλαδή το δημόσιο, τη βιομηχανία και τους ειδικευμένους παρόχους. 5) Ο δείκτης του χάσματος που σχετίζεται με την προστασία του κλίματος αποτελεί μέρος της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (Φεβρουάριος 2021) και ορίζεται ως το ποσοστό των μη ασφαλισμένων οικονομικών απωλειών που προκαλούνται από καταστροφές που σχετίζονται με το κλίμα. 6) Οξείδια του θείου (ισοδύναμα SO2), αμμωνία, σωματίδια <10μm, οξείδια του αζώτου στη συνολική οικονομία (διαιρούμενα διά του ΑΕΠ). 7) Μεταφορά και αποθήκευση (τομέας H της NACE) 8) Τα οχήματα μηδενικών εκπομπών περιλαμβάνουν ηλεκτρικά οχήματα με συσσωρευτή (BEV) και ηλεκτρικά οχήματα με κυψέλες καυσίμου (FCEV). 9)Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2019) «Benchmarking smart metering deployment in the EU-28». 10) Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021). Ο δείκτης DESI υπολογίζεται κάθε χρόνο εκ νέου για τα προηγούμενα έτη για όλες τις χώρες, ώστε να αποτυπώνονται όλες οι πιθανές αλλαγές στην επιλογή των δεικτών και οι διορθώσεις στα δεδομένα στα οποία βασίζονται οι εν λόγω δείκτες. Ως εκ τούτου, οι βαθμολογίες και οι κατατάξεις των χωρών ενδέχεται να διαφέρουν σε σύγκριση με προηγούμενες δημοσιεύσεις.

Πηγή: Eurostat, JRC, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΕΟΠ, EAFO.

Η πράσινη μετάβαση δεν περιλαμβάνει μόνο βελτιώσεις στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα, αλλά και μια σημαντική κοινωνική διάσταση. Τα μέτρα σε αυτόν τον τομέα περιλαμβάνουν την ευκαιρία για βιώσιμη ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων εργασίας, ωστόσο πρέπει επίσης να διασφαλιστεί ότι κανείς δεν θα μείνει στο περιθώριο και ότι όλες οι κοινωνικές ομάδες θα επωφεληθούν από τη μετάβαση. Η πράσινη μετάβαση της Κύπρου μπορεί να επωφεληθεί από πρόσφατα μέτρα πολιτικής και παρέχει σημαντικές δυνατότητες για τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας. Ταυτόχρονα, η πράσινη μετάβαση δημιουργεί σημαντικές προκλήσεις, ιδίως όσον αφορά την ενεργειακή φτώχεια και για τα νοικοκυριά χαμηλότερου εισοδήματος.

Διάγραμμα Α6.1: **Προκλήσεις της δίκαιης πράσινης μετάβασης**

Πηγή: Eurostat, Παγκόσμια βάση δεδομένων για την ανισότητα (World Inequality Database)

Το κυπριακό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) περιγράφει βασικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για μια δίκαιη πράσινη μετάβαση. Το ΣΑΑ περιλαμβάνει μέτρα για τη στήριξη της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες, τον μετριασμό της ενεργειακής φτώχειας (μεταξύ άλλων μέσω της μείωσης των λογαριασμών ενέργειας και ύδρευσης) και τη βελτίωση της οικονομικής προσιτότητας της στέγασης. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης στοχευμένες επενδύσεις για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και της ενεργειακής απόδοσης των νοικοκυριών των ατόμων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας, καθώς και των ατόμων με αναπηρία. Επιπλέον, οι επενδύσεις στην επανειδίκευση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων αναμένεται να ενισχύσουν τις πράσινες και ψηφιακές δεξιότητες του πληθυσμού, και ιδιαίτερα των ανέργων, των γυναικών και των ευάλωτων ομάδων. Το ολοκληρωμένο Εθνικό Σχέδιο της Κύπρου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) της 22ας Ιανουαρίου 2020 λαμβάνει υπόψη τον αντίκτυπο που θα έχει στην απασχόληση η μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία, η οποία έως το 2030 αναμένεται να αυξήσει την απασχόληση στο σύνολο της οικονομίας κατά 0,3 %, υπό την προϋπόθεση ότι θα εφαρμοστούν πλήρως οι προγραμματισμένες πολιτικές και τα προγραμματισμένα μέτρα. Το ΕΣΕΚ δεν αντιμετωπίζει τις ανάγκες της μετάβασης όσον αφορά τις δεξιότητες. Ωστόσο, στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα επενδυθούν 15 εκατ. EUR σε προγράμματα κατάρτισης για την επανειδίκευση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων σε πράσινες δεξιότητες. Σε συνέργεια με τον ΜΑΑ, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης θα προβεί σε σημαντικές συνεισφορές μέσω προγραμμάτων κατάρτισης (2 εκατ. EUR) και μέσω της δημιουργίας πράσινης τεχνικής σχολής (13 εκατ. EUR). Το ΕΣΕΚ παρέχει λεπτομερή ανάλυση του ζητήματος της ενεργειακής φτώχειας και αναπτύσσει μια προσέγγιση για την αντιμετώπισή του.

Η κυπριακή οικονομία έχει μειώσει το αποτύπωμα άνθρακα, το οποίο ωστόσο παραμένει σημαντικό, ενώ η πράσινη μετάβαση αναμένεται να δημιουργήσει ποιοτικές θέσεις εργασίας. Η ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου της κυπριακής οικονομίας, σε τόνους ισοδυνάμου CO2 ανά μονάδα ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, μειώθηκε κατά 10 % μεταξύ του 2015 και του 2020 (αλλά εξακολουθεί να υπερβαίνει κατά περισσότερο από 50 % τον μέσο όρο της ΕΕ). Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου ανά εργαζόμενο στην Κύπρο, που ανέρχονται σε 15,6 τόνους, είναι κατά 15 % υψηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ (13,6 τόνοι) (βλ. διάγραμμα Α6.2). Ο τομέας που βασίζεται στα ορυκτά καύσιμα είναι ο τομέας που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη ύφεση στη χώρα ([24]). Στους μετασχηματιζόμενους τομείς και στις ενεργοβόρες βιομηχανίες της Κύπρου συγκαταλέγεται το τσιμέντο, καθώς μία μονάδα παραγωγής τσιμέντου στον Βασιλικό παράγει το 16 % των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ([25]).

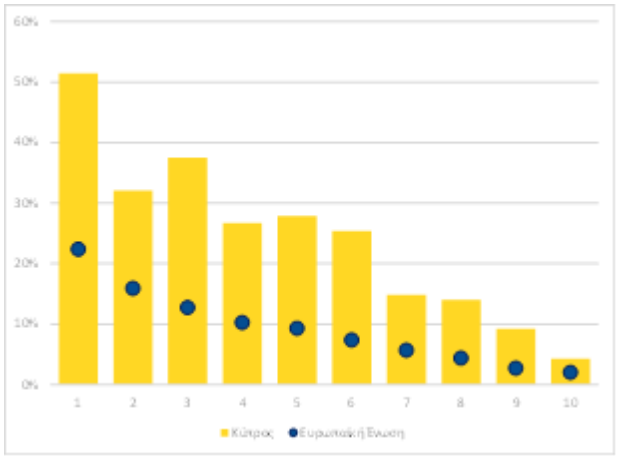
([24]) SWD(2021) 275 final.

([25]) 2020 European Semester: Overview of Investment Guidance on the Just Transition Fund 2021-2027 per Member State (Annex D) [Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2020: Επισκόπηση της επενδυτικής

Ταυτόχρονα, οι ενεργοβόρες βιομηχανίες παρέχουν θέσεις εργασίας σε λιγότερο από το 1 % του συνολικού απασχολούμενου εργατικού δυναμικού, ποσοστό που είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ. Για τους εν λόγω εργαζομένους, η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και η επανειδίκευση θα είναι ιδιαιτέρως σημαντικές (βλ. παράρτημα 15). Παρότι η Κύπρος δεν διαθέτει στοιχεία για τον τομέα των περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών, το δυναμικό της όσον αφορά την ηλιακή ενέργεια παρέχει ευκαιρίες για πράσινες θέσεις εργασίας ([26]). Παρατηρούνται ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε τομείς που συνδέονται με τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία, ιδιαίτερα στον κατασκευαστικό τομέα, καθώς και σε επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες (Eurofound, 2021).

Όσον αφορά την κοινωνική διάσταση της πράσινης μετάβασης, η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις, κυρίως όσον αφορά την ενεργειακή φτώχεια και τα νοικοκυριά χαμηλότερου εισοδήματος. Μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας ζει σε αγροτικές περιοχές (19,8 % έναντι 18,7 % στην ΕΕ) και το ποσοστό αυτό έχει αυξηθεί κατά σχεδόν 4 εκατοστιαίες μονάδες από το 2015 ([27]). Το ποσοστό του πληθυσμού που δεν είναι σε θέση να θερμάνει επαρκώς τα σπίτια του συγκαταλέγεται στα υψηλότερα στην ΕΕ και υπερβαίνει κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ (8,2 %), παρά το γεγονός ότι μειώθηκε από 28,3 % το 2015 σε 20,9 % το 2020. Οι ομάδες χαμηλότερου εισοδήματος πλήττονται περισσότερο (βλ. διάγραμμα Α6.1), και η χώρα συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με τις χειρότερες επιδόσεις στην ΕΕ για τα άτομα του χαμηλότερου δεκατημορίου. Οι τάσεις όσον αφορά τις καταναλωτικές δαπάνες ποικίλλουν σε περιορισμένο βαθμό στο σύνολο του πληθυσμού, και το μέσο αποτύπωμα άνθρακα του 10 % των μεγαλύτερων πηγών εκπομπών είναι 5,1 φορές υψηλότερο από εκείνο του 50 % του πληθυσμού με τις χαμηλότερες εκπομπές (5,3 φορές στην ΕΕ).

Διάγραμμα Α6.2: **Ενεργειακή φτώχεια ανά δεκατημόριο εισοδήματος**

Πηγή: Βάση δεδομένων της Eurostat

Τα φορολογικά συστήματα έχουν καθοριστική σημασία για τη διασφάλιση της δίκαιης μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα ([28]). Τα έσοδα της Κύπρου από το σύνολο των περιβαλλοντικών φόρων μειώθηκαν από 3,04 % του ΑΕΠ το 2015 σε 2,48 % το 2019 και παρέμειναν σταθερά στο 2,48 % το 2020 (έναντι 2,24 % στην ΕΕ). Η φορολογική επιβάρυνση της εργασίας για τα άτομα με χαμηλά εισοδήματα ([29]) αυξήθηκε από 17,3 % το 2014 σε 18,1 % το 2019, χωρίς μεταβολή το 2021, στοιχείο που συνεπάγεται ότι η φορολογική επιβάρυνση στην Κύπρο να είναι από τις χαμηλότερες στην ΕΕ (στην οποία ο μέσος όρος του 2021 είναι 31,9 %· βλ. παράρτημα 18). Το δυναμικό των μεταβιβάσεων για την αντιμετώπιση των διανεμητικών επιπτώσεων της φορολογίας της ενέργειας θα συμπληρώσει το φορολογικό σύστημα, ιδίως για τα τρία χαμηλότερα δεκατημόρια ([30]).

καθοδήγησης για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης για την περίοδο 2021-2027 ανά κράτος μέλος (παράρτημα Δ)].

([26]) https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126047

([27]) Ως ένδειξη για τις δυνητικές προκλήσεις στον τομέα των μεταφορών στο πλαίσιο της πράσινης μετάβασης [βλ. COM(2021) 568 final].

([28]) COM(2021) 801 final.

([29]) Φορολογική επιβάρυνση για έναν μόνο εργαζόμενο στο 50 % του εθνικού μέσου μισθού (βάση δεδομένων για τη φορολογία και τις παροχές, Ευρωπαϊκή Επιτροπή/ΟΟΣΑ).

([30]) SWD(2021) 641 final ΜΕΡΟΣ 3/3 σχετικά με τις διανεμητικές επιπτώσεις της αναθεώρησης της φορολογίας της ενέργειας, με βάση τα μοντέλα GEM-E3 και Euromod του Κοινού Κέντρου Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7: ΑΠΟΔΟΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ

Η αποδοτική χρήση των πόρων έχει καίρια σημασία για τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας και της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας, με παράλληλη ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η πράσινη μετάβαση αποτελεί σημαντική ευκαιρία για την ευρωπαϊκή βιομηχανία, με τη δημιουργία αγορών για καθαρές τεχνολογίες και προϊόντα. Θα έχει αντίκτυπο κατά μήκος των αλυσίδων αξίας σε τομείς όπως η ενέργεια και οι μεταφορές, οι κατασκευές και οι ανακαινίσεις, τα τρόφιμα και τα ηλεκτρονικά είδη, συμβάλλοντας στη δημιουργία βιώσιμων, τοπικών και καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Οι χαμηλές επιδόσεις της Κύπρου όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων είναι ανησυχητικές, ενώ η μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία μόλις και μετά βίας έχει ξεκινήσει. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα αριθμητικά στοιχεία (2020), η Κύπρος ανακύκλωσε μόνο το 16,4 % των αστικών αποβλήτων, ποσοστό πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ-27 για την ανακύκλωση (47,8 %) και σημαντικά χαμηλότερο από τον στόχο του 55,0 % για το 2025. Η κυκλική (δευτερογενής) χρήση υλικών στην Κύπρο ανήλθε σε ποσοστό 2,4 % το 2016 και 3,4 % το 2020, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 12,8 % το 2020, στοιχείο που καταδεικνύει ότι τα τελευταία έτη έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος στην κυκλική δευτερογενή χρήση υλικών, αν και σε μικρή κλίμακα σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ.

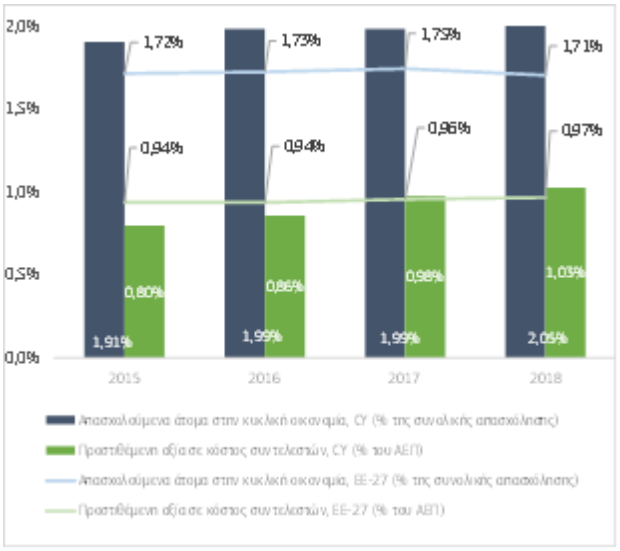
Η παραγωγικότητα των πόρων στην Κύπρο είναι πολύ χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η παραγωγικότητα των πόρων δείχνει πόσο αποτελεσματικά χρησιμοποιεί η οικονομία τους υλικούς πόρους για την παραγωγή πλούτου. Η βελτίωση της παραγωγικότητας των πόρων μπορεί να συμβάλει στην ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον και στη μείωση της εξάρτησης από ασταθείς αγορές πρώτων υλών. Με παραγωγή 1,45 μονάδων αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ) ανά kg καταναλωθέντος υλικού το 2020, η Κύπρος υπολείπεται κατά πολύ του μέσου όρου της ΕΕ που ανήλθε σε 2,23 ΜΑΔ ανά kg και δεν παρουσιάζει ενδείξεις βελτίωσης.

Διάγραμμα Α7.1: **Οικονομική σημασία και επέκταση της κυκλικής οικονομίας: Απασχόληση και προστιθέμενη αξία στους τομείς της κυκλικής οικονομίας**

Πίνακας Α7.1: **Επιλεγμένοι δείκτες αποδοτικής χρήσης των πόρων**

ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ΕΕ-27	Τελευταίο έτος ΕΕ-27
Κυκλικότητα								
Παραγωγικότητα πόρων [μονάδα αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ) ανά χιλιόγραμμο]	1,6	1,6	1,4	1,5	1,5	1,4	2,2	2020
Ένταση υλικών (kg/EUR)	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,4	2020
Ποσοστό κυκλικής χρήσης υλικών (%)	2,4	2,4	2,4	2,8	2,9	3,4	12,8	2020
Αποτύπωμα υλικού (Τόνοι/κατά κεφαλήν)	15,9	17,7	21,6	21,0	23,2	-	14,6	2019
Απόβλητα								
Παραγωγή αποβλήτων (kg/κατά κεφαλήν, συνολικά απόβλητα)	-	2897	-	2646	-	-	5234	2018
Υγειονομική ταφή (% του συνόλου των επεξεργασμένων αποβλήτων)	-	58,7	-	55,4	-	-	38,5	2018
Ποσοστό ανακύκλωσης (% των αστικών αποβλήτων)	16,6	16,1	16,2	16,5	16,3	16,4	47,8	2020
Επικίνδυνα απόβλητα (% των αστικών αποβλήτων)	-	6,4	-	9,7	-	-	4,3	2018
Ανταγωνιστικότητα								
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία στον τομέα των περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών (% του ΑΕΠ)	-	-	-	-	-	-	2,32	2019
Ιδιωτικές επενδύσεις στην κυκλική οικονομία (% του ΑΕΠ)	0,1	0,1	0,1	0,1	-	-	0,12	2018

Πηγή: Eurostat

Πηγή: Eurostat

Η οικονομική ανάπτυξη της Κύπρου δεν έχει ακόμη αποσυνδεθεί από την παραγωγή αποβλήτων. Έπειτα από μια πτωτική τάση, η παραγωγή αστικών αποβλήτων στην Κύπρο άρχισε να αυξάνεται εκ νέου τα τελευταία έτη. Η έλλειψη προόδου στον τομέα αυτόν αναμένεται να επιδεινώσει τις επιδόσεις της χώρας σε βασικούς περιβαλλοντικούς δείκτες, όπως οι δείκτες για τη συγκέντρωση νιτρικών αλάτων στα υπόγεια ύδατα και τη σφράγιση του εδάφους, οι οποίοι υπολείπονται ήδη του μέσου όρου της ΕΕ.

Για να στεφθεί με επιτυχία η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία στην Κύπρο απαιτείται κοινωνική και τεχνολογική καινοτομία. Η κυκλική οικονομία θα μπορέσει να αξιοποιήσει πλήρως το δυναμικό της μόνο όταν εφαρμοστεί σε όλες τις αλυσίδες αξίας. Ως εκ τούτου, η οικοκαινοτομία αποτελεί σημαντικό παράγοντα που διευκολύνει την κυκλική οικονομία. Οι προσεγγίσεις σχεδιασμού προϊόντων και τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα μπορούν να συμβάλουν στην παραγωγή καινοτομιών συστημικής κυκλικότητας, δημιουργώντας νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Το 2021, η Κύπρος κατέλαβε την 23η θέση στον πίνακα αποτελεσμάτων του 2021 για την οικοκαινοτομία, στοιχείο που υποδηλώνει ότι η χώρα πρέπει να καλύψει την υστέρηση όσον αφορά τις δραστηριότητές της στον τομέα της οικοκαινοτομίας. Και στις πέντε συνιστώσες του δείκτη οικοκαινοτομίας για το 2021, οι επιδόσεις της Κύπρου είναι χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ.

Ο Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) παρακολουθεί την ψηφιακή πρόοδο των κρατών μελών. Οι τομείς του ανθρώπινου κεφαλαίου, της ψηφιακής συνδεσιμότητας, της ενσωμάτωσης των ψηφιακών τεχνολογιών από τις επιχειρήσεις και των ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών αντικατοπτρίζουν τα τέσσερα βασικά σημεία της ψηφιακής δεκαετίας ([31]). Το παρόν παράρτημα περιγράφει τις επιδόσεις της Κύπρου στον δείκτη DESI.

Στο ΣΑΑ της Κύπρου συμπεριλαμβάνονται σημαντικές επενδύσεις στην ψηφιοποίηση, οι οποίες υπερβαίνουν τον ψηφιακό στόχο του 20 %, καθώς ανέρχονται στο 23 % του συνολικού προϋπολογισμού ([32]). Πραγματοποιούνται επενδύσεις σε όλους τους ψηφιακούς τομείς: από τη συνδεσιμότητα, τις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες, την ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας και το ανθρώπινο κεφάλαιο έως την ηλεκτρονική υγεία, την ηλεκτρονική δικαιοσύνη και τις έξυπνες υποδομές.

Οι επιδόσεις της Κύπρου στη διάσταση του DESI που αφορά το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι μάλλον χαμηλές. Οι βασικές ψηφιακές δεξιότητες των Κυπρίων και το ποσοστό των ειδικών ΤΠΕ στο εργατικό δυναμικό παραμένουν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Ωστόσο, το μερίδιο των γυναικών ειδικών σε θέματα ΤΠΕ στην Κύπρο αντιστοιχεί στον μέσο όρο της ΕΕ. Τον Δεκέμβριο του 2021 η Κύπρος εξέδωσε εθνικό σχέδιο δράσης για τις ψηφιακές δεξιότητες 2021-2025 (σχέδιο δράσης για τις ηλεκτρονικές δεξιότητες) για τη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων όλων, συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων ομάδων.

Οι επιδόσεις της Κύπρου στον τομέα της ψηφιακής συνδεσιμότητας είναι μέτριες. Όσον αφορά την κατανομή του φάσματος 5G, η βαθμολογία της χώρας είναι μεγαλύτερη από αυτή του μέσου όρου της ΕΕ (67 % έναντι 56 %) ([33]) και οι επιδόσεις 5G όσον αφορά την κάλυψη ανέρχονται σε 75 % έναντι του μέσου όρου της ΕΕ που κυμαίνεται στο 66 %. Ωστόσο, παρά την πρόσφατη σημαντική βελτίωση της κάλυψης σταθερού δικτύου πολύ υψηλής χωρητικότητας, η Κύπρος εξακολουθεί να βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ.

Οι επιδόσεις της Κύπρου όσον αφορά την ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας είναι ανάμεικτες. Το ποσοστό των ΜΜΕ που παρουσιάζουν τουλάχιστον ένα βασικό επίπεδο ψηφιακής έντασης υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ. Η Κύπρος σημειώνει καλές επιδόσεις όσον αφορά το υπολογιστικό νέφος, καθώς υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ (66 % έναντι 55 % στην ΕΕ). Βασική πρόκληση αποτελεί το γεγονός ότι οι κυπριακές εταιρείες δεν αξιοποιούν ακόμη πλήρως το σύνολο των διαθέσιμων ψηφιακών τεχνολογιών αιχμής, καθώς η χρήση των μαζικών δεδομένων και της τεχνητής νοημοσύνης είναι κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ.

Οι ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες είναι μία από τις διαστάσεις του δείκτη DESI στις οποίες η Κύπρος παρουσιάζει καλές επιδόσεις, αλλά εξακολουθεί να υπάρχει περιθώριο βελτίωσης. Η βαθμολογία της χώρας υπερβαίνει κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά τις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες για τις επιχειρήσεις (86 έναντι 82), αλλά εξακολουθεί να υπολείπεται του μέσου όρου της ΕΕ όσον αφορά την παροχή ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών στους πολίτες (56 έναντι 75) και να είναι ελαφρώς χαμηλότερη όσον αφορά τους χρήστες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (63 % σε σύγκριση με 65 %) ([34]). Ως εκ τούτου, απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της ψηφιοποίησης του δημόσιου τομέα.

([31]) Ψηφιακή πυξίδα 2030: η ευρωπαϊκή οδός για την ψηφιακή δεκαετία [COM(2021) 118 final].

([32]) Το ποσοστό των χρηματοδοτικών κονδυλίων που συμβάλλουν στην επίτευξη ψηφιακών στόχων υπολογίστηκε με τη χρήση του παραρτήματος VII του κανονισμού ΜΑΑ.

([33]) Πηγή: Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας 2022 και Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο 5G.

([34]) Πηγή: Εργαλείο απεικόνισης δεδομένων, βασικοί δείκτες και Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας 2022.

Πίνακας Α8.1: **Βασικοί δείκτες του Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας**

Ανθρώπινο κεφάλαιο	Κύπρος DESI 2020	Κύπρος DESI 2021	Κύπρος DESI 2022	ΕΕ DESI 2022	Κορυφαία επίδοση σε επίπεδο ΕΕ DESI 2022
Τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες	**ΜΔ**	**ΜΔ**	**50%**	**54%**	**79%**
% ατόμων			2021	2021	2021
Ειδικοί ΤΠΕ	**2,7%**	**3,1%**	**3,9%**	**4,5%**	**8,0%**
% απασχολουμένων ηλικίας 15-74 ετών)	2019	2020	2021	2021	2021
Γυναίκες ειδικοί ΤΠΕ	**19%**	**18%**	**19%**	**19%**	**28%**
% ειδικών ΤΠΕ	2019	2020	2021	2021	2021
Συνδεσιμότητα					
Κάλυψη σταθερών δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας (VHCN)	**10%**	**26%**	**41%**	**70%**	**100%**
% νοικοκυριών	2019	2020	2021	2021	2021
Κάλυψη 5G(*)	**ΜΔ**	**0%**	**75%**	**66%**	**99,7%**
% κατοικημένων περιοχών		2020	2021	2021	2021
Ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας					
ΜΜΕ με τουλάχιστον ένα βασικό επίπεδο ψηφιακής έντασης	**ΜΔ**	**ΜΔ**	**66%**	**55%**	**86%**
% ΜΜΕ			2021	2021	2021
Μαζικά δεδομένα	**5%**	**6%**	**6%**	**14%**	**31%**
% επιχειρήσεων	2018	2020	2020	2020	2020
Υπολογιστικό νέφος	**ΜΔ**	**ΜΔ**	**42%**	**34%**	**69%**
% επιχειρήσεων			2021	2021	2021
Τεχνητή νοημοσύνη	**ΜΔ**	**ΜΔ**	**3%**	**8%**	**24%**
% επιχειρήσεων			2021	2021	2021
Ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες					
Ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες για τους πολίτες	**ΜΔ**	**ΜΔ**	**56**	**75**	**100**
Βαθμολογία (0 έως 100)			2021	2021	2021
Ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες για τις επιχειρήσεις	**ΜΔ**	**ΜΔ**	**86**	**82**	**100**
Βαθμολογία (0 έως 100)			2021	2021	2021

(*) Ο δείκτης κάλυψης 5G δεν λαμβάνει υπόψη την εμπειρία των χρηστών, η οποία μπορεί να επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, όπως το είδος της χρησιμοποιούμενης συσκευής, οι περιβαλλοντικές συνθήκες, ο αριθμός των παράλληλων χρηστών και η χωρητικότητα του δικτύου. Η κάλυψη 5G αναφέρεται στο ποσοστό των κατοικημένων περιοχών, με βάση τα στοιχεία που υποβλήθηκαν από τους φορείς εκμετάλλευσης και τις εθνικές ρυθμιστικές αρχές.

Πηγή: Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας 2022

Το παρόν παράρτημα παρέχει γενική επισκόπηση των επιδόσεων του συστήματος έρευνας και καινοτομίας της Κύπρου. Η Κύπρος εμφανίζει μέτριες επιδόσεις στον τομέα της καινοτομίας σύμφωνα με την έκδοση του ευρωπαϊκού πίνακα αποτελεσμάτων για την καινοτομία για το 2021 ([35]) και δυσκολεύεται να μειώσει την απόστασή της από τους πρωτοπόρους της ΕΕ στην καινοτομία. Η ένταση Ε&Α της χώρας για το 2020 ανέρχεται σε 0,82 % του ΑΕΠ, ποσοστό πολύ χαμηλότερο από το 2,32 % της ΕΕ κατά μέσο όρο.

Τα τελευταία έτη, η Κύπρος κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση, παρέχοντας σταθερή αύξηση της χρηματοδότησης της Ε&Α και δημιουργώντας νέες θεσμικές δομές για τη στήριξη της έρευνας, της καινοτομίας και της ψηφιακής πολιτικής. Στο πλαίσιο της διαμόρφωσης της Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας και Καινοτομίας (Ε&Κ), το Υφυπουργείο Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής (ΥΕΚΨΠ) σε συνεργασία με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία βρίσκεται στη διαδικασία καθορισμού ενός νέου φιλόδοξου στόχου για την Ε&Α για το 2030, στο πλαίσιο του νέου Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας (ΕΧΕ) και του Συμφώνου για την Ε&Κ στην Ευρώπη. Για την επίτευξη ενός φιλόδοξου στόχου όσον αφορά την ένταση Ε&Α θα απαιτηθούν αποφασιστικές δράσεις τόσο από τον δημόσιο τομέα όσο και από τις επιχειρήσεις, καθώς και οι δύο πλευρές θα πρέπει να αυξήσουν σημαντικά τις δαπάνες τους. Για την αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού, η Κύπρος εισήγαγε στο ΣΑΑ μέτρα για την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ ερευνητικών οργανισμών και επιχειρήσεων, τη διευκόλυνση της εμπορικής εκμετάλλευσης των αποτελεσμάτων της έρευνας και τη στήριξη των επενδύσεων στην Ε&Α τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς οργανισμούς. Στο μεταξύ, τον Δεκέμβριο του 2021 η Κύπρος εξέδωσε εθνικό σχέδιο δράσης για ψηφιακές δεξιότητες 2021-2025 με σκοπό τη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων όλων των πληθυσμιακών ομάδων σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας.

Παρά τη σταδιακή αύξηση της χρηματοδότησης της Ε&Α, οι δεσμοί μεταξύ της ακαδημαϊκής κοινότητας και του παραγωγικού τομέα εξακολουθούν να είναι αδύναμοι. Η συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων είναι χαμηλή, όπως αποδεικνύεται από το χαμηλό επίπεδο ιδιωτικής χρηματοδότησης της έρευνας που διεξάγεται από δημόσιους φορείς. Στην πραγματικότητα, οι δημόσιες δαπάνες για Ε&Α που χρηματοδοτούνται από επιχειρήσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2019 είναι σχεδόν μηδενικές και, ως εκ τούτου, αποτελούν κλάσμα μόνο του μέσου όρου της ΕΕ. Η συνολική στήριξη του δημόσιου τομέα για ιδιωτικές επενδύσεις Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι επίσης σημαντικά χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ. Επίσης, η Κύπρος πρέπει να καλύψει την υστέρηση όσον αφορά τη διαθεσιμότητα ανθρώπινου κεφαλαίου και δεξιοτήτων, καθώς έχει τον χαμηλότερο αριθμό αποφοίτων θετικών επιστημών, τεχνολογίας, μηχανικής και μαθηματικών (STEM) στην ΕΕ. Ενώ οι επιδόσεις των κυπριακών ακαδημαϊκών δομών αντιστοιχούν περίπου στον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά την ποιότητα του συστήματος Ε&Κ (όπως καταδεικνύεται από το ποσοστό των επιστημονικών δημοσιεύσεων με τις περισσότερες παραπομπές διεθνώς), το στοιχείο αυτό δεν φαίνεται να μεταφράζεται σε παραγωγικές χρήσεις, όπως προκύπτει π.χ. από τον σχετικά χαμηλό αριθμό διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (0,6 αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ανά δισεκατομμύριο ΑΕΠ σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 3,5). Θετικό είναι το γεγονός ότι ο όγκος των διαθέσιμων επιχειρηματικών κεφαλαίων στην Κύπρο αυξανόταν κατά μέσο ποσοστό 18,4 % ετησίως την περίοδο 2010-2020 και πρόσφατα υπερέβη ελαφρώς τον μέσο όρο της ΕΕ.

([35]) Ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων για την καινοτομία του 2021, προφίλ χώρας: Κύπρος.

https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45909?locale=el

Πίνακας Α9.1: **Βασικοί δείκτες έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας**

Κύπρος	2010	2015	2018	2019	2020	Σύνθετη ετήσια ανάπτυξη 2010-20	Μέσος όρος ΕΕ
Βασικοί δείκτες							
Ένταση Ε&Α (GERD ως % του ΑΕΠ)	0,44	0,48	0,62	0,71	0,82	6,4	2,32
Δημόσιες δαπάνες για Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ	0,31	0,30	0,30	0,33	0,36	1,5	0,78
Επιχειρηματικές δαπάνες για Ε&Α (BERD) ως ποσοστό του ΑΕΠ	0,08	0,11	0,25	0,31	0,37	17,2	1,53
Παράπεπα του συστήματος Ε&Κ							
Επιστημονικές δημοσιεύσεις της χώρας στο κορυφαίο 10 % των δημοσιεύσεων με τις περισσότερες αναφορές παγκοσμίως ως % του συνόλου των δημοσιεύσεων της χώρας	11,2	8,9	9,6	:	:	1,0	9,9
Αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας PCT ανά δισ. ΑΕΠ (σε ΜΑΔ)	0,6	0,8	0,6	:	:		3,5
Συνεργασία πανεπιστημίων-επιχειρήσεων							
Επιστημονικές συνδημοσιεύσεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα ως % του συνόλου των δημοσιεύσεων	8,9	7,4	7,5	8,1	8,1	-3,3	9,05
Δημόσιες δαπάνες για Ε&Α χρηματοδοτούμενες από επιχειρήσεις (σε εθνικό επίπεδο) ως % του ΑΕΠ	0,003	0,002	0,003	0,006	:	5,8	0,054
Διαθεσιμότητα ανθρώπινου κεφαλαίου και δεξιοτήτων							
Νέοι πτυχιούχοι θετικών επιστημών και μηχανικής ανά χίλιους κατοίκους ηλικίας 25-34 ετών	10,9	13,4	14,5	14,4	:	3,6	16,3
Δημόσια στήριξη για επιχειρηματικές δαπάνες για Ε&Α (BERD)							
Συνολική στήριξη του δημόσιου τομέα για BERD ως % του ΑΕΠ	0,017	0,014	0,031	0,043	:	7,5	0,196
Πράσινη καινοτομία							
Ποσοστό των σχετικών με το περιβάλλον διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας επί του συνόλου των αιτήσεων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στο πλαίσιο της PCT (%)	11,0	9,7	5,8	:	:	-7,7	12,8
Χρηματοδότηση για την καινοτομία και την οικονομική ανανέωση							
Επιχειρηματικά κεφάλαια (στατιστικές αγοράς) ως % του ΑΕΠ	0,012	0,000	0,029	0,050	0,079	18,4	0,054
Απασχόληση σε ταχέως αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις σε καινοτόμους τομείς (% της συνολικής απασχόλησης)	1,3	0,1	1,5	1,6	:	2,7	5,5

Πηγή: Eurostat, ΟΟΣΑ, ΓΔ JRC, Science-Metrix (βάση δεδομένων Scopus και βάση δεδομένων του ΕΓΔΕ για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας), Invest Europe

Η αύξηση της παραγωγικότητας είναι καθοριστικός μοχλός της οικονομικής ευημερίας, της ευμάρειας και της σύγκλισης σε βάθος χρόνου. Σημαντική πηγή παραγωγικότητας για την οικονομία της ΕΕ είναι μια εύρυθμη ενιαία αγορά, όπου διασφαλίζονται θεμιτός και αποτελεσματικός ανταγωνισμός και ένα φιλικό προς τις επιχειρήσεις περιβάλλον, στο οποίο οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) μπορούν να λειτουργούν και να καινοτομούν χωρίς δυσκολίες. Οι επιχειρήσεις και η βιομηχανία βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε ισχυρές αλυσίδες εφοδιασμού και αντιμετωπίζουν φραγμούς που έχουν αρνητικό αντίκτυπο στα επίπεδα παραγωγικότητας, στην απασχόληση, στον κύκλο εργασιών και στα ποσοστά εισόδου/εξόδου των εταιρειών. Αυτό μπορεί να επηρεάσει την ικανότητα των κρατών μελών να υλοποιήσουν τον πράσινο και ψηφιακό μετασχηματισμό της Ευρώπης.

Στην Κύπρο τα επίπεδα παραγωγικότητας της εργασίας είναι χαμηλά και μειώνονται σε σύγκριση με την υπόλοιπη ΕΕ. Το 2020 η παραγωγικότητα της εργασίας ανά ώρα εργασίας στην Κύπρο ανήλθε περίπου στο 74,2 % του μέσου όρου της ΕΕ-27, από 85,2 % στην αρχή της χρηματοπιστωτικής κρίσης. ([36]) Ωστόσο, υπάρχουν λόγοι αισιοδοξίας. Από το 2015, η συνολική παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής αυξάνεται. Οι επενδύσεις έχουν επίσης αυξηθεί σημαντικά, αλλά συνοδεύονται από παρόμοιες αυξήσεις στην απασχόληση. Κατά συνέπεια, η ένταση κεφαλαίου παρέμεινε σταθερή κατά την περίοδο αυτή. Η κυπριακή οικονομία αναμένεται πλέον να στραφεί σταδιακά σε ένα περισσότερο βιώσιμο και προσανατολισμένο στην παραγωγικότητα αναπτυξιακό μοντέλο χάρη στις μεταρρυθμίσεις του ΜΑΑ και στις ποιοτικές επενδύσεις. Αυτό θα πραγματοποιηθεί σε ένα πλαίσιο σχετικά χαμηλής ανεργίας και προσπαθειών διεύρυνσης και διαφοροποίησης των μοχλών ανάπτυξης, ενώ η οικονομία αξιοποιεί τις ευκαιρίες που προσφέρει η διττή μετάβαση.

Το επιχειρηματικό περιβάλλον της Κύπρου είναι σχετικά ευνοϊκό, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν διαρθρωτικές προκλήσεις. Η εκτέλεση των συμβάσεων παρεμποδίζεται από μεγάλες καθυστερήσεις τόσο στην επίλυση αστικών και εμπορικών υποθέσεων όσο και στην απόκτηση οικοδομικών αδειών, παρά τη σχετική βελτίωση όσον αφορά τα κτίρια κατοικιών, με αποτέλεσμα να ανακόπτεται η ανάπτυξη έργων εντατικής χρήσης της γης, όπως η ανάπτυξη μονάδων παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση παραμένει περιορισμένη λόγω των καθυστερήσεων πληρωμών (τις οποίες ανέφεραν στο πλαίσιο ερευνών σχεδόν τα δύο τρίτα των κυπριακών εταιρειών) και της περιορισμένης πρόσβασης των ΜΜΕ σε δάνεια. Έχουν σημειωθεί μόνο περιορισμένες βελτιώσεις σε αυτόν τον τομέα με την πάροδο του χρόνου, από την άποψη του χάσματος που εξακολουθεί να χωρίζει τις τοπικές ΜΜΕ από τις αντίστοιχες εταιρείες στην ΕΕ (παρότι καμία ΜΜΕ δεν ανέφερε ότι δεν της χορηγήθηκε τραπεζικό δάνειο τα τελευταία έτη). Στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων, η Κύπρος παρουσιάζει καλές επιδόσεις όσον αφορά τις προσφορές από ΜΜΕ και τους αναδόχους που είναι ΜΜΕ, καθώς τα αριθμητικά στοιχεία είναι σταθερά υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά το ποσοστό των αναδόχων και των προσφορών από ΜΜΕ. Ωστόσο, τα στοιχεία αυτά σημειώνουν πτωτική τάση από το 2019, στην οποία θα πρέπει να δοθεί προσοχή κατά τα επόμενα έτη.

Το επίπεδο συμμόρφωσης της Κύπρου με τους κανόνες της ενιαίας αγοράς είναι ικανοποιητικό, παρότι ο βαθμός ολοκλήρωσης είναι περιορισμένος, γεγονός που οφείλεται εν μέρει στο μέγεθος, την τομεακή εξειδίκευση και τη γεωγραφική της θέση. Η Κύπρος έχει μειώσει την ένταση των περιοριστικών φραγμών στα νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα, με αξιοσημείωτες βελτιώσεις σε βασικά επαγγέλματα, όπως αυτά του αρχιτέκτονα και του πολιτικού μηχανικού. Παρουσιάζει επίσης σημαντικά καλύτερες επιδόσεις από την υπόλοιπη ΕΕ στην αναγνώριση των προσόντων των επαγγελματιών από άλλες χώρες της ΕΕ και της ΕΖΕΣ. Επιπλέον, σύμφωνα με τον πίνακα αποτελεσμάτων της ενιαίας αγοράς, το ιστορικό της όσον αφορά τις επιδόσεις στη μεταφορά του δικαίου της ΕΕ στην εθνική νομοθεσία βρίσκεται στον μέσο όρο. Ωστόσο, σύμφωνα με έρευνες, η εμπιστοσύνη στην προστασία των επενδύσεων είναι χαμηλή μεταξύ των τοπικών επιχειρήσεων (30 %, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 56 %).

Όσον αφορά την ανθεκτικότητα και τη δυναμική της ανταγωνιστικότητας, η Κύπρος αναμένεται να πληγεί σημαντικά από την αύξηση των τιμών της ενέργειας και τις διαταραχές της αλυσίδας εφοδιασμού. Δεδομένου του μεγέθους της οικονομίας, η Κύπρος είναι διαρθρωτικά ευάλωτη σε εξωγενείς, παγκόσμιους κλυδωνισμούς, όπως η πρόσφατη

([36]) Υπηρεσίες της Επιτροπής, βάση δεδομένων Ameco

Πίνακας Α10.1: **Βασικοί δείκτες για την ενιαία αγορά και τη βιομηχανία**

ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	2021	2020	2019	2018	2017	Ρυθμοί ανάπτυξης	Μέσος όρος ΕΕ-27*
ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ									
Οικονομική δομή	Προστιθέμενη αξία ανά πηγή (εγχώρια)	Προστιθέμενη αξία που εξαρτάται από εγχώριες ενδιάμεσες εισροές, % [πηγή: ΟΟΣΑ (TiVA), 2018]				55,54			**62,6%**
	Προστιθέμενη αξία ανά πηγή (ΕΕ)	Προστιθέμενη αξία εισαγόμενη από την υπόλοιπη ΕΕ, % [πηγή: ΟΟΣΑ (TiVA), 2018]				16,39			**19,7%**
	Προστιθέμενη αξία ανά πηγή (εκτός ΕΕ)	% προστιθέμενης αξίας εισαγόμενης από τον υπόλοιπο κόσμο, % [πηγή: ΟΟΣΑ (TiVA), 2018]				28,1			**17,6%**
Ανταγωνιστικότητα κόστους	Τιμή ενέργειας παραγωγού (βιομηχανία)	Δείκτης (2015=100) [πηγή: Eurostat, sts_inppd_a]	118	99,8	113,2	106,2	96	**22,9%**	**127,3**
ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ									
Ελλείψεις/διαταραχές στην αλυσίδα εφοδιασμού	Έλλειψη υλικών με βάση στοιχεία ερευνών	Μέσος όρος (σε όλους τους τομείς) των επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν περιορισμούς, % [πηγή: ECFIN, στατιστική υπηρεσία]	5	4	1	2	4	**25%**	**26%**
	Έλλειψη εργατικού δυναμικού με βάση στοιχεία ερευνών	Μέσος όρος (σε όλους τους τομείς) των επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν περιορισμούς, % [πηγή: ECFIN, στατιστική υπηρεσία]	0	1	2	2	1	**-100%**	**14%**
	Τομεακές τιμές παραγωγού	Μέσος όρος (σε όλους τους τομείς), 2021 σε σύγκριση με το 2020 και το 2019, δείκτης [πηγή: Eurostat]						**μ.δ.**	**5,4%**
Στρατηγικές εξαρτήσεις	Συγκέντρωση σε επιλεγμένες πρώτες ύλες	Συγκέντρωση εισαγωγών βάσει καλαθιού κρίσιμων πρώτων υλών, δείκτης [πηγή: COMEXT]	0,14	0,12	0,14	0,23	0,19	**-26%**	**17%**
	Εγκατεστημένη δυναμικότητα ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές	Μερίδιο ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στη συνολική δυναμικότητα, % [source: Eurostat, nrg_inf_epc]		16,60	14,20	13,70	13,60	**22%**	**47,8%**
Επενδυτική δυναμική	Καθαρές ιδιωτικές επενδύσεις	Μεταβολή του αποθέματος ιδιωτικών κεφαλαίων, μείον την απόσβεση, % του ΑΕΠ [πηγή: Ameco]		6,7	6,8	4,3	8,3	**-19,3%**	**2,6%**
	Καθαρές δημόσιες επενδύσεις	Μεταβολή του αποθέματος δημόσιων κεφαλαίων, μείον την απόσβεση, % του ΑΕΠ [πηγή: Ameco]		0,5	0,4	2,7	0,5	**0%**	**0,4%**

(Συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα)

αύξηση των τιμών της ενέργειας και οι ελλείψεις υλικών λόγω της διαταραχής στην αλυσίδα εφοδιασμού. Οι τιμές της ενέργειας αυξήθηκαν σημαντικά κατά το προηγούμενο έτος, όπως και στην υπόλοιπη ΕΕ, και το χαμηλό ποσοστό εγκατεστημένης ικανότητας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας θα αυξήσει τη συνολική ευπάθεια εάν δεν μειωθούν οι τιμές της εισαγόμενης ενέργειας. Όσον αφορά τις διαταραχές στον εφοδιασμό, παρότι εξακολουθούν να βρίσκονται κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ-27, οι κυπριακές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερους περιορισμούς όσον αφορά την προμήθεια των πρώτων υλών τους. Δεδομένου ότι η υψηλή εξάρτησή τους από εισαγωγές από χώρες εκτός της ΕΕ τις καθιστά ακόμη πιο ευάλωτες. Η τάση αυτή θα πρέπει να παρακολουθηθεί προσεκτικά κατά τα επόμενα έτη.

Πίνακας (συνέχεια)

ΕΝΙΑΙΑ ΑΓΟΡΑ									
Ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς	Ενδοενωσιακό εμπόριο	Λόγος του ενδοενωσιακού εμπορίου προς το εξωτερικό εμπόριο της ΕΕ, δείκτης [πηγή: Ameco]	1,25	1,07	1,18	0,75	0,95	**31%**	**1,59**
Περιορισμοί των επαγγελματικών υπηρεσιών	Δείκτης κανονιστικών περιορισμών	Περιορισμός της πρόσβασης σε νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, καθώς και της άσκησής τους (επαγγέλματα με περιορισμούς άνω της διαμέσου σε σύνολο 7 επαγγελμάτων που αναλύθηκαν στο SWD (2021)185 [πηγή: SWD (2021)185- SWD(2016)436 final])	3				6	**-50%**	**3,37**
Αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων	Αποφάσεις αναγνώρισης χωρίς αντιστάθμιση	Επαγγελματίες με αναγνωρισμένα προσόντα σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ οι οποίοι υποβάλλουν αίτηση στο κράτος μέλος υποδοχής, % επί του συνόλου των αποφάσεων που λαμβάνονται από το κράτος μέλος υποδοχής [πηγή: Βάση δεδομένων για τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα]	63,5						**45%**
Συμμόρφωση — συνεργασία Επιτροπής και ΚΜ	Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο — συνολικά	5 επιμέρους δείκτες, άθροισμα των βαθμολογιών [πηγή: Πίνακας αποτελεσμάτων της ενιαίας αγοράς]		Στον μέσο όρο	Άνω του μέσου όρου	Στον μέσο όρο	Άνω του μέσου όρου		
	Παραβάσεις — συνολικά	4 επιμέρους δείκτες, άθροισμα των βαθμολογιών [πηγή: Πίνακας αποτελεσμάτων της ενιαίας αγοράς]		Στον μέσο όρο	Στον μέσο όρο	Στον μέσο όρο	Στον μέσο όρο		
Προστασία των επενδύσεων	Εμπιστοσύνη στην προστασία των επενδύσεων	Εταιρείες πεπεισμένες ότι η επένδυσή τους προστατεύεται από τη νομοθεσία και τα δικαστήρια του κράτους μέλους σε περίπτωση προβλήματος, % του συνόλου των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα [πηγή: Έκτακτο Ευρωβαρόμετρο 504]	30						**56%**
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΜΜΕ									
Δημιουργία επιχειρήσεων	Πτωχεύσεις	Δείκτης (2015=100) [πηγή: Eurostat, sts_rb_a]	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	**μ.δ.**	**70,1**
	Καταχώριση επιχειρήσεων	Δείκτης (2015=100) [πηγή: Eurostat, sts_rb_a]	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	**μ.δ.**	**105,6**
Πρόσβαση σε χρηματοδότηση	Καθυστερήσεις πληρωμών	Ποσοστό των ΜΜΕ που αντιμετώπισαν καθυστέρηση πληρωμών τους τελευταίους 6 μήνες, % [πηγή: SAFE]	63,6	52,3	51,1	μ.δ.	μ.δ.	**25%**	**45%**
	Δείκτης του ΕΤαΕ για την πρόσβαση σε χρηματοδότηση — Δάνεια	Σύνθετος δείκτης: εξωτερική χρηματοδότηση των ΜΜΕ τους τελευταίους 6 μήνες, δείκτης από 0 έως 1 (οι υψηλότερες τιμές είναι καλύτερες) [πηγή: δείκτης του ΕΤαΕ για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση]		0,37	0,34	0,32	0,2	**82,7%**	**0,56**
	Δείκτης του ΕΤαΕ για την πρόσβαση σε χρηματοδότηση — Ίδια κεφάλαια	Σύνθετος δείκτης: επιχειρηματικά κεφάλαια/ΑΕΠ, ΑΔΠ/ΑΕΠ, ΜΜΕ που χρησιμοποιούν ίδια κεφάλαια, δείκτης από 0 έως 1 (οι υψηλότερες τιμές είναι καλύτερες) [πηγή: δείκτης του ΕΤαΕ για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση]		0,2	0,07	0,18	0,19	**6,9%**	**0,18**
	% απόρριψης ή άρνησης δανείων	ΜΜΕ που υπέβαλαν αιτήσεις για τραπεζικά δάνεια και ήρθαν αντιμέτωπες με απόρριψη ή άρνηση, % [πηγή: SAFE]	0	0	0	12,7	33,4	**-100,0 %**	**12,4%**
Δημόσιες συμβάσεις	Ανάδοχοι-ΜΜΕ	Ανάδοχοι που είναι ΜΜΕ, % του συνόλου [πηγή: Πίνακας αποτελεσμάτων της ενιαίας αγοράς]		81	71	84	76	**6,6%**	**63%**
	Προσφορές από ΜΜΕ	Προσφορές από ΜΜΕ, % του συνόλου [πηγή: Πίνακας αποτελεσμάτων της ενιαίας αγοράς]		84	97	100	100	**-16%**	**70,8%**

Πηγή: Βλ. ανωτέρω στον πίνακα την αντίστοιχη πηγή για κάθε δείκτη στη στήλη «Περιγραφή»

Η καλή διοικητική ικανότητα διευκολύνει την οικονομική ευημερία, την κοινωνική πρόοδο και τη δικαιοσύνη. Οι δημόσιες διοικήσεις σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης ανταποκρίνονται στις κρίσεις, διασφαλίζουν την παροχή δημόσιων υπηρεσιών και συμβάλλουν στην ανάπτυξη ανθεκτικότητας για τη βιώσιμη ανάπτυξη της οικονομίας της ΕΕ.

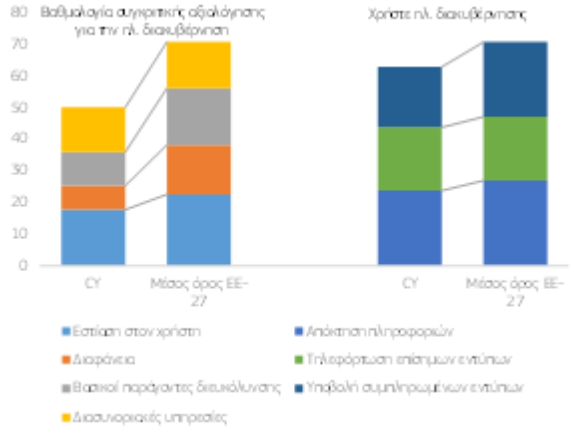
Η αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης στην Κύπρο υπολείπεται κατά πολύ του μέσου όρου της ΕΕ-27 ([37]). Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι κατακερματισμένη, στοιχείο που αυξάνει το κόστος λειτουργίας και δημιουργεί μεγαλύτερο φόρτο συντονισμού. Παρά το έργο για τη βελτίωση της νομοθεσίας, σπανίως διενεργείται ανοικτή δημόσια διαβούλευση για τη νομοθεσία σε αρχικό στάδιο. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει μέτρα για τη βελτίωση της δημόσιας διοίκησης, της χάραξης και της εφαρμογής πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της θέσπισης νέου νομικού πλαισίου για τις διαδικασίες αξιολόγησης και επιλογής των δημοσίων υπαλλήλων και νέου νομικού πλαισίου για τις τοπικές αρχές. Το νέο αυτό νομικό πλαίσιο για τις τοπικές αρχές θεσπίστηκε το 2022 με κύριο στόχο τη μείωση του αριθμού των δήμων.

Η Κύπρος επιτάχυνε την ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Κατά τη διάρκεια της κρίσης τέθηκαν σε εφαρμογή διάφορες ψηφιακές λύσεις για τη διευκόλυνση της υποβολής αιτήσεων από τους πολίτες, τους εργαζομένους και τις ΜΜΕ. Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ στη βαθμολογία για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση (50 έναντι 71 του μέσου όρου της ΕΕ). Περίπου το 63 % των χρηστών του διαδικτύου χρησιμοποιούν ενεργά τις υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (έναντι 71 % κατά μέσο όρο στην ΕΕ) (διάγραμμα Α11.1). Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που αποσκοπούν στην ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης και καλύπτουν τις υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ηλεκτρονικής υγείας και ηλεκτρονικής δικαιοσύνης.

Η βαθμολογία της Κύπρου είναι χαμηλή σε αρκετούς δείκτες που αφορούν τη δημόσια διοίκηση. Το ποσοστό των εργαζομένων του δημόσιου τομέα ηλικίας άνω των 55 ετών αυξάνεται σταθερά, ενώ η συμμετοχή στην κατάρτιση ενηλίκων μειώνεται. Η Κύπρος δεν διαθέτει στοιχεία για μια πιο εμπεριστατωμένη και συστημική αξιολόγηση της διαχείρισης της οικείας δημόσιας διοίκησης. Στο πλαίσιο του ΣΑΑ, τον Ιανουάριο του 2022, εκδόθηκε νέος νόμος για την αξιολόγηση των επιδόσεων, τις προαγωγές και τις προσλήψεις στη δημόσια διοίκηση.

Η Κύπρος λαμβάνει μέτρα για τη βελτίωση των ανοικτών δεδομένων και της διαφάνειας. Το εθνικό σχέδιο δράσης της Κύπρου για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα (ΠΔΤ) έχει θέσει ως προτεραιότητα τη συνεχή ανάπτυξη της εθνικής πύλης ΠΔΤ, ενός συγκεκριμένου χώρου για την προβολή της περαιτέρω χρήσης ανοικτών δεδομένων. Ένας νέος νόμος που ενισχύει τις αρχές της διαφάνειας και της λογοδοσίας στον δημόσιο τομέα αποτελεί μέρος του ΣΑΑ, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στα τέλη του 2020.

Διάγραμμα Α11.0: **Βαθμολογίες δεικτών επιδόσεων για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση (αριστερά) και χρήστες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (δεξιά)**

Πηγή: Eurostat (έρευνα χρήσης ΤΠΕ) και έκθεση συγκριτικής αξιολόγησης για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση

Επιλεγμένα στοιχεία της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών της Κύπρου χρήζουν προσοχής. Κατά τα τελευταία έτη, οι επιδόσεις της Κύπρου στον δείκτη του πίνακα αποτελεσμάτων της ενιαίας αγοράς που αφορά τις δημόσιες συμβάσεις έχουν μειωθεί και η Κύπρος καταλαμβάνει την τελευταία θέση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Αυτό οφείλεται στις ευρύτερα χαμηλές επιδόσεις που σημειώνει σχετικά με μέτρα που αφορούν τη διαφάνεια, τον ανταγωνισμό, την αποδοτικότητα και την ποιότητα των πληροφοριών (διάγραμμα Α11.2). Οι επιδόσεις της Κύπρου είναι επίσης χαμηλότερες

([37]) Worldwide Governance Indicators (Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης), 2020.

από τον μέσο όρο όσον αφορά το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο της Επιτροπής και την ισχύ των δεικτών δημοσιονομικών κανόνων. Το ΣΑΑ περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στην ψηφιοποίηση και την επαγγελματικοποίηση του πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις.

Διάγραμμα A11.1: **Επιδόσεις όσον αφορά τους δείκτες του πίνακα αποτελεσμάτων της ενιαίας αγοράς για τις δημόσιες συμβάσεις**

(1) Οι δείκτες ανταγωνισμού και διαφάνειας είναι τριπλά σταθμισμένοι, ενώ οι δείκτες αποδοτικότητας και ποιότητας έχουν ενιαίο συντελεστή στάθμισης. Όλοι οι υπόλοιποι λαμβάνουν συντελεστή στάθμισης 1/3 στον σύνθετο δείκτη ΜΜΕ.
Πηγή: Στοιχεία του πίνακα αποτελεσμάτων της ενιαίας αγοράς για το 2020.

Το δικαστικό σύστημα αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα. Οι αστικές, εμπορικές και διοικητικές δικαστικές διαδικασίες παραμένουν εξαιρετικά χρονοβόρες. Ο χρόνος που απαιτείται για την εκδίκαση διοικητικών υποθέσεων σε πρωτοβάθμια δικαστήρια (863 ημέρες το 2020) παραμένει μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ. Το δικαστικό σύστημα αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις όσον αφορά την ψηφιοποίηση. Ειδικότερα, τα ψηφιακά εργαλεία χρησιμοποιούνται σπανίως στα δικαστήρια. Το ηλεκτρονικό σύστημα διαχείρισης υποθέσεων ανταποκρίνεται σε βασικές ανάγκες, αλλά χρήζει περαιτέρω ανάπτυξης. Όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, δεν έχουν αναφερθεί συστημικές αδυναμίες. ([38]) Το ΣΑΑ περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος.

([38]) Για λεπτομερέστερη ανάλυση των επιδόσεων του δικαστικού συστήματος στην Κύπρο, βλ. τον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2022 (επίκειται η δημοσίευσή του) και το κεφάλαιο για την Κύπρο της έκθεσης της Επιτροπής του 2022 για το κράτος δικαίου (επίκειται η δημοσίευσή του).

Πίνακας A11.1: **Δείκτες για τη δημόσια διοίκηση**

CY	Δείκτης (1)	2017	2018	2019	2020	2021	ΕΕ-27
Ηλεκτρονική διακυβέρνηση							
1	Ποσοστό ατόμων που χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο κατά το τελευταίο έτος για να αλληλεπιδράσουν με τις δημόσιες αρχές (%)	52,0	49,0	58,0	59,0	63,0	70,8
2	Συνολική βαθμολογία της συγκριτικής αξιολόγησης για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση 2021 (2)	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	50,2	70,9
Ανοικτή διακυβέρνηση και ανεξάρτητα δημοσιονομικά όργανα							
3	Δείκτης ωριμότητας ανοικτών δεδομένων 2021	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	91,3	81,1
4	Δείκτης πεδίου δράσης δημοσιονομικών οργάνων	64,3	66,8	66,8	66,8	μ.δ.	56,8
Μορφωτικό επίπεδο, εκπαίδευση ενηλίκων, ισότητα των φύλων και γήρανση του πληθυσμού							
5	Ποσοστό υπαλλήλων της δημόσιας διοίκησης με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, επίπεδα 5-8 (3)	57,8	55,6	55,6	60,0	61,4	55,3
6	Ποσοστό συμμετοχής των υπαλλήλων της δημόσιας διοίκησης σε εκπαίδευση ενηλίκων (3)	11,1	10,9	10,0	4,9	13,5	18,6
7	Ισότητα των φύλων σε ανώτερες θέσεις της δημόσιας διοίκησης (4)	18,4	16,0	29,2	27,2	20,0	21,8
8	Ποσοστό των εργαζομένων του δημόσιου τομέα ηλικίας μεταξύ 55 και 74 ετών (3)	16,1	19,5	19,1	20,7	19,5	21,3
Διαχείριση των δημόσιων οικονομικών							
9	Δείκτης μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλαισίου	0,62	0,62	0,62	0,62	μ.δ.	0,72
10	Δείκτης αυστηρότητας των δημοσιονομικών κανόνων	1,2	1,2	1,2	1,2	μ.δ.	1,5
11	Σύνθετος δείκτης για τις δημόσιες συμβάσεις	-8,3	-10,3	-10,7	-12,0	μ.δ.	-0,7
Τεκμηριωμένη χάραξη πολιτικής							
12	Δείκτης ρυθμιστικής πολιτικής και πρακτικών διακυβέρνησης στους τομείς της συμμετοχής των ενδιαφερομένων, της εκτίμησης των επιπτώσεων των κανονιστικών ρυθμίσεων (RIA) και της εκ των υστέρων αξιολόγησης της νομοθεσίας	0,88	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	1,6

(1) Οι υψηλές τιμές αντιστοιχούν σε καλές επιδόσεις με εξαίρεση τους δείκτες # 7 και 8.
(2) Μετρά την εστίαση στον χρήστη (μεταξύ άλλων για τις διασυνοριακές υπηρεσίες) και τη διαφάνεια των ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών, καθώς και την ύπαρξη βασικών παραγόντων διευκόλυνσης για την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών.
(3) Διακοπή σειράς το 2021.
(4) Ορίζεται ως η απόλυτη τιμή της διαφοράς μεταξύ του ποσοστού ανδρών και γυναικών σε ανώτερες θέσεις της δημόσιας διοίκησης.
Πηγή: Έρευνα για τη χρήση των ΤΠΕ, Eurostat (# 1)· Έκθεση συγκριτικής αξιολόγησης για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση (# 2)· Εκθεση για την ωριμότητα ανοικτών δεδομένων (# 3)· Βάση δεδομένων δημοσιονομικής διακυβέρνησης (# 4, 9, 10)· Έρευνα εργατικού δυναμικού, Eurostat (# 5, 6, 8), Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (#7), σύνθετος δείκτης του πίνακα αποτελεσμάτων της ενιαίας αγοράς για τις δημόσιες συμβάσεις (# 11)· ΟΟΣΑ, Indicators of regulatory policy and governance (# 12).

Πίνακας A12.1: **Κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων**

Κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων για την ΚΥΠΡΟ		
Ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση (% του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών) (2021)	10,2
	Ατομικό επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων (% του πληθυσμού ηλικίας 16-74 ετών) (2021)	50,0
	Νέοι ΕΕΑΚ (% του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 15-29 ετών) (2021)	15,4
	Χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων (εκατοστιαίες μονάδες) (2021)	12,2
	Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20) (2020)	4,3
Δυναμικές αγορές εργασίας και δίκαιες συνθήκες εργασίας	Ποσοστό απασχόλησης (% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών) (2021)	75,9
	Ποσοστό ανεργίας (% του πληθυσμού ηλικίας 15-74 ετών) (2021)	7,5
	Μακροχρόνια ανεργία (% του πληθυσμού ηλικίας 15-74 ετών) (2021)	2,6
	Ανάπτυξη του κατά κεφαλήν GDHI (2008=100) (2020)	94,9
Κοινωνική προστασία και ένταξη	Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (σε %) (2020)	17,6
	Παιδιά σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (σε %) (2020)	19,0
	Αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας (% μείωση του AROP) (2020)	34,7
	Χάσμα απασχόλησης για τα άτομα με αναπηρία (λόγος) (2020)	23,5
	Υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης (% του πληθυσμού) (2020)	1,9
	Παιδιά ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας (% των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών) (2020)	20,7
	Ανάγκη ιατρικής περίθαλψης που δεν καλύπτεται, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων (% του πληθυσμού ηλικίας 16+) (2020)	0,4
Χρήσιμη κατάσταση	Να δοθεί προσοχή	Καλή επίδοση, αλλά βελτιώσιμη	Καλή επίδοση, αλλά να δοθεί προσοχή	Επίδοση στον μέσο όρο	Επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο	Βέλτιστη επίδοση

Επικαιροποιήθηκε στις 29 Απριλίου 2022. Τα κράτη μέλη κατατάσσονται στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων σύμφωνα με στατιστική μεθοδολογία που έχει συμφωνηθεί με την Επιτροπή Απασχόλησης (EMCO) και με την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (SPC). Ο πίνακας εξετάζει από κοινού τα επίπεδα και τις αλλαγές των δεικτών σε σύγκριση με τους αντίστοιχους μέσους όρους της ΕΕ και κατατάσσει τα κράτη μέλη σε επτά κατηγορίες. Για μεθοδολογικές λεπτομέρειες, ανατρέξτε στην κοινή έκθεση για την απασχόληση 2022. Λόγω των αλλαγών στον ορισμό του επιπέδου ψηφιακών δεξιοτήτων των ατόμων το 2021, για την αξιολόγηση του εν λόγω δείκτη χρησιμοποιούνται κατ' εξαίρεση μόνο επίπεδα· ΕΕΑΚ: εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης· ΑΔΕΝ: ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.

Πηγή: Eurostat

Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων αποτελεί πυξίδα για την ανοδική σύγκλιση στην κατεύθυνση της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης στην ΕΕ. Η εφαρμογή των 20 αρχών του για την ισότητα των ευκαιριών και την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, τους δίκαιους όρους εργασίας, την κοινωνική προστασία και ένταξη, με την υποστήριξη των πρωταρχικών στόχων της ΕΕ για το 2030 σχετικά με την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας, θα ενισχύσει την προσπάθεια της ΕΕ προς μια ψηφιακή, πράσινη και δίκαιη μετάβαση. Το παρόν παράρτημα παρέχει επισκόπηση της προόδου της Κύπρου όσον αφορά την επίτευξη των στόχων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Ενώ η αγορά εργασίας ανακάμπτει από την κρίση που προκάλεσε η COVID-19, η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας και της προσέγγισης των νέων έχει καίρια σημασία για την αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και τη μείωση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού. Με 77,1 % το 4ο τρίμηνο του 2021, το ποσοστό απασχόλησης στην Κύπρο είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 74 %. Ωστόσο, το ποσοστό των νέων ηλικίας 15-29 ετών που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΕΑΚ) ανήλθε σε 15,4 % το 2021 (από 14,1 % το 2019). Οι επενδύσεις στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ (ΕΚΤ+) σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων για τους νέους, σε συνδυασμό με δραστηριότητες προβολής για τους νέους, οι οποίες σχεδιάζονται στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης. Στο μεταξύ, το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά την απασχόληση παραμένει σχετικά ευρύ καθώς ανήλθε σε 12,2 εκατοστιαίες μονάδες το 2021 (έναντι 10,8 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ). Αυτό οφείλεται εν μέρει στο χαμηλό ποσοστό παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών που είναι εγγεγραμμένα σε υπηρεσίες παιδικής φροντίδας. Το 2020 το ποσοστό αυτό ήταν 20,7 %, έχοντας σημειώσει μείωση 10,4 εκατοστιαίων μονάδων από το 2019. Το ποσοστό είναι σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 32,3 %, γεγονός που έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ισότητα ευκαιριών για τα παιδιά και στην ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Ωστόσο, η μείωση αυτή θα μπορούσε να αποδοθεί στην πανδημία COVID-19 και στα εθνικά μέτρα περιορισμού της κυκλοφορίας. Τόσο το ΕΚΤ+ όσο

και το ΣΑΑ της Κύπρου θα στηρίξουν μέτρα για την ενίσχυση της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας στην Κύπρο, εστιάζοντας στην ισότιμη πρόσβαση και σε οικονομικά προσιτές υπηρεσίες. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων θα βοηθήσει την Κύπρο να επιτύχει τον πρωταρχικό στόχο της ΕΕ για το 2030 όσον αφορά την απασχόληση.

Το χαμηλό επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων του πληθυσμού και το υψηλό ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για την Κύπρο, μεταξύ άλλων και για την υλοποίηση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Ο χαμηλός ψηφιακός γραμματισμός εξακολουθεί να επηρεάζει αρνητικά την απασχολησιμότητα των ανθρώπων: Το 2021, το 50 % του πληθυσμού διέθετε βασικές ψηφιακές δεξιότητες, ποσοστό χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ του 54 %. Το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου στην Κύπρο αυξήθηκε σε 10,2 % το 2021, το οποίο είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ του 9,7 %, και είναι ιδιαιτέρως υψηλό μεταξύ των ατόμων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ και των ατόμων με αναπηρία. Ως εκ τούτου, απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για την αποφυγή των αποκλεισμών στην εκπαίδευση γενικά, και ειδικότερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα μέτρα στο πλαίσιο του ΕΚΤ+ για την ένταξη μαθητών που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών στο εκπαιδευτικό σύστημα θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης. Από τα αποτελέσματα του προγράμματος PISA 2018 προκύπτει ότι οι δεξιότητες των μαθητών στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες είναι κάτω του μέσου όρου (βλ. επίσης παράρτημα 13). Το ποσοστό των ατόμων με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο είναι σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (583 % έναντι 41,2 % το 2021), αλλά η Κύπρος εξακολουθεί να παρουσιάζει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων θετικών επιστημών, τεχνολογίας, μηχανικής και μαθηματικών (STEM). Το ποσοστό των ενηλίκων που συμμετείχαν σε μάθηση (κατά τις τέσσερις εβδομάδες που προηγήθηκαν της συνέντευξης) υπολειπόταν του μέσου όρου της ΕΕ το 2021 (9,7 % έναντι 10,8 %), έχοντας σημειώσει αύξηση κατά 5 εκατοστιαίες μονάδες σε ένα έτος, και έναντι 7,5 % το 2015. ([39]) Τα σχέδια στο πλαίσιο του ΕΚΤ+, του ΣΑΑ και του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης για την ενίσχυση της ικανότητας και της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, την παροχή προγραμμάτων κατάρτισης σε πράσινες και ψηφιακές δεξιότητες και την ανάπτυξη και εφαρμογή εθνικής στρατηγικής για τις δεξιότητες και σχεδίου δράσης για τις ηλεκτρονικές δεξιότητες, θα συμβάλουν στην επίτευξη του πρωταρχικού στόχου της ΕΕ για το 2030 όσον αφορά τη συμμετοχή των ενηλίκων στη μάθηση.

Ενώ το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού έχει μειωθεί, παραμένει υψηλό για συγκεκριμένες ομάδες. Παρότι το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) είναι σχετικά χαμηλό στην Κύπρο, παραμένει υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ στα άτομα με αναπηρία (33,3 % έναντι 28,9 % το 2020). Για την προώθηση της ισότητας ευκαιριών και της κοινωνικής ένταξης, το ΕΚΤ+ θα στηρίξει μέτρα για την αναδιάρθρωση των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας στην Κύπρο και για τη δημιουργία ενός νέου δικτύου υπηρεσιών κοινωνικής ένταξης για τα άτομα με αναπηρία. Τα μέτρα αυτά θα διαδραματίσουν επίσης καίριο ρόλο για την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου της ΕΕ για το 2030 όσον αφορά τη μείωση της φτώχειας. Ο ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν πραγματικού ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) στην Κύπρο το 2020 ήταν μεταξύ των βραδύτερων στην ΕΕ και επιβραδύνθηκε περαιτέρω το 2020. Το 2019 η Κύπρος εμφάνιζε ένα από τα υψηλότερα ποσοστά γυναικών ηλικίας 65+ με σοβαρό επίπεδο δυσκολίας όσον αφορά την προσωπική φροντίδα ή τις οικιακές δραστηριότητες (94,7 % έναντι 78,1 % της ΕΕ), ωστόσο η μακροχρόνια φροντίδα προσελκύει χαμηλά επίπεδα δημόσιας χρηματοδότησης της τάξης του 0,3 % του ΑΕΠ (2019). Επιπλέον, οι ελλείψεις προσωπικού αποτελούν πρόκληση, μεταξύ άλλων και για το σύστημα υγείας (η πυκνότητα των νοσηλευτών είναι 5,2 ανά 1 000 κατοίκους, πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ που ανέρχεται σε 8,4). Το ΣΑΑ της Κύπρου και το επιχειρησιακό πρόγραμμα του ΕΚΤ+ θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος με την παροχή στήριξης για τη μακροχρόνια φροντίδα ηλικιωμένων και ατόμων με αναπηρία. Η ενεργειακή φτώχεια αποτελεί πρόβλημα, καθώς το 20,9 % του συνολικού πληθυσμού —και το 41,6 % των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας— αδυνατούσε να εξασφαλίσει επαρκή θέρμανση για την κατοικία του το 2020 (έναντι του μέσου όρου της ΕΕ του 7,4 %) στον συνολικό πληθυσμό (βλ. επίσης παράρτημα 6). Η Κύπρος προτίθεται να θεσπίσει καθολικό νομοθετικά κατοχυρωμένο κατώτατο μισθό.

([39]) Διακοπή σειράς το 2021.

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη ([40]), ένας μηνιαίος κατώτατος μισθός ύψους 1 000 EUR αναμένεται να έχει σημαντικό αντίκτυπο στη μείωση του κινδύνου φτώχειας (-10 %), ιδίως της φτώχειας των εργαζομένων (-22 %), και θα ωφελήσει κυρίως τους νέους και τις νέες, καθώς και τις εργαζόμενες γυναίκες. Επιπλέον, η μεταρρύθμιση θα επηρεάσει θετικά τον κρατικό προϋπολογισμό αυξάνοντας τους φόρους και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και μειώνοντας παράλληλα τις δαπάνες για κοινωνικές παροχές.

([40]) Κοινό Κέντρο Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με βάση το μοντέλο Euromod.

Το παρόν παράρτημα περιγράφει τις κύριες προκλήσεις για το σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης της Κύπρου με βάση τους στόχους σε επίπεδο ΕΕ του στρατηγικού πλαισίου του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης και άλλων δεικτών πλαισίου, με βάση την ανάλυση της έκθεσης παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για το 2021. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου είναι έντονα συγκεντρωτικό, ενώ δεν υπόκειται σε επαρκή παρακολούθηση ούτε βασίζεται επαρκώς σε αποδεικτικά στοιχεία. Η Κύπρος υστερεί όσον αφορά τις βασικές δεξιότητες, καθώς και στις κατατάξεις σχετικά με τις ψηφιακές δεξιότητες.

Παρά τις προσπάθειες, η προσβάσιμη και οικονομικά προσιτή προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα (ΠΕΦ) εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση. Η συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση είναι 2,7 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (92,8 %) και υπολείπεται επίσης του στόχου σε επίπεδο ΕΕ για το 2030 (90,1 % έναντι 96 %). Το επίπεδο των δημόσιων δαπανών για την προσχολική εκπαίδευση είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ. Μολονότι η ΠΕΦ ενισχύει τα αποτελέσματα της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς, η Κύπρος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από άτυπα περιβάλλοντα ή ιδιωτικά ιδρύματα, ειδικότερα για παιδιά κάτω των 3 ετών. Δωρεάν δημόσια και επιδοτούμενη ιδιωτική παιδική φροντίδα διατίθεται μόνο σε δικαιούχους ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Τα κονδύλια της ΕΕ αποσκοπούν στην επέκταση των ικανοτήτων και στην ενίσχυση των παροχών για οικονομικά προσιτή ΠΕΦ. Οι προσπάθειες έως σήμερα υπήρξαν κατακερματισμένες, παρότι η Κύπρος θα καταρτίσει και θα εκδώσει έως το τέλος του 2024 εθνική στρατηγική και συνοδευτικό σχέδιο δράσης για την ΠΕΦ, προκειμένου να ενισχυθεί περαιτέρω η προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, και θα επωφεληθεί επίσης από πρόσθετη στήριξη μέσω του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης και του ΜΑΑ.

Πίνακας A13.1: **Στόχοι σε επίπεδο ΕΕ και άλλοι δείκτες πλαισίου βάσει του στρατηγικού πλαισίου για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης**

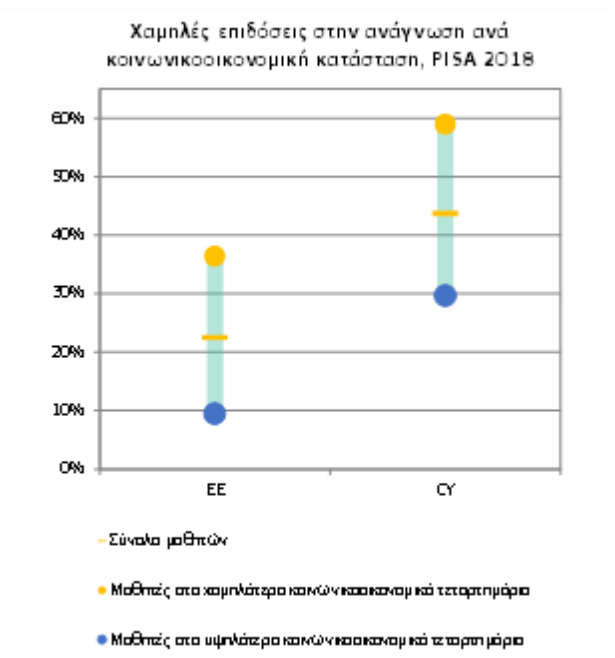
Δείκτης			Στόχος	Κύπρος	ΕΕ-27	Κύπρος	ΕΕ-27
Συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση (ηλικία 3+)			**96%**	**81,3%**	**91,9%**	**90,1%** 2019	**92,8%** 2019
Χαμηλές επιδόσεις των ατόμων ηλικίας 15 ετών:		**Ανάγνωση**	**<15 %**	**35,6%**	**20,4%**	**43,7%** 2018	**22,5%** 2018
		Μαθηματικά	**<15 %**	**42,6%**	**22,2%**	**36,9%** 2018	**22,9%** 2018
		Φυσικές επιστήμες	**<15 %**	**42,1%**	**21,1%**	**39,0%** 2018	**22,3%** 2018
Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση (ηλικίας 18-24 ετών)	**Σύνολο**		**<9 %**	**5,2%**	**11,0%**	**10,2%**	**9,7%**
	Ανά φύλο	*Άνδρες*		7,7%	12,5%	12,7%	11,4%
		Γυναίκες		3,1% u	9,4%	7,9%	7,9%
	Ανά βαθμό αστικοποίησης	*Πόλεις*		3,8% u	9,6%	10,7%	8,7%
		Αγροτικές περιοχές		8,5% u	12,2%	8,0% u	10,0%
	Ανά χώρα γέννησης	*Γηγενείς*		3,1%	10,0%	3,9%	8,5%
		Εντός ΕΕ		17,0% u	20,7%	20,5% u	21,4%
		Εκτός ΕΕ		16,6% u	23,4%	31,4%	21,6%
Ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (άτομα ηλικίας 25-34 ετών)	**Σύνολο**		**45%**	**54,7%**	**36,5%**	**58,3%**	**41,2%**
	Ανά φύλο	*Άνδρες*		44,9%	31,2%	50,0%	35,7%
		Γυναίκες		63,9%	41,8%	66,2%	46,8%
	Ανά βαθμό αστικοποίησης	*Πόλεις*		60,9%	46,2%	63,0%	51,4%
		Αγροτικές περιοχές		45,4%	26,9%	53,2%	29,6%
	Ανά χώρα γέννησης	*Γηγενείς*		62,8%	37,7%	69,4%	42,1%
		Εντός ΕΕ		31,9%	32,7%	38,7%	40,7%
		Εκτός ΕΕ		34,3%	27,0%	36,9%	34,7%
Ποσοστό διδασκόντων (ISCED 1-3) ηλικίας άνω των 50 ετών				21,7%	38,3%	27,4% 2019	38,9% 2019

Σημειώσεις: Ο μέσος όρος της ΕΕ για τις επιδόσεις στην ανάγνωση το 2018 με βάση το PISA δεν περιλαμβάνει την Ισπανία· b= διακοπή στη χρονολογική σειρά, p = προσωρινά, = μη διαθέσιμα· δεν υπάρχουν ακόμη διαθέσιμα στοιχεία για τους εναπομείναντες στόχους σε επίπεδο ΕΕ βάσει του στρατηγικού πλαισίου για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης, οι οποίοι καλύπτουν τις χαμηλές επιδόσεις στον τομέα των ψηφιακών δεξιοτήτων, την έκθεση των αποφοίτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στη μάθηση στον χώρο εργασίας και τη συμμετοχή των ενηλίκων στη μάθηση.
Πηγή: Eurostat (UOE, LFS)· ΟΟΣΑ (PISA).

Τα τελευταία έτη έχει σημειωθεί περιορισμένη μόνο πρόοδος όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών. Το στοιχείο αυτό εξακολουθεί να αποτελεί μία από τις βασικές προκλήσεις για το κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα. Επηρεάζει αρνητικά τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα των μαθητών και οδηγεί σε χαμηλά ποσοστά συμμετοχής στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ένα από τα χαμηλότερα στην ΕΕ το 2019) και στην εκπαίδευση ενηλίκων, καθώς και σε αναντιστοιχίες δεξιοτήτων.

Το επίπεδο των βασικών δεξιοτήτων μεταξύ των μαθητών στην Κύπρο εξακολουθεί να αποτελεί πηγή ανησυχίας και επισημαίνει τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες. Το πρόγραμμα PISA για το 2018 ανέφερε ότι η Κύπρος παρουσιάζει υψηλό ποσοστό ατόμων με χαμηλές επιδόσεις στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες και χαμηλό ποσοστό κορυφαίων επιδόσεων σε σύγκριση με άλλα κράτη μέλη της ΕΕ. Σχεδόν δύο στους τρεις μαθητές από το χαμηλότερο κοινωνικοοικονομικό τεταρτημόριο έχουν χαμηλές επιδόσεις στην ανάγνωση (μέσος όρος της ΕΕ: 36,4 %) (βλ. διάγραμμα A13.1). Στο ανώτερο κοινωνικοοικονομικό τεταρτημόριο, ένας στους τρεις μαθητές έχει χαμηλές επιδόσεις, ποσοστό που συγκαταλέγεται στα υψηλότερα στην ΕΕ. Υπάρχει επίσης σημαντικό χάσμα μεταξύ των φύλων στην ανάγνωση, καθώς τα κορίτσια σημειώνουν καλύτερες επιδόσεις από τα αγόρια κατά 47 μονάδες κατά μέσο όρο. Υπάρχει κίνδυνος η πανδημία να έχει μακροχρόνιες αρνητικές επιπτώσεις στα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών.

Διάγραμμα A13.1: **Χαμηλές επιδόσεις στην ανάγνωση ανά κοινωνικοοικονομική κατάσταση, PISA 2018.**

(1) Ο μέσος όρος της ΕΕ δεν περιλαμβάνει την ES.
Πηγή: ΟΟΣΑ (2019), PISA 2018.

Από το 2015 τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου έχουν αυξηθεί, κυρίως λόγω της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου από νέους που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό. Η αναλογία μεταξύ αγοριών και κοριτσιών που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι σχεδόν τρία προς δύο. Η Κύπρος αντιμετωπίζει δυσκολίες όσον αφορά την ένταξη των αιτούντων άσυλο στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Η χώρα έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά αιτήσεων ασύλου της ΕΕ ανά κάτοικο. Το ποσοστό των νέων (ηλικίας 18-34 ετών) μεταξύ των νεοαφιχθέντων αιτούντων άσυλο είναι ιδιαιτέρως υψηλό καθώς ανέρχεται σε 62 % (2018). Η εφαρμογή ενισχυμένων εκπαιδευτικών μέτρων που απευθύνονται σε μαθητές οι οποίοι προέρχονται από οικογένειες μεταναστών βρίσκεται σε εξέλιξη και λαμβάνει στήριξη από το ΕΚΤ+.

Παρότι το ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι από τα υψηλότερα στην ΕΕ, πρέπει να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της συνάφειας της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας. Η Κύπρος κατέχει υψηλή θέση όσον αφορά την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά παρουσιάζει σημαντικό χάσμα μεταξύ των φύλων για τους άνδρες, της τάξης των 20 εκατοστιαίων μονάδων περίπου. Υπάρχει επίσης μεγάλο χάσμα της τάξης

των 30,8 εκατοστιαίων μονάδων μεταξύ των ατόμων που γεννήθηκαν στην Κύπρο και των ατόμων που γεννήθηκαν στο εξωτερικό. Η αλληλεπίδραση μεταξύ της ακαδημαϊκής κοινότητας και του επιχειρηματικού τομέα είναι περιορισμένη και δεν υπάρχει ολοκληρωμένη στρατηγική διεθνοποίησης. Επιπλέον, το ποσοστό των αποφοίτων στους τομείς των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (STEM) είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ (13,8 %).

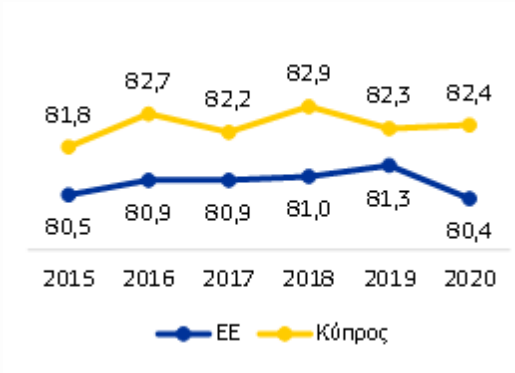
Οι δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι σχετικά υψηλές στην Κύπρο, αλλά δεν αντικατοπτρίζονται σε υψηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Η Κύπρος υπερβαίνει τον μέσο όρο του 10 % της ΕΕ για το ποσοστό των συνολικών κρατικών δαπανών που διατίθενται στην εκπαίδευση. Ωστόσο, τα υψηλά συνολικά επίπεδα δαπανών για την εκπαίδευση δεν μεταφράζονται σε αντίστοιχα καλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα σε σύγκριση με άλλα κράτη μέλη. Το στοιχείο αυτό αναδεικνύει τις προκλήσεις όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των επενδύσεων στην εκπαίδευση στην Κύπρο.

Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση ορισμένων από τις εν λόγω μακροχρόνιες προκλήσεις. Τα βασικά μέτρα επικεντρώνονται i) στις αυξανόμενες αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και στις χαμηλές ψηφιακές δεξιότητες, ii) στην αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων μεταξύ της εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας, iii) στον εκσυγχρονισμό του συστήματος αξιολόγησης για τους εκπαιδευτικούς και τα σχολεία, iv) στην αντιμετώπιση της ποιότητας της διδασκαλίας και της διαθεσιμότητας και οικονομικής προσιτότητας της ΠΕΦ.

Η ανθεκτικότητα του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, η οποία είναι ιδιαιτέρως σημαντική στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης πανδημίας COVID-19, αποτελεί προϋπόθεση για μια βιώσιμη οικονομία και κοινωνία. Το παρόν παράρτημα παρέχει μια εικόνα του τομέα της υγειονομικής περίθαλψης στην Κύπρο.

Το προσδόκιμο ζωής στην Κύπρο είναι υψηλότερο από ό,τι στην ΕΕ συνολικά και αυξήθηκε το 2020, παρά τη νόσο COVID-19 (διάγραμμα Α14.1)**.** Ωστόσο, η διαταραχή αυτή ήταν μικρότερη από ό,τι στην υπόλοιπη ΕΕ, καθώς μόνο ένα ακόμη κράτος μέλος (Δανία) δεν ανέφερε μείωση του προσδόκιμου ζωής. Έως τις 17 Απριλίου 2022 είχε αναφερθεί σωρευτικός αριθμός 1,11 θανάτων από τη νόσο COVID-19 ανά 1 000 κατοίκους και σωρευτικός αριθμός 523 επιβεβαιωμένων κρουσμάτων COVID-19 ανά 1 000 κατοίκους. Οι επιδόσεις της Κύπρου είναι συγκριτικά ικανοποιητικές όσον αφορά την αποφυγή θανάτων από θεραπεύσιμα αίτια, γεγονός που αντικατοπτρίζεται επίσης στη χαμηλή θνησιμότητα από καρκίνο. Ωστόσο, η υψηλή κατανάλωση αντιβιοτικών προκαλεί ανησυχίες για τη δημόσια υγεία όσον αφορά τη μικροβιακή αντοχή.

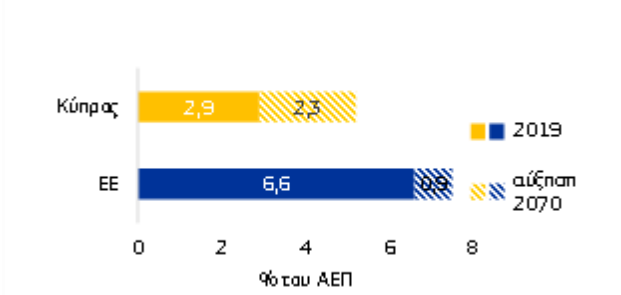
Διάγραμμα Α14.1: **Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση, σε έτη**

Πηγή: Βάση δεδομένων της Eurostat

Οι δαπάνες για την υγεία σε σχέση με το ΑΕΠ στην Κύπρο ήταν χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2019. Με την πρόσφατη εκτεταμένη μεταρρύθμιση του συστήματος υγείας για την καθιέρωση καθολικής υγειονομικής κάλυψης (που εφαρμόστηκε σε δύο φάσεις την περίοδο 2019-2020) μειώθηκε το επίπεδο των άμεσων δαπανών, που ήταν το υψηλότερο στην ΕΕ, η υγειονομική περίθαλψη έγινε περισσότερο οικονομικά προσιτή και τα αναφερόμενα επίπεδα μη καλυπτόμενων αναγκών είναι χαμηλά (βλ. παράρτημα 12). Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές ανά εισοδηματική ομάδα και λίστες αναμονής για ορισμένες υπηρεσίες. Οι δημόσιες δαπάνες για την υγεία προβλέπεται να αυξηθούν κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ έως το 2070 (σε σύγκριση με 0,9 εκατοστιαίες μονάδες για την ΕΕ) ([41]) (διάγραμμα Α14.2). Ωστόσο, η δημόσια χρηματοδότηση της μακροχρόνιας περίθαλψης παραμένει εξαιρετικά χαμηλή στο 0,3 % του ΑΕΠ (2019). Η έλλειψη σχετικού ολοκληρωμένου πλαισίου εμποδίζει περαιτέρω την παροχή μακροχρόνιας φροντίδας στην Κύπρο.

Διάγραμμα Α14.2: **Προβλεπόμενη αύξηση των δημόσιων δαπανών για την υγειονομική περίθαλψη κατά την περίοδο 2019-2070 (σενάριο αναφοράς)**

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή /ΕΟΠ (2021)

Οι ελλείψεις προσωπικού προκαλούν ανησυχίες για τις μακροπρόθεσμες επιδόσεις του συστήματος υγείας. Ο αριθμός των νοσηλευτών στην Κύπρο είναι χαμηλός και ο αριθμός των αποφοίτων μειώνεται. Στον τομέα της μακροχρόνιας περίθαλψης, το Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας έχει ξεκινήσει τη χαρτογράφηση των αναγκών, αλλά εξακολουθεί να απαιτείται πιο συνοπτική και τεκμηριωμένη χαρτογράφηση, στην οποία θα εξετάζονται επίσης οι ανάγκες για εξειδικευμένο προσωπικό. Ελλείψεις, ιδίως όσον αφορά τους νοσηλευτές, παρατηρούνται

([41]) «The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019-2070)» [Έκθεση του 2021 για τη γήρανση του πληθυσμού: οικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις για τα κράτη μέλη της ΕΕ (2019-2070)], Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ECFIN) και Ageing Working Group (Ομάδα εργασίας για τη δημογραφική γήρανση) (Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής). Επισημαίνεται ότι, λόγω της διαθεσιμότητας στοιχείων κατά τον χρόνο των προβλέψεων, στα στοιχεία αυτά δεν λαμβάνεται υπόψη ο αντίκτυπος της μεταρρύθμισης του συστήματος υγείας στις δαπάνες κατά την περίοδο 2019-2021, ο οποίος αναμένεται να είναι σημαντικός (και συμβάλλει στην προβλεπόμενη αύξηση έως και κατά 4,6 εκατοστιαίες μονάδες αγγίζοντας το 7,5 % του ΑΕΠ το 2021, το οποίο είναι το επίπεδο που αναμένεται από τις κυπριακές αρχές).

Πίνακας A14.0: **Βασικοί δείκτες υγείας**

	2016	2017	2018	2019	2020	Μέσος όρος ΕΕ (τελευταίο έτος)
Θεραπεύσιμη θνησιμότητα ανά 100 000 κατοίκους (αποφευκτή θνησιμότητα μέσω ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης βέλτιστης ποιότητας)	71,2	73,9	78,9	77,1		92,1 (2017)
Θνησιμότητα από καρκίνο ανά 100 000 κατοίκους	193,8	208,5	204,6	195,4		252,5 (2017)
Τρέχουσες δαπάνες για την υγεία, % του ΑΕΠ	6,6	6,6	6,8	7,0		9,9 (2019)
Δημόσιο ποσοστό των δαπανών για την υγεία, % των τρεχουσών δαπανών για την υγεία	42,3	42,1	42,9	56,5		79,5 (2018)
Δαπάνες για την πρόληψη, % των τρεχουσών δαπανών για την υγεία	1,3	1,3	1,3	1,2		2,8 (2018)
Κλίνες οξέων περιστατικών ανά 100 000 κατοίκους	342,7	329,6	318,3	311,5		387,4 (2019)
Ιατροί ανά 1 000 κατοίκους *	3,8	3,9	4,1	4,3		3,8 (2018)
Νοσηλευτές ανά 1000 κατοίκους *	5,3	5,4	5,4	5,4		8,2 (2018)
Κατανάλωση αντιβακτηριακών για συστηματική χρήση στην κοινότητα, καθορισμένη ημερήσια δόση ανά 1000 κατοίκους ανά ημέρα **	28,4	28,9	28,0	30,1	28,9	14,5 (2020)

(1) Τα στοιχεία για την πυκνότητα ιατρών αφορούν τους εν ενεργεία ιατρούς σε όλες τις χώρες εκτός από FI, EL, PT (ιατροί με άδεια άσκησης επαγγέλματος) και SK (επαγγελματικά ενεργοί). Τα στοιχεία για την πυκνότητα νοσηλευτών αφορούν τους εν ενεργεία νοσηλευτές σε όλες τις χώρες (καταλογισμός από το έτος 2014 για τη FI) εκτός από τις IE, FR, PT, SK (επαγγελματικά ενεργοί) και EL (μόνο νοσηλευτές που εργάζονται σε νοσοκομεία). Για περισσότερες πληροφορίες: https://ec.europa.eu/health/state-health-eu/country-health-profiles_el

Πηγή: βάση δεδομένων της Eurostat· εκτός από: * Βάση δεδομένων της Eurostat και ΟΟΣΑ, ** ECDC.

τόσο στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης όσο και στο σύστημα μακροχρόνιας περίθαλψης. Για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης ανάγκης για μακροχρόνια περίθαλψη ειδικότερα απαιτούνται πιο ολοκληρωμένα μέτρα.

Μέσω του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η Κύπρος σχεδιάζει να επενδύσει 69,9 εκατ. EUR (5,8 % του συνολικού ΣΑΑ) για την ενίσχυση του συστήματος υγείας της μέσω της ανακαίνισης εγκαταστάσεων και της αναβάθμισης (προμήθειας) εξοπλισμού. Η Κύπρος επικεντρώνεται επίσης στην ενίσχυση των επιδόσεων του συστήματος δημόσιας υγείας, κυρίως μέσω της ψηφιοποίησης.

Η περιφερειακή διάσταση αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την αξιολόγηση των οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων στα κράτη μέλη. Η συνεκτίμηση αυτής της διάστασης επιτρέπει μια καλά σχεδιασμένη και στοχευμένη απόκριση σε επίπεδο πολιτικής που προωθεί τη συνοχή και διασφαλίζει βιώσιμη και ανθεκτική οικονομική ανάπτυξη σε όλες τις περιφέρειες. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης) της Κύπρου ανέρχεται στο 90 % του μέσου όρου της ΕΕ. Κοινωνικοοικονομικές διαφορές εξακολουθούν να παρατηρούνται στην Κύπρο μεταξύ περιοχών, ενώ υπάρχουν μεγάλες διαφορές όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο. Περισσότερο από το 52 % του πληθυσμού έχει πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά το ποσοστό αυτό μειώνεται στο 38 % στις κωμοπόλεις και τα προάστια και στο 29 % στις αγροτικές περιοχές. Το ποσοστό των νέων που εγκαταλείπουν το σχολείο και την κατάρτιση τείνει να είναι υψηλότερο στις αγροτικές περιοχές, ενώ το ποσοστό των νέων που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης είναι υψηλότερο στις κωμοπόλεις και τα προάστια. Η συχνότητα εμφάνισης της φτώχειας είναι επίσης υψηλότερη στις αγροτικές περιοχές όπου περισσότερο από το 24 % του πληθυσμού αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού το 2020, έναντι 18 % στις κωμοπόλεις και τα προάστια και 15 % στις πόλεις. Εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις για την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Η διαχείριση των αποβλήτων και των υδάτων είναι αναποτελεσματική και η μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία μόλις και μετά βίας έχει ξακινήσει. Παρότι έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος, η Κύπρος εξακολουθεί να είναι ευάλωτη στην κλιματική αλλαγή λόγω της ξηρασίας και της λειψυδρίας.

Την τελευταία δεκαετία, η Κύπρος δεν έχει επιτύχει σύγκλιση με την υπόλοιπη ΕΕ. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ μειώθηκε από 102 % του μέσου όρου της ΕΕ-27 το 2010 σε 90 % το 2019. Το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ αυξήθηκε κατά μέσο όρο με ετήσιο ρυθμό 0,4 % μεταξύ 2010 και 2019, ποσοστό πολύ χαμηλότερο από τον μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης της ΕΕ που ανήλθε στο 1,4 %. Η παραγωγικότητα της εργασίας είναι χαμηλότερη από αυτήν της ΕΕ-27 και το χάσμα με την ΕΕ αυξάνεται σταθερά. Το 2000 η πραγματική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο ήταν 80 % του μέσου όρου της ΕΕ και μειώθηκε στο 76 %.

Η Κύπρος συγκαταλέγεται μεταξύ των κρατών μελών με τις υψηλότερες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου: 11,2 τόνοι ισοδυνάμου CO2 κατά κεφαλήν το 2019 έναντι 8,4 τόνων σε επίπεδο ΕΕ. Ως εκ τούτου, η επίτευξη των στόχων ουδέτερου ισοζυγίου άνθρακα και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή θα αποτελέσουν ιδιαίτερη πρόκληση για την Κύπρο από δύο απόψεις. Πρώτον, η παραγωγή και η κατανάλωση ενέργειας θα πρέπει να στραφούν προς μια σημαντική αύξηση στην παραγωγή και κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Δεύτερον, θα πρέπει να πραγματοποιηθούν επενδύσεις σε καθαρότερες τεχνολογίες για αυξηθεί η αποδοτικότητα της μεταποίησης και να μειωθεί η ρύπανση που προκαλεί. Για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της εν λόγω μετάβασης πρέπει να πραγματοποιηθούν επενδύσεις τόσο για τη διαφοροποίηση, τον οικολογικό προσανατολισμό, τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της, όσο και για την ελάφρυνση του κοινωνικοοικονομικού κόστους της μετάβασης. Στις επενδύσεις θα πρέπει να συμπεριληφθούν η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και η επανειδίκευση των εργαζομένων σε πράσινες και ψηφιακές δεξιότητες, καθώς και η παροχή βοήθειας στα άτομα που αναζητούν εργασία ώστε να βρουν εργασία. Θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθούν

Πίνακας A15.1: **Επιλεγμένοι δείκτες σε περιφερειακό επίπεδο – Κύπρος**

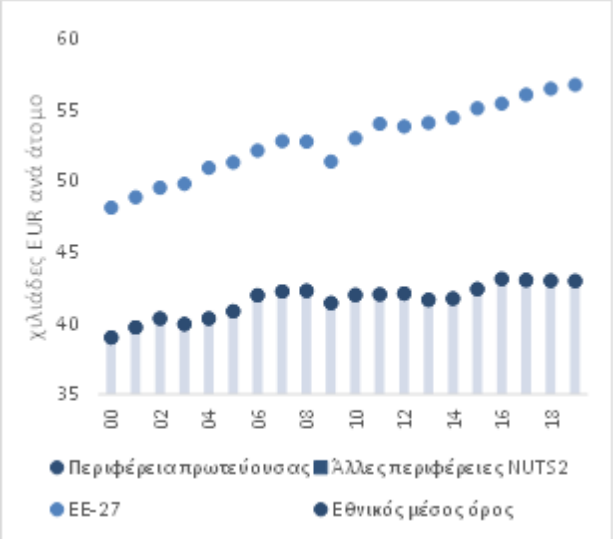
Περιφέρεια NUTS 2	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ΜΑΔ)	Αύξηση της πραγματικής παραγωγικότητας	Αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ	Ποσοστό ανεργίας	Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού	Πληθυσμός με υψηλό μορφωτικό επίπεδο	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο	Δαπάνες Ε&Α
	ΕΕ-27=100, 2019	Μέση % μεταβολή από το προηγούμενο έτος, 2010-2019	Μέση % μεταβολή από το προηγούμενο έτος, 2010-2019	% του ενεργού πληθυσμού, 2020	% του ενεργού πληθυσμού, 2019	% του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών, 2017-2019	% του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών, 2017-2019	% του ΑΕΠ, 2018
Ευρωπαϊκή Ένωση	100	1,00	1,39	7,1		39,4	10,4	2,19
Κύπρος	90	0,37	0,42	7,6	22,30	57,3	8,5	0,63

Πηγή: Eurostat, * βάση δεδομένων EDGAR

μέτρα για την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας, όπως αυτά που περιλαμβάνονται στο ΣΑΑ. Ένα συγκεκριμένο σχέδιο για μέτρα κοινωνικής και περιφερειακής ανάπτυξης υλοποιείται μέσω της εφαρμογής του σχετικού εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης.

Στον τομέα της καινοτομίας οι επιδόσεις της Κύπρου είναι μέτριες. Με την πάροδο του χρόνου, οι επιδόσεις της σε σχέση με την ΕΕ έχουν βελτιωθεί σημαντικά. Σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό πίνακα αποτελεσμάτων για την καινοτομία για το 2021, η Κύπρος έχει υψηλές επιδόσεις στους δείκτες που αφορούν τις συνδέσεις, τους παραγωγούς καινοτομίας και τις επιπτώσεις στην απασχόληση, και οι τρεις κορυφαίοι δείκτες της είναι οι διεθνείς επιστημονικές συνδημοσιεύσεις, οι καινοτόμες ΜΜΕ που συνεργάζονται με άλλες και ο πληθυσμός με τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η σημαντική βελτίωση των επιδόσεων μεταξύ 2019 και 2021 οφείλεται σε πολύ σημαντικές βελτιώσεις σε διάφορους δείκτες, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματικών κεφαλαίων, της διείσδυσης των ευρυζωνικών συνδέσεων, των παραγωγών καινοτομίας προϊόντων και των καινοτόμων ΜΜΕ που συνεργάζονται με άλλες. Η βαθμολογία της Κύπρου στους δείκτες που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή είναι κάτω από τον μέσο όρο.

Διάγραμμα Α15.1: **Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο**

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Κύπρος καταλαμβάνει την 21η θέση μεταξύ των 27 κρατών μελών της ΕΕ στην έκδοση του DESI για το 2021. Η Κύπρος έχει βελτιώσει τις επιδόσεις της σε όλες σχεδόν τις παραμέτρους του δείκτη DESI, παρότι στις περισσότερες περιπτώσεις η βαθμολογία της εξακολουθεί να είναι κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Το μεγαλύτερο μέρος της προόδου της αφορά τη συνδεσιμότητα. Το νεοσύστατο Υφυπουργείο Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής είναι αρμόδιο για την εφαρμογή της «Ψηφιακής Στρατηγικής της Κύπρου για την περίοδο 2020-2030», η οποία θα επιταχύνει τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας. Το νέο Υπουργείο έχει επίσης καταρτίσει σχέδιο δράσης για τις ψηφιακές δεξιότητες (2021-2025), καθώς το ποσοστό των ατόμων με βασικές ψηφιακές δεξιότητες στην Κύπρο είναι επί του παρόντος χαμηλό.

Το ποσοστό ανεργίας μειωνόταν σταθερά τα τελευταία 5 έτη. Ωστόσο, το 2020 σημείωσε εκ νέου μέτρια αύξηση της τάξης των 0,5 εκατοστιαίων μονάδων. Το 2020 το ποσοστό ανεργίας στις πόλεις ήταν ελαφρώς χαμηλότερο από ό,τι σε άλλα είδη περιοχών, στο 7,3 % του ενεργού πληθυσμού, έναντι 8,0 % στις κωμοπόλεις και στα προάστια και 8,1 % στις αγροτικές περιοχές.

Η πανδημία της COVID-19 έχει πλήξει σοβαρά τις υγειονομικές συνθήκες στην Κύπρο. Από την 9η εβδομάδα του 2020, η θνησιμότητα είναι κατά 15,3 % υψηλότερη από τη μέση θνησιμότητα κατά τις ίδιες εβδομάδες για την περίοδο από το 2015 έως το 2019. Η πανδημία δεν προκάλεσε σημαντικές αλλαγές στις εργασιακές συνήθειες, καθώς το ποσοστό των ατόμων που εργάζονται από το σπίτι αυξήθηκε μόνο κατά 3,2 % το 2020. Η Κύπρος καταρτίζει επί του παρόντος νομοθετικό πλαίσιο για την τηλεργασία, το οποίο θα ενθαρρύνει ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας. Η νομοθεσία δεν έχει ακόμη ψηφιστεί, αλλά η Κύπρος έχει ήδη δρομολογήσει συστήματα ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας που περιλαμβάνονται στο ΣΑΑ και στο ΕΚΤ+.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 16: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Το παρόν παράρτημα παρέχει επισκόπηση των βασικών εξελίξεων στον χρηματοπιστωτικό τομέα της Κύπρου. Ο τραπεζικός τομέας στην Κύπρο εξακολουθεί να παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης και να κυριαρχείται από εγχώρια ιδρύματα. Το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων του τραπεζικού τομέα ανερχόταν σε σχεδόν 310 % του ΑΕΠ το 2021, από το οποίο το 86,5 % ανήκε στις πέντε μεγαλύτερες τράπεζες στο τέλος του 2020, μερίδιο που έχει παραμείνει σχετικά σταθερό τα τελευταία έτη. Ο τραπεζικός τομέας ανήκει σε μεγάλο βαθμό στην εγχώρια αγορά. Ο δείκτης χορηγήσεων προς καταθέσεις σημειώνει έντονη πτωτική πορεία από το 2017, η οποία αντικατοπτρίζει την πλεονάζουσα ρευστότητα στο σύστημα. Όσον αφορά τον δείκτη χρηματοδότησης από την αγορά έχουν καταγραφεί αυξήσεις τα τελευταία έτη, αλλά ο δείκτης παρέμεινε πολύ χαμηλός το 2020, καθώς τα τραπεζικά δάνεια εξακολουθούν να αποτελούν την κύρια μορφή εξωτερικής χρηματοδότησης για τις περισσότερες εταιρείες.

Τα κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας των κυπριακών τραπεζών είναι επαρκή, αλλά φαίνονται χαμηλά έναντι των συγκριτικά ριψοκίνδυνων χαρτοφυλακίων δανείων, ενώ η κερδοφορία παραμένει χαμηλή. Με τη στήριξη της δέσμης τραπεζικών μέτρων της ΕΕ για τον κορονοϊό, η οποία μείωσε τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για τα ανοίγματα σε ΜΜΕ, ο συντελεστής φερεγγυότητας αυξήθηκε στο 20,3 % το 2020 και παρέμεινε σταθερός το 2021. Στο μεταξύ, οι τράπεζες δυσκολεύονται να διατηρήσουν αποδεκτά επίπεδα κερδοφορίας, καθώς εξακολουθούν να εξαρτώνται από τα έσοδα από τόκους και αντιμετωπίζουν υψηλές λειτουργικές δαπάνες. Ο δείκτης κόστους προς τα έσοδα ανήλθε σε 72,1 % το 2021, ποσοστό υψηλό σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ του 60,0 %. Ως εκ τούτου, οι κυπριακές τράπεζες παρέχουν χαμηλές αποδόσεις ιδίων κεφαλαίων της τάξης του 1,6 % το 2021, ενώ ο μέσος όρος της ΕΕ ήταν 7,2 %.

Η ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για τις κυπριακές τράπεζες, αλλά έχει βελτιωθεί τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τα νοικοκυριά, που επωφελήθηκαν αμφότερα από τα μέτρα

Πίνακας A16.1: **Δείκτες χρηματοπιστωτικής ευρωστίας**

	2017	2018	2019	2020	2021
Συνολικά στοιχεία ενεργητικού του τραπεζικού τομέα (% του ΑΕΠ)	397,2	323,8	284,7	301,2	309,8
Ποσοστό (επί του συνόλου των στοιχείων ενεργητικού) των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών (%)	84,2	86,9	85,7	86,5	-
Ποσοστό (επί του συνόλου των στοιχείων ενεργητικού) των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων (%)[1]	80,9	78,3	78,3	78,6	79,8
Δείκτες χρηματοπιστωτικής ευρωστίας:[1]					
- μη εξυπηρετούμενα δάνεια (% επί των συνολικών δανείων)	30,7	20,2	18,1	11,0	8,1
- δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (%)	16,3	17,1	19,9	20,3	20,3
- απόδοση ιδίων κεφαλαίων (%)	-11,9	7,1	3,5	-3,3	1,6
Πιστωτική επέκταση των NFC (ετήσια % μεταβολή)	0,3	3,5	2,2	1,9	1,7
Πιστωτική επέκταση των νοικοκυριών (ετήσια % μεταβολή)	0,0	-0,2	-0,2	3,0	2,5
Δείκτης κόστους προς έσοδα (%)[1]	53,6	62,3	72,3	63,2	72,3
Δείκτης χορηγήσεων προς καταθέσεις (%)[1]	71,9	60,3	60,0	56,7	49,0
Ρευστότητα από την Κεντρική Τράπεζα ως % των υποχρεώσεων	1,6	1,5	0,0	3,8	10,6
Χρέος ιδιωτικού τομέα (% του ΑΕΠ)	304,3	282,9	249,9	260,5	-
Περιθώριο μακροπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του Bund (μονάδες βάσης)	230,6	177,8	132,3	138,7	74,2
Δείκτης χρηματοδότησης από την αγορά (%)	12,7	14,7	18,8	19,9	-
Έκδοση πράσινων ομολόγων (σε δισ. EUR)	-	-	-	-	-

(1) Τελευταία στοιχεία: 3ο τρίμηνο 2021

Πηγή: ΕΚΤ, Eurostat, Refinitiv

δημόσιας στήριξης κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Οι τράπεζες σημείωσαν πρόοδο όσον αφορά τη βελτίωση της ποιότητας των περιουσιακών στοιχείων τους και τη διευθέτηση μη εξυπηρετούμενων δανείων μέσω οργανικών μειώσεων και πωλήσεων χαρτοφυλακίου, μειώνοντας το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων στο 8,1 % το τρίτο τρίμηνο του 2021. Οι δανειοδοτικές δραστηριότητες επιβραδύνθηκαν το 2020, αλλά ανέκαμψαν στα προ της πανδημίας επίπεδα το τρίτο τρίμηνο του 2021 τόσο για τα νοικοκυριά όσο και για τις επιχειρήσεις. Η δανειοδότηση των νοικοκυριών επωφελήθηκε από μια ισχυρή αγορά ενυπόθηκων δανείων, ενώ η δανειοδότηση των επιχειρήσεων ενισχύθηκε από μια σειρά κρατικών προγραμμάτων στήριξης.

Οι επιδόσεις του ΚΕΔΙΠΕΣ, της κρατικής οντότητας που διαχειρίζεται κατά κύριο λόγο μη εξυπηρετούμενα περιουσιακά στοιχεία τα οποία προήλθαν από την εκκαθάριση της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας, επηρεάστηκαν αρνητικά από την πανδημία, παρότι κατέγραψαν μικρή βελτίωση κατά τη διάρκεια του 2021. Ταυτόχρονα, οι αρχές εξακολουθούν να επεξεργάζονται το σχέδιό τους για τη μετατροπή της ΚΕΔΙΠΕΣ σε εθνική εταιρεία διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων. Μια τέτοια πρωτοβουλία θα πρέπει να σχεδιαστεί και να αξιολογηθεί προσεκτικά, ώστε να μετριαστούν οι κίνδυνοι και οι ανησυχίες για τη συνολική πειθαρχία στην αποπληρωμή οφειλών. Ένα σταθερό και εύρυθμο πλαίσιο για τις κατασχέσεις εξακολουθεί να αποτελεί μία ακόμη προϋπόθεση για την επιτυχία της.

Η μήτρα αξιολόγησης της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών παρουσιάζει τα κύρια στοιχεία της ανάλυσης της εμπεριστατωμένης επισκόπησης. Αναφέρει τα στοιχεία αυτά σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών, όπως συνοψίζεται στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής (SWD (2022) 628 final) ([42]). Για τα κράτη μέλη που επιλέχθηκαν στην έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης για το 2022, παρουσιάζει, χωριστά για κάθε πηγή ανισορροπιών και κάθε ζήτημα προσαρμογής, τα κύρια πορίσματα σχετικά με τη σοβαρότητα και την εξέλιξη των προκλήσεων που εντοπίστηκαν, καθώς σχετικά με την απόκριση πολιτικής και τα κενά.

Στις ανισορροπίες της Κύπρου περιλαμβάνονται τα υψηλά επίπεδα δημόσιου και ιδιωτικού χρέους, καθώς και το μεγάλο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών επιδεινώθηκε το 2020 μετά την απότομη πτώση του τουρισμού λόγω της πανδημίας, και βελτιώθηκε, αλλά παρέμεινε κάτω από τα επίπεδα προληπτικής εποπτείας, το 2021. Οι δείκτες δημόσιου και ιδιωτικού χρέους προς το ΑΕΠ μειώθηκαν το 2021 λόγω της ανάκαμψης της αύξησης του ΑΕΠ, αλλά εξακολουθούν να βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα. Ωστόσο, τα αποθέματα ιδιωτικού χρέους βελτιώθηκαν ακόμη και παρά την πανδημία, αλλά μεγάλο μέρος του χρέους συγκεντρώνεται σε τομείς με υψηλά ποσοστά μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ). Σημειώθηκε σημαντική πρόοδος όσον αφορά τη μείωση του αποθέματος ΜΕΔ στον τραπεζικό τομέα, καθώς επιτεύχθηκε μονοψήφιο ποσοστό. Παρά τη σαφή πρόοδο που έχει σημειωθεί έως σήμερα, το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων εξακολουθεί να είναι υψηλότερο από αυτό των περισσότερων άλλων χωρών της ζώνης του ευρώ.

Στο μέλλον, αναμένεται να συνεχιστεί η διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών, αλλά η διατηρησιμότητα της προσαρμογής περιβάλλεται από κινδύνους, ιδίως για το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το οποίο επηρεάζεται από τις οικονομικές επιπτώσεις της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία. Ως εκ τούτου, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών προβλέπεται να συνεχίσει τη φθίνουσα πορεία του μόνο το 2023. Το δημόσιο χρέος αναμένεται να βελτιωθεί χάρη στην αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ σε συνδυασμό με χαμηλότερο έλλειμμα το οποίο επωφελείται από τη σταδιακή κατάργηση των μέτρων που σχετίζονται με την πανδημία και τη χρήση πλεοναζόντων ταμειακών αποθεμάτων (τα οποία υπερβαίνουν τις ανάγκες προχρηματοδότησης για τους επόμενους εννέα μήνες) που έχουν συσσωρευτεί από την έναρξη της πανδημίας. Ο δείκτης ιδιωτικού χρέους προς το ΑΕΠ αναμένεται επίσης να βελτιωθεί. Ωστόσο, οι οικονομικές προοπτικές για το 2022 εξακολουθούν να περιβάλλονται από την αβεβαιότητα που σχετίζεται με τον αντίκτυπο της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία και των συναφών κυρώσεων λόγω των σχετικών εμπορικών ανοιγμάτων στον τομέα των υπηρεσιών, του ασθενέστερου οικονομικού περιβάλλοντος και του υψηλότερου πληθωρισμού. Η πιθανή αύξηση των επιτοκίων θα μπορούσε να επηρεάσει την ικανότητα εξυπηρέτησης του χρέους των νοικοκυριών τα οποία έχουν συνάψει κυρίως ενυπόθηκα δάνεια με κυμαινόμενα επιτόκια.

Ένα βιώσιμο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων έχει καίρια σημασία για να διευκολυνθεί η εξάλειψη των μακροοικονομικών ανισορροπιών της Κύπρου. Ως απάντηση στους κλυδωνισμούς που προκλήθηκαν από τη νόσο COVID-19, η Κύπρος είχε θέσει σε εφαρμογή μέτρα στήριξης τα οποία στήριξαν την απασχόληση και το εισόδημα των νοικοκυριών και απέτρεψαν επιτυχώς ένα άμεσο κύμα πτωχεύσεων και μη εξυπηρετούμενων χρεών. Ενώ η πρόοδος όσον αφορά τις πολιτικές που αφορούν διαρθρωτικά ζητήματα υπήρξε άνιση, το ΣΑΑ της Κύπρου περιλαμβάνει σειρά μέτρων που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση μακροχρόνιων ζητημάτων, όπως η διαφοροποίηση της οικονομίας, ο περιορισμός του υπερβολικού δανεισμού από τον ιδιωτικό τομέα, η διασφάλιση της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους μεσοπρόθεσμα και η περαιτέρω εξυγίανση των μη εξυπηρετούμενων δανείων εντός και εκτός του τραπεζικού τομέα. Η έγκαιρη και αποτελεσματική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων που προβλέπονται στο ΣΑΑ και η περαιτέρω πρόοδος στους τομείς αυτούς θα είναι ζωτικής σημασίας για τη βιώσιμη διόρθωση των ευπαθειών της Κύπρου.

Για τους λόγους αυτούς, και γενικότερα με βάση τα στοιχεία της εμπεριστατωμένης επισκόπησης που διενεργήθηκε για την Κύπρο βάσει του κανονισμού

([42]) ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ – Εμπεριστατωμένη επισκόπηση για την ΚΥΠΡΟ σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών.

(ΕΕ) αριθ. 1176/2011 σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών, όπως συνοψίζεται στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής (SWD (2022)628 final), **η Επιτροπή έκρινε στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο – Εαρινή Δέσμη 2022» [COM(2022)600 final] ότι η Κύπρος εξακολουθεί να αντιμετωπίζει υπερβολικές ανισορροπίες.**

Πίνακας Α17.1: **Μήτρα αξιολόγησης των μακροοικονομικών ανισορροπιών**

	Βαρύτητα του προβλήματος	Εξέλιξη και προοπτικές	Απόκριση πολιτικής
Ανισορροπίες (μη βιώσιμες τάσεις, ευπάθειες και συναφείς κίνδυνοι)			
Εξωτερική θέση	Η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερα αρνητική. Ανήλθε στο -122,8 % του ΑΕΠ το 2021, δηλαδή χαμηλότερα από το -136,2 % το 2020. Με προσαρμογή για τις αντίστοιχες ειδικού σκοπού (ΟΕΣ) σύμφωνα με τα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση ανήλθε σε -43,3 % του ΑΕΠ το 2021. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών βελτιώθηκε από 10,1 % του ΑΕΠ το 2020 σε 7,2 % του ΑΕΠ το 2021. Ωστόσο, δεν είναι ακόμη ευνοϊκό για τη διατήρηση της NIIP σε συνετά επίπεδα (εμπεριστατωμένη επισκόπηση CY 2022).	Η αρνητική καθαρή διεθνής επενδυτική θέση μειώθηκε το 2021 κυρίως λόγω της ανάκαμψης του ΑΕΠ που ακολούθησε την από τομή συρρίκνωση του 2020. Στο μεταξύ, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε σημαντικά, αλλά παρέμεινε υψηλό. Το 2021 αυξήθηκαν οι εξαγωγές μη τουριστικών υπηρεσιών, μεταξύ άλλων στους τομείς των ΤΠΕ, των χρηματοοικονομικών, των επιχειρήσεων και των μεταφορών. Ωστόσο, οι εξαγωγές τουριστικών υπηρεσιών, παρά την κάποια ανάκαμψη, παρέμειναν κάτω από το προ της πανδημίας επίπεδο. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία αναμένεται να επηρεάσει αρνητικά τις εξαγωγές υπηρεσιών, ιδίως του τουρισμού. Αυτό, σε συνδυασμό με τις υψηλές τιμές του πετρελαίου και το υψηλό και επιδεινούμενο έλλειμμα του λογαριασμού πρωτογενούς εισοδήματος, αναμένεται να διατηρήσει το σημαντικό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το 2022 και το 2023, σε 8,8 % και 7,2 % του ΑΕΠ, αντίστοιχα.)	Η σταδιακή κατάργηση των μέτρων κρατικής στήριξης μετά την πανδημία αναμένεται να βελτιώσει την καθαρή δανειοληπτική θέση της γενικής κυβέρνησης και, ως εκ τούτου, να συμβάλει στη βελτίωση της συνολικής εξωτερικής θέσης, υπό την προϋπόθεση ότι η καθαρή αποταμιευτική θέση άλλων τομέων δεν θα επιδεινωθεί. Σημαντικά είναι επίσης τα μέτρα για την πρόληψη του υπερβολικού δανεισμού από τον ιδιωτικό τομέα και για την αύξηση των καθαρών αποταμιεύσεών του. Επικεντρώνεται επί του παρόντος στρατηγική για τον τουρισμό, με τη βοήθεια και του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, με σκοπό τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και τη διεύρυνση των τουριστικών αγορών της Κύπρου. Επιπλέον, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει μέτρα για την τόνωση των επιχειρήσεων με εξαγωγικό προσανατολισμό που σχετίζονται με τις υπηρεσίες, καθώς και της ελαφράς μεταποίησης και της γεωργίας, ώστε να διευκολυνθεί η διαφοροποίηση της εξαγωγικής βάσης και να βελτιωθεί η ανθεκτικότητα των καθαρών εξαγωγών. Η ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που υποστηρίζεται επίσης από το ΣΑΑ αναμένεται να μετριάσει την υπερβολική εξάρτηση της οικονομίας από τις εισαγωγές πετρελαίου.
Δημόσιο χρέος	Αν και μειώθηκε μετά την κορύφωση της πανδημίας, το δημόσιο χρέος ανερχόταν στο 103,6 % του ΑΕΠ στο τέλη του 2021.	Ο δείκτης χρέους ως προς το ΑΕΠ της Κύπρου αναμένεται να συνεχίσει να μειώνεται σταθερά και να φτάσει στο 88,8 % του ΑΕΠ έως το 2023. Η μείωση οφείλεται στην αύξηση του ΑΕΠ, στη χρήση ταμειακών αποθεμάτων και στη βελτίωση του πρωτογενούς ισοζυγίου.	Η σταδιακή κατάργηση των μέτρων κρατικής στήριξης αναμένεται να βελτιώσει το χρέος της γενικής κυβέρνησης. Το ΣΑΑ περιλαμβάνει διάφορα μέτρα που μπορούν να συμβάλουν στη μείωση του δημόσιου χρέους. Η βελτίωση της είσπραξης των φόρων και η αντιμετώπιση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού αναμένεται να καταστήσουν την είσπραξη των εσόδων πιο αποτελεσματική και βιώσιμη. Δύο μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο του ΣΑΑ αποσκοπούν επίσης στη διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας του συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, το οποίο εφαρμόστηκε την περίοδο 2019-2020.
Ιδιωτικό χρέος	Το χρέος του ιδιωτικού τομέα, το οποίο ανερχόταν στο 241 % του ΑΕΠ στο τέλη του 2021, υπερβαίνει τους προληπτικούς δείκτες αναφοράς και παραμένει ένας από τους υψηλότερους δείκτες χρέους στην ΕΕ, γεγονός που το καθιστά ευάλωτο σε κλυδωνισμούς. Ο δείκτης χρέους των NFC (ως προς το ΑΕΠ (154 % του ΑΕΠ το 2021) είναι υψηλός και παραμένει πάνω από τον προληπτικό δείκτη αναφοράς, ακόμη και μετά τη διόρθωση για το διασυνοριακό χρέος των μη χρηματοοικονομικών ΟΕΣ (91 % του ΑΕΠ το 2021), το οποίο, σύμφωνα με πληροφορίες, έχει περιοριστεί σε κάποιο βαθμό στην εγχώρια οικονομία. Επικεντρώνεται σε λίγους τομείς, όπως αυτούς που σχετίζεται με τον τουρισμό και τα ακίνητα. Ο δείκτης χρέους των νοικοκυριών ως προς το ΑΕΠ (88 % του ΑΕΠ το 2021) εξακολουθεί να υπερβαίνει τον προληπτικό δείκτη αναφοράς. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια παραμένουν σε υψηλά επίπεδα και κατανέμονται μεταξύ των ισολογισμών των τραπεζών και των εταιρειών εξαγοράς πιστώσεων.	Ο δείκτης χρέους του ιδιωτικού τομέα αναμένεται να μειωθεί το 2022 κυρίως λόγω της αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ και του πληθωρισμού, συνεχίζοντας την πτωτική τάση που παρατηρείται από το 2014. Οι αναστολές πληρωμών δανείων, που εφαρμόστηκαν το 2020 για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης COVID-19, έχουν λήξει, ενώ το ποσοστό αθέτησης παραμένων χαμηλά. Οι πιστώσεις υποστηρίχθηκαν περαιτέρω το 2021 από επιδοτήσεις επιτοκίων προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Η συμμετοχή των δανειοληπτών σε διαδικασίες αφερεγγυότητας θα πρέπει να διευκολύνει τις ρυθμίσεις χρεών, αλλά, μέχρι σήμερα, έχει σημειωθεί περιορισμένη πρόοδος όσον αφορά τις διαδικασίες αφερεγγυότητας. Η διαδικασία του διορισμού εξεταστή (examinership) και οι διαδικασίες προσωπικής αφερεγγυότητας εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται ελάχιστα.	Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας προβλέπει σειρά μακροχρόνιων μέτρων που έχουν ως στόχο να διευκολύνουν τη μείωση του χρέους του ιδιωτικού τομέα, συμπεριλαμβανομένης στρατηγικής για την αντιμετώπιση των ανεπαρκειών του συστήματος συναλλαγών επί ακινήτων και δύο μεταρρυθμίσεων με τις οποίες επιδιώκεται να ενισχυθεί το πλαίσιο αφερεγγυότητας, όπως μεταξύ άλλων η αναδιοργάνωση του τμήματος αφερεγγυότητας, και να εκσυγχρονιστεί το εταιρικό δίκαιο. Περαιτέρω μέτρα αποσκοπούν στην πρόληψη του υπερβολικού ιδιωτικού δανεισμού και περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία συστήματος παρακολούθησης των υποχρεώσεων το οποίο θα βασιστεί στα διαθέσιμα χρηματοοικονομικά δεδομένα, τη δημιουργία συστήματος ανταλλαγής δεδομένων και πιστωτικών γραφείων, που αναμένεται να βελτιώσουν την αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου για νέες δανειοδοτήσεις, και στρατηγική για τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης στον γενικό πληθυσμό.

(Συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα)

Πίνακας (συνέχεια)

Χρηματοπιστωτικός τομέας	Τα τελευταία 2 έτη σημειώθηκε σημαντική μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ), καθώς το ποσοστό των ΜΕΔ τον Νοέμβριο του 2021 μειώθηκε στο 8,1 % (από 18,1 % το 2019) (*). Ωστόσο, υπάρχουν κίνδυνοι για την ικανότητα αποπληρωμής του χρέους του ιδιωτικού τομέα και τα δάνεια του σταδίου 2 έχουν αυξηθεί από το 2019 για τον εταιρικό τομέα.	Ο βασικός παράγοντας μείωσης του δείκτη ΜΕΔ στον τραπεζικό τομέα εξακολουθεί να είναι οι πωλήσεις ΜΕΔ σε εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων, ωστόσο οι τράπεζες έχουν επίσης επιτύχει οργανικές μειώσεις. Υπάρχει άλο και μικρότερο περιθώριο περαιτέρω μείωσης των παλαιών αποθεμάτων ΜΕΔ μέσω πωλήσεων, δεδομένης της φύσης του εναπομένοντος χαρτοφυλακίου.	Το κυπριακό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει σχέδιο δράσης για τη μείωση των ΜΕΔ, συμπεριλαμβανομένης δέσμης νομοθετικών μέτρων για τους αγοραστές και τους διαχειριστές πιστώσεων. Ωστόσο, η διασφάλιση αποτελεσματικών πλαισίων για τις κατασχέσεις και την αναγκαστική εκτέλεση είναι επίσης ουσιαστικής σημασίας.
	Σημαντικό μέρος των προβληματικών περιουσιακών στοιχείων παραμένει στην οικονομία. Η διαχείριση τους διενεργείται εκτός του τραπεζικού τομέα από εταιρείες εξαγοράς και διαχείρισης πιστώσεων, συμπεριλαμβανομένης της κρατικής εταιρείας διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, ΚΕΔΙΠΕΣ.	Η εποπτεία των εταιρειών εξαγοράς πιστώσεων έχει ενισχυθεί, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις.	Οι αρχές εξακολουθούν να επεξεργάζονται σχέδιο για τη μεταστροφή της ΚΕΔΙΠΕΣ σε εθνική εταιρεία διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων. Αυτό θα μπορούσε να διευκολύνει την εφαρμογή συστημάτων ενοικίου έναντι υποθήκης, τα οποία θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση των ΜΕΔ που εξασφαλίζονται με πρώτη κατοικία. Ένα τέτοιο σύστημα θα πρέπει να σχεδιαστεί προσεκτικά ώστε να τεθεί σε εφαρμογή μια αποτελεσματική διακυβέρνηση, να αποφευχθεί ο ηθικός κίνδυνος και να ελαχιστοποιηθεί η δημοσιονομική επιβάρυνση.
			Οι κατασχέσεις ανεστάλησαν για αρκετούς μήνες λόγω της πανδημίας, αλλά άρχισαν εκ νέου από τον Αύγουστο του 2021. Η διασφάλιση αποτελεσματικού πλαισίου κατασχέσεων εξακολουθεί να είναι ουσιαστικής σημασίας για να σημειωθεί περαιτέρω πρόοδος όσον αφορά τη μείωση των ΜΕΔ και να βελτιωθεί η πειθαρχία όσον αφορά την αποπληρωμή.
			Οι μεταρρυθμίσεις στο δικαστικό σύστημα για την επιτάχυνση των δικαστικών διαδικασιών, ιδίως για υποθέσεις που σχετίζονται με ΜΕΔ, θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση των ΜΕΔ. Ωστόσο, τα μέτρα για τη βελτίωση της εκτέλεσης των συμβατικών αξιώσεων και των δικαστικών αποφάσεων πρέπει να επισπευστούν.

(*) Τα συνολικά ποσοστά των ΜΕΔ που αναφέρονται στην μήτρα αυτή βασίζονται σε στοιχεία της ΕΚΤ και, ως εκ τούτου, διαφέρουν από τα ποσοστά που αναφέρονται στην έκθεση μεταπρογραμματικής εποπτείας για την Κύπρο της άνοιξης του 2022 (Post-Programme Surveillance Report Cyprus, Spring 2022), τα οποία βασίζονται σε στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου.
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Το παρόν παράρτημα παρέχει επισκόπηση του φορολογικού συστήματος της Κύπρου βάσει δεικτών. Περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τη φορολογική διάρθρωση, δηλαδή τα είδη των φόρων από τους οποίους αντλεί η Κύπρος τα περισσότερα έσοδα, τη φορολογική επιβάρυνση των εργαζομένων, και την προοδευτικότητα και την αναδιανεμητική επίδραση του φορολογικού συστήματος. Παρέχει επίσης πληροφορίες σχετικά με την είσπραξη των φόρων και τη φορολογική συμμόρφωση, καθώς και σχετικά με τους κινδύνους της δραστηριότητας επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού.

Τα φορολογικά έσοδα της Κύπρου είναι χαμηλά σε σχέση με το ΑΕΠ και το φορολογικό σύστημα είναι σχετικά διαφοροποιημένο. Ωστόσο, η συγκριτικά χαμηλή εξάρτησή του από τη φορολογία της εργασίας αυξάνεται. Τα επίπεδα φορολογικών εσόδων της Κύπρου είναι χαμηλά σε σύγκριση με το ΑΕΠ, γεγονός που της παρέχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης και σύγκλισης με την ΕΕ όσον αφορά τα εισοδήματα. Ενώ η εξάρτηση της χώρας από τη φορολογία της εργασίας είναι σχετικά περιορισμένη σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ, φαίνεται να αυξάνεται. Ως εκ τούτου, την τελευταία δεκαετία, η αύξηση των συνολικών φόρων κατά σχεδόν 3 εκατοστιαίες μονάδες οφείλεται εξολοκλήρου στην αύξηση των εσόδων από τη φορολογία της εργασίας (3,3 εκατοστιαίες μονάδες). Ταυτόχρονα, τα έσοδα από φόρους που ευνοούν την ανάπτυξη παρέμειναν στάσιμα ή μειώθηκαν. Οι επαναλαμβανόμενοι φόροι ακίνητης περιουσίας κυμαίνονταν περίπου στον μέσο όρο της ΕΕ πριν από 10 έτη, αλλά πλέον συγκαταλέγονται στους χαμηλότερους στην ΕΕ.

Η φορολογική επιβάρυνση της εργασίας στην Κύπρο είναι σχετικά χαμηλή στα διάφορα επίπεδα εισοδήματος. Η φορολογική επιβάρυνση της εργασίας στην Κύπρο το 2020 ήταν χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ για διάφορα επίπεδα εισοδημάτων, δηλαδή για τους άγαμους με τον μέσο μισθό (100 %), καθώς και στο 50 %, 67 % και 167 % του μέσου μισθού. Τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας με επίπεδο μισθού στο 67 % του μέσου μισθού και των οποίων ο/η σύζυγος αμείβεται με τον μέσο μισθό υφίστανται επίσης χαμηλότερη φορολογική επιβάρυνση σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ, παρότι δεν φορολογούνται περισσότερο από τους άγαμους στο ίδιο μισθολογικό επίπεδο. Τα χαμηλά επίπεδα των φόρων είχαν ως αποτέλεσμα το 2020 το σύστημα

Πίνακας A18.1: **Δείκτες για τη φορολογία**

		Κύπρος					ΕΕ-27				
		2010	2018	2019	2020	2021	2010	2018	2019	2020	2021
Φορολογική δομή	Σύνολο φόρων (συμπερ. των υποχρεωτικών πραγματικών κοινωνικών εισφορών) (% του ΑΕΠ)	31,7	33,3	34,4	34,6		37,9	40,1	39,9	40,1	
	Φόροι επί της εργασίας (ως % του ΑΕΠ)	11,3	11,7	13,5	14,6		20,0	20,7	20,7	21,5	
	Φόροι κατανάλωσης (ως % του ΑΕΠ)	12,2	13,2	12,7	11,7		10,8	11,1	11,1	10,8	
	Φόροι κεφαλαίου (ως % του ΑΕΠ)	8,2	8,4	8,2	8,2		7,1	8,2	8,1	7,9	
	Σύνολο φόρων ακίνητης περιουσίας (ως % του ΑΕΠ)	1,2	0,9	0,9	0,8		1,9	2,2	2,2	2,3	
	Περιοδικοί φόροι ακίνητης περιουσίας (ως % του ΑΕΠ)	1,0	0,3	0,3	0,2		1,1	1,2	1,2	1,2	
	Περιβαλλοντικοί φόροι ως % του ΑΕΠ	2,8	2,9	2,5	2,5		2,4	2,4	2,4	2,2	
Προοδευτικότητα και δικαιοσύνη	Φορολογική επιβάρυνση στο 50 % του μέσου μισθού (άγαμο άτομο) (*)		17,3	18,1	18,1	18,1	33,9	32,4	32,0	31,5	31,9
	Φορολογική επιβάρυνση στο 100 % του μέσου μισθού (άγαμο άτομο) (*)		17,8	18,9	19,0	19,4	41,0	40,2	40,1	39,9	39,7
	Φόρος εισοδήματος εταιρειών — Πραγματικοί μέσοι φορολογικοί συντελεστές (1) (*)		10,8	10,8	10,8			19,8	19,5	19,3	
	Διαφορά στον συντελεστή GINI πριν και μετά τους φόρους και τις κοινωνικές μεταβιβάσεις σε χρήμα (οι συντάξεις εξαιρούνται από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις)	5,1	8,2	6,3	6,3		8,4	7,9	7,4	8,3	
Φορολογική διοίκηση και συμμόρφωση	Ληξιπρόθεσμες φορολογικές οφειλές: Συνολική φορολογική οφειλή στο τέλος του έτους (συμπερ. των οφειλών που θεωρούνται μη εισπράξιμες) / συνολικά έσοδα (σε %) (*)		45,5	45,0				31,9	31,8		
	Έλλειμμα ΦΠΑ (% της VTTL)		8,6	2,7				11,2	10,5		
Κίνδυνος χρηματο-οικονομικής δραστηριότητας	Μερίσματα, τόκοι και δικαιώματα (καταβληθέντα και εισπραχθέντα) ως ποσοστό του ΑΕΠ (%)			115,1	194,2			10,7	10,5		
	Ροές ΑΞΕ μέσω SPE (οντοτήτων ειδικού σκοπού), % των συνολικών ροών ΑΞΕ (εντός και εκτός)		95,6	93,5	92,6			47,8	46,2	36,7	

(1) Μελλοντοστραφής πραγματικός φορολογικός συντελεστής (ΟΟΣΑ)

(*) Απλός μέσος όρος της ΕΕ-27, καθώς δεν υπάρχει συγκεντρωτική τιμή για την ΕΕ-27

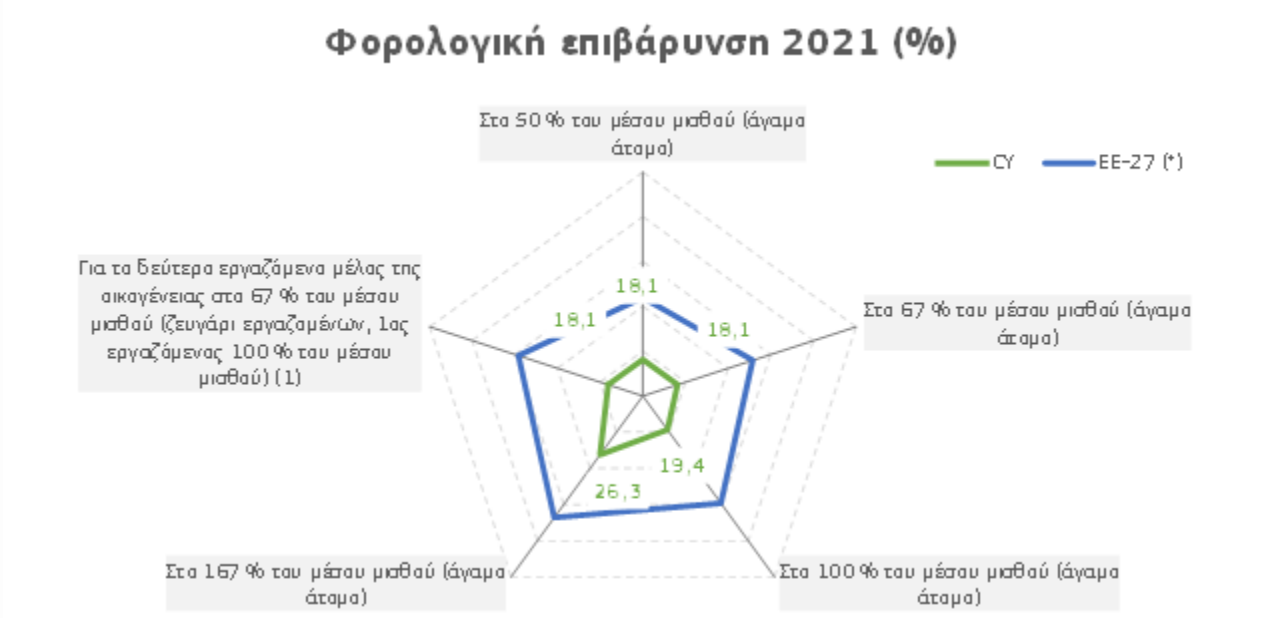
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ΟΟΣΑ.

φορολογίας-παροχών να μειώσει τις ανισότητες, με βάση τις μετρήσεις με τον συντελεστή GINI, κατά μικρότερο ποσοστό από τον μέσο όρο της ΕΕ. Με άλλα λόγια, το φορολογικό σύστημα της Κύπρου είναι λιγότερο διανεμητικό και, ως εκ τούτου, έχει μικρότερο αντίκτυπο στην εισοδηματική ανισότητα σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ.

Η Κύπρος έχει δεσμευτεί να λάβει μέτρα για να συμβάλει στην αντιμετώπιση των στρατηγικών επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού. Τον Νοέμβριο του 2020, η Κύπρος κατάργησε το πρόγραμμα χορήγησης ιθαγένειας σε επενδυτές που μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για σκοπούς φοροδιαφυγής. Τα υψηλά επίπεδα ροών άμεσων ξένων επενδύσεων, και το υψηλό επίπεδο καταβολής μερισμάτων, τόκων και δικαιωμάτων ως ποσοστό του ΑΕΠ, υποδηλώνουν ότι η Κύπρος χρησιμοποιείται από εταιρείες που επιδίδονται σε επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό. Το 2021 στο ΣΑΑ της Κύπρου προβλέφθηκε η θέσπιση νέας νομοθεσίας για την υπαγωγή των εξερχόμενων πληρωμών μερισμάτων, τόκων και δικαιωμάτων σε δικαιοδοσίες με χαμηλή φορολογία σε παρακράτηση φόρου στην πηγή ή σε μη δυνατότητα έκπτωσης, προκειμένου να αποφευχθεί η διπλή μη φορολόγηση. Η νέα αυτή νομοθεσία θα τεθεί σε ισχύ το αργότερο κατά το τέλος του 2024.

Η Κύπρος θα μπορούσε να επιφέρει βελτιώσεις στον τομέα της ψηφιοποίησης της φορολογικής διοίκησης. Οι εκκρεμείς ληξιπρόθεσμες φορολογικές οφειλές μειώθηκαν κατά 0,5 εκατοστιαίες στο 45 % των συνολικών καθαρών εσόδων το 2019, αλλά παρέμειναν πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ-27, που ήταν 31,8 %. Το ΣΑΑ προβλέπει μέτρα για την περαιτέρω ψηφιοποίηση της φορολογικής διοίκησης. Το έλλειμμα ΦΠΑ (δείκτης της αποτελεσματικότητας της επιβολής του ΦΠΑ και της συμμόρφωσης) μειώθηκε κατά 5,9 εκατοστιαίες μονάδες, φθάνοντας στο 2,7 % το 2019, ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από το μέσο έλλειμμα του 10,5 % σε επίπεδο ΕΕ.

Διάγραμμα Α18.1: **Δείκτες για τη φορολογική επιβάρυνση**

(1) Η μέση φορολογική επιβάρυνση του δεύτερου εργαζόμενου αφορά το ύψος του πρόσθετου φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων συν τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης εργαζομένων και εργοδοτών που θα πρέπει να καταβάλει η οικογένεια ως αποτέλεσμα της εισόδου του δεύτερου εργαζόμενου στην εργασία, ως ποσοστό των ακαθάριστων αποδοχών του δεύτερου εργαζομένου συν τις εργοδοτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που οφείλονται για το εισόδημα του δεύτερου εργαζόμενου. Για λεπτομερέστερη ανάλυση, βλ. ΟΟΣΑ (2016), «Taxing Wages 2016», Εκδόσεις του ΟΟΣΑ, http://dx.doi.org/10.1787/tax_wages-2016-en

(*) Απλός μέσος όρος της ΕΕ-27, καθώς δεν υπάρχει συγκεντρωτική τιμή για την ΕΕ-27.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Πίνακας A19.1: **Βασικοί οικονομικοί και χρηματοοικονομικοί δείκτες**

	2004-07	2008-12	2013-18	2019	2020	2021	προβλέψεις 2022	προβλέψεις 2023
Πραγματικό ΑΕΠ (σε ετήσια βάση)	4,9	0,1	2,1	5,3	-5,0	5,5	2,3	3,5
Δυνητική ανάπτυξη (σε ετήσια βάση)	3,7	2,0	0,7	3,3	2,8	2,4	2,6	2,7
Ιδιωτική κατανάλωση (σε ετήσια βάση)	6,2	0,4	1,8	3,0	-5,0	3,7	2,2	2,0
Δημόσια κατανάλωση (σε ετήσια βάση)	2,7	2,4	-0,9	12,7	14,8	8,0	3,1	1,8
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου (σε ετήσια βάση)	10,0	-8,1	4,8	2,9	0,0	-6,3	5,4	5,8
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (σε ετήσια βάση)	3,5	1,4	6,9	7,5	-5,1	14,0	1,7	4,6
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (σε ετήσια βάση)	5,9	-0,1	6,5	8,3	-2,5	9,2	2,5	3,7
Συμβολή στην αύξηση του ΑΕΠ:								
Εγχώρια ζήτηση (σε ετήσια βάση)	6,5	-1,1	1,8	4,3	-0,8	2,7	2,9	2,8
Αποθέματα (σε ετήσια βάση)	-0,2	0,4	0,0	1,5	-2,3	-0,6	0,0	0,0
Καθαρές εξαγωγές (σε ετήσια βάση)	-1,4	0,5	0,2	-0,5	-1,9	3,4	-0,6	0,7
Συμβολή στην αύξηση του δυνητικού ΑΕΠ:								
Σύνολο εργασίας (ώρες) (σε ετήσια βάση)	1,3	0,9	0,1	1,1	0,7	0,6	0,9	0,9
Συσσώρευση κεφαλαίου (σε ετήσια βάση)	2,0	1,4	0,5	1,0	1,0	0,7	0,8	0,9
Συνολική παραγωγικότητα συντελεστών παραγωγής (σε ετήσια βάση)	0,4	-0,4	0,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0
Κενό παραγωγής	3,8	0,4	-3,4	5,6	-2,3	0,6	0,3	1,1
Ποσοστό ανεργίας	4,6	7,0	13,3	7,1	7,6	7,5	7,8	7,3
Αποπληθωριστής ΑΕΠ (σε ετήσια βάση)	3,0	2,0	-0,3	1,1	-1,1	2,7	4,5	3,2
Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή (ΕνΔΤΚ, σε ετήσια βάση)	2,1	2,7	-0,2	0,5	-1,1	2,3	5,2	2,7
Ονομαστική αμοιβή ανά εργαζόμενο (σε ετήσια βάση)	3,7	2,7	-1,4	4,4	-3,2	4,7	4,1	4,5
Παραγωγικότητα της εργασίας (πραγματική, σε δεδουλευμένες ώρες, σε ετήσια βάση)	2,1	0,1	0,9	1,4	1,6	1,6	-0,8	1,6
Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (ΚΕΑΜΠ, σύνολο της οικονομίας, σε ετήσια βάση)	2,3	2,8	-2,0	2,9	1,4	0,4	2,7	2,8
Πραγματικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (σε ετήσια βάση)	-0,7	0,7	-1,7	1,8	2,5	-2,3	-1,8	-0,3
Πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία (ΚΕΑΜΠ, σε ετήσια βάση)	0,5	0,6	-2,1	-0,6	.	.	.	.
Πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία (ΕνΔΤΚ, σε ετήσια βάση)	-0,1	-0,4	-0,7	-2,2	0,5	-0,3	.	.
Καθαρό ποσοστό αποταμίευσης των νοικοκυριών (καθαρή αποταμίευση ως ποσοστό του καθαρού διαθέσιμου εισοδήματος)	1,5	-0,5	-6,8	-0,3	1,8	.	.	.
Ιδιωτικές πιστωτικές ροές, ενοποιημένες (% του ΑΕΠ)	27,9	18,8	3,7	1,7	-2,5	.	.	.
Χρέος ιδιωτικού τομέα, ενοποιημένο (% του ΑΕΠ)	244,4	308,6	325,8	249,9	259,7	.	.	.
εκ του οποίου χρέος νοικοκυριών, ενοποιημένο (% του ΑΕΠ)	88,5	117,1	117,6	86,0	90,7	.	.	.
εκ του οποίου χρέος μη χρηματοοικονομικών εταιρειών, ενοποιημένο (% του	155,9	191,5	208,2	163,8	169,0	.	.	.
Ακαθάριστο μη εξυπηρετούμενο χρέος (% του συνόλου των χρεωστικών μέσων και του συνόλου των δανείων και προκαταβολών) (2)	.	8,9	31,3	15,4	9,1	.	.	.
Εταιρείες, καθαρή δανειοδότηση (+) ή καθαρή δανειοληψία (-) (% του ΑΕΠ)	-9,9	2,3	5,1	-2,1	-1,2	-0,7	-1,5	-1,0
Εταιρείες, ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα (% του ΑΕΠ)	23,7	20,0	21,5	20,0	21,6	21,6	21,0	22,0
Νοικοκυριά, καθαρή δανειοδότηση (+) ή καθαρή δανειοληψία (-) (% του ΑΕΠ)	-7,6	-5,5	-5,1	-4,7	-3,1	-4,8	-7,0	-6,0
Αποπληθωρισμένος δείκτης τιμών κατοικιών (σε ετήσια βάση)	6,8	-4,9	0,0	2,6	0,7	.	.	.
Επενδύσεις σε κατοικίες (% του ΑΕΠ)	10,9	8,2	4,6	7,6	7,6	6,6	.	.
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ), ισοζύγιο πληρωμών	-6,2	-7,7	-3,2	-5,7	-10,1	-7,2	-8,8	-7,2
Εμπορικό ισοζύγιο (% του ΑΕΠ), ισοζύγιο πληρωμών	-2,2	-6,4	1,3	0,2	-2,5	1,1	.	.
Όροι εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών (σε ετήσια βάση)	-0,5	-0,4	0,5	-0,7	-0,9	0,3	-2,6	-0,1
Ισοζύγιο κίνησης κεφαλαίων (% του ΑΕΠ)	0,1	0,3	0,4	0,1	0,1	0,7	.	.
Καθαρή διεθνής επενδυτική θέση (% του ΑΕΠ)	-68,2	-123,6	-145,9	-116,1	-136,2	-122,8	.	.
NENDI - NIIP εξαιρουμένων των μέσων χωρίς κίνδυνο αθέτησης (% του ΑΕΠ) (1)	.	-69,2	-204,3	-167,0	-169,8	-141,2	.	.
Υποχρεώσεις IIP εξαιρουμένων των μέσων χωρίς κίνδυνο αθέτησης (% του ΑΕΠ) (1)	.	62,7	62,5	51,5	53,9	51,7	.	.
Εξαγωγικές επιδόσεις έναντι προηγμένων χωρών (πενταετής % μεταβολή)	-13,8	-7,5	2,7	2,0	2,9	.	.	.
Μερίδιο εξαγωγικών αγορών, αγαθά και υπηρεσίες (σε ετήσια βάση)	-5,8	-4,2	3,8	3,5	6,9	3,7	-2,8	0,4
Καθαρές ροές ΑΕΕ (% του ΑΕΠ)	.	9,1	19,6	0,4	-17,9	.	.	.
Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	-0,9	-4,1	-2,8	1,3	-5,8	-1,7	-0,3	-0,2
Διαρθρωτικό δημοσιονομικό ισοζύγιο (% του ΑΕΠ)	.	.	1,9	-0,3	-4,6	-2,1	-0,4	-0,7
Ακαθάριστο χρέος της γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	60,4	60,5	102,4	91,1	115,0	103,6	93,9	88,8

(1) NIIP εξαιρουμένων των άμεσων επενδύσεων και μετοχών χαρτοφυλακίου.
(2) Εγχώριοι τραπεζικοί όμιλοι και ανεξάρτητες τράπεζες, θυγατρικές ΕΕ και εκτός ΕΕ που ελέγχονται από το εξωτερικό και υποκαταστήματα ΕΕ και εκτός ΕΕ ελεγχόμενα από το εξωτερικό.
Πηγή: Eurostat και ΕΚΤ στις 2.5.2022, εάν διατίθενται· Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα στοιχεία των προβλέψεων (εαρινές προβλέψεις 2022)

Στο παρόν παράρτημα αξιολογούνται οι κίνδυνοι δημοσιονομικής βιωσιμότητας για την Κύπρο σε βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Το παράρτημα ακολουθεί την ίδια πολυδιάστατη προσέγγιση με την έκθεση του 2021 για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα, η οποία επικαιροποιήθηκε με βάση τις εαρινές προβλέψεις 2022 της Επιτροπής.

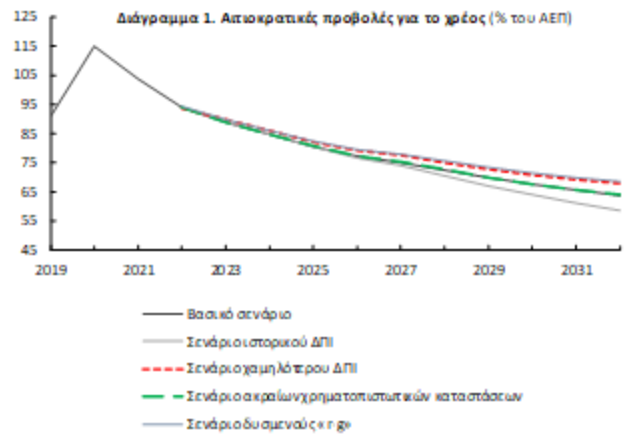
Στον πίνακα 1 παρουσιάζονται οι βασικές προβλέψεις για το χρέος. Ο πίνακας παρουσιάζει το προβλεπόμενο δημόσιο χρέος και την ανάλυση του στο πρωτογενές ισοζύγιο, το αποτέλεσμα χιονοστιβάδας (ο συνδυασμένος αντίκτυπος των πληρωμών τόκων και της αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ στη δυναμική του χρέους) και την προσαρμογή αποθεμάτων-ροών. Οι προβλέψεις αυτές στηρίζονται στην παραδοχή ότι δεν θα ληφθούν νέα μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής μετά το 2023, και περιλαμβάνουν τον αναμενόμενο θετικό αντίκτυπο των επενδύσεων στο πλαίσιο του NextGenerationEU.

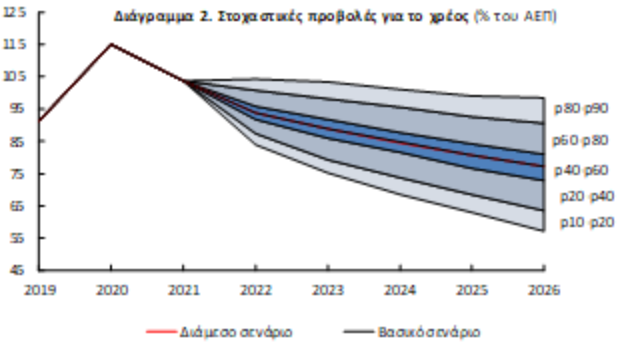
Στο διάγραμμα 1 παρουσιάζονται τέσσερα σενάρια εναλλακτικά του βασικού σεναρίου για να καταδειχθεί ο αντίκτυπος των αλλαγών στις παραδοχές. Το σενάριο «ιστορικού ΔΠΙ» προϋποθέτει ότι το διαρθρωτικό πρωτογενές ισοζύγιο (ΔΠΙ) επιστρέφει σταδιακά στο προηγούμενο μέσο επίπεδό του. Στο σενάριο «χαμηλότερου ΔΠΙ», το ΔΠΙ είναι μόνιμα ασθενέστερο από ό,τι στο βασικό σενάριο. Το σενάριο της «δυσμενούς συσχέτισης επιτοκίου - ρυθμού ανάπτυξης» προϋποθέτει λιγότερο ευνοϊκό αποτέλεσμα χιονοστιβάδας σε σχέση με το βασικό σενάριο. Στο σενάριο «χρηματοοικονομικών πιέσεων», η χώρα αντιμετωπίζει προσωρινά υψηλότερα επιτόκια της αγοράς το 2022.

Στο διάγραμμα 2 παρουσιάζεται το αποτέλεσμα των στοχαστικών προβολών. Οι προβολές αυτές δείχνουν την επίδραση στο χρέος 2 000 διαφορετικών κλυδωνισμών που επηρεάζουν τη δημοσιονομική θέση του κράτους, την οικονομική ανάπτυξη, τα επιτόκια και τις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Ο κώνος καλύπτει το 80 % του συνόλου των προσομοιωμένων κατευθύνσεων του χρέους και, ως εκ τούτου, δεν συμπεριλαμβάνει ακραία

Πίνακας A20.1: **Ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους για την Κύπρο**

Πίνακας 1. Βασικές προβολές για το χρέος	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Δείκτης ακαθάριστου χρέους (% του ΑΕΠ)	**91,1**	**115,0**	**103,6**	**93,9**	**88,8**	**84,7**	**80,6**	**77,2**	**75,1**	**72,5**	**69,8**	**67,5**	**65,5**	**63,8**
Μεταβολή του χρέους	-7,3	23,9	-11,4	-9,7	-5,1	-4,1	-4,1	-3,3	-2,1	-2,6	-2,7	-2,3	-2,0	-1,7
εκ του οποίου														
Πρωτογενές έλλειμμα	*-3,5*	*3,6*	*-0,2*	*-1,3*	*-1,1*	*-1,0*	*-1,0*	*-0,8*	*-0,4*	*-0,3*	*-0,6*	*-0,5*	*-0,4*	*-0,3*
Αποτέλεσμα χιονοστιβάδας	*-3,8*	*8,0*	*-7,1*	*-5,1*	*-4,6*	*-3,1*	*-3,1*	*-2,5*	*-1,8*	*-2,3*	*-2,1*	*-1,8*	*-1,6*	*-1,5*
Προσαρμογή αποθεμάτων-ροών	*0,0*	*12,3*	*-4,1*	*-3,3*	*0,7*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
Ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες (% του ΑΕΠ)	5,8	25,8	4,0	2,7	5,8	5,4	6,5	8,8	9,2	9,1	9,0	8,7	6,5	6,4

Πίνακας 2. Ανάλυση των δεικτών κενού βιωσιμότητας S1 και S2

		S1	S2
Συνολικός δείκτης (ε.μ. του ΑΕΠ)		**-0,4**	**1,0**
εκ του οποίου			
	Αρχική δημοσιονομική θέση	-2,9	-0,1
	Απαίτηση για το χρέος	2,2	
	Δαπάνες λόγω γήρανσης του πληθυσμού	0,3	1,1
	εκ των οποίων *Συντάξεις*	*0,4*	*1,0*
	Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	*0,1*	*0,3*
	Μακροχρόνια περίθαλψη	*0,1*	*0,2*
	Λοιπά	*-0,2*	*0,4*

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Πίνακας Α20.2: **Χάρτης θερμότητας για τους κινδύνους δημοσιονομικής βιωσιμότητας για την Κύπρο**

Βραχυπρόθεσμα	Μεσοπρόθεσμα										Μακροπρόθεσμα	
				Ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους (DSA)								
					Αιτιοκρατικά σενάρια							
Συνολικά (S0)	Συνολικά (S1+DSA)	S1	Συνολικά		Βασικό σενάριο	Ιστορικό ΔΠΙ	Χαμηλότερο ΔΠΙ	Δυσμενές «r-g»	Ακραίες χρηματοπιστωτικές καταστάσεις	Στοχαστικές προβολές	S2	Συνολικά (S2+DSA)
ΧΑΜΗΛΟΣ	ΜΕΣΑΙΟΣ	ΧΑΜΗΛΟΣ	ΜΕΣΑΙΟΣ	Συνολικά	ΜΕΣΑΙΟΣ	ΧΑΜΗΛΟΣ	ΜΕΣΑΙΟΣ	ΜΕΣΑΙΟΣ	ΜΕΣΑΙΟΣ	ΜΕΣΑΙΟΣ	ΧΑΜΗΛΟΣ	ΜΕΣΑΙΟΣ
				Επίπεδο χρέους (2032), % του ΑΕΠ	64	59	68	69	64			
				Έτος κορύφωσης του χρέους	2021	2021	2021	2021	2021			
				Περιθώρια δημοσιονομικής εξυγίανσης	35%	30%	37%	35%	35%			
				Πιθανότητα ο δείκτης χρέους να υπερβεί το 2026 το επίπεδο του 2021						6%		
				Διαφορά μεταξύ 90ού και 10ου εκατοστημορίου (ε.μ. ΑΕΠ)						41		

(1) Επίπεδο χρέους το 2032: πράσινο: κάτω του 60 % του ΑΕΠ, κίτρινο: μεταξύ 60 % και 90 %, κόκκινο: άνω του 90 %. (2) Το έτος κορύφωσης του χρέους δείχνει κατά πόσον το χρέος προβλέπεται να αυξηθεί συνολικά κατά την επόμενη δεκαετία. Πράσινο: το χρέος κορυφώνεται σε πρώιμο στάδιο· κίτρινο: κορύφωση προς τα μέσα της περιόδου προβολής· κόκκινο: όψιμη κορύφωση. (3) Το περιθώριο δημοσιονομικής εξυγίανσης μετρά το μερίδιο των προηγούμενων δημοσιονομικών θέσεων στη χώρα οι οποίες ήταν αυστηρότερες από εκείνες που έθετε ως παραδοχή το βασικό σενάριο. Πράσινο: υψηλή αξία, δηλαδή η δημοσιονομική θέση που τίθεται ως παραδοχή είναι εύλογη με βάση τα ιστορικά πρότυπα και αφήνει περιθώρια για διορθωτικά μέτρα, εάν χρειαστεί· κίτρινο: μέτρια κόκκινο: χαμηλή. (4) Πιθανότητα ο δείκτης χρέους να υπερβεί το 2026 το επίπεδο του 2021: πράσινο: χαμηλή πιθανότητα, κίτρινο: μέτρια, κόκκινο: υψηλή (αποτυπώνει επίσης το αρχικό επίπεδο χρέους). (5) Η διαφορά μεταξύ του 90ού και του 10ου εκατοστημορίου μετρά την αβεβαιότητα, με βάση την κατανομή του χρέους στο πλαίσιο 2000 διαφορετικών κλυδωνισμών. Τα πράσινα, τα κίτρινα και τα ερυθρά τετραγωνίδια υποδηλώνουν αυξανόμενη αβεβαιότητα. (6) Η έντονη μείωση των ακαθάριστων χρηματοδοτικών αναγκών το 2021 βασίζεται στην παραδοχή ότι οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες θα καλυφθούν εν μέρει από τη χρήση καταθέσεων μετρητών.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την πολυδιάστατη προσέγγιση της Επιτροπής, βλ. έκθεση του 2021 για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα)

γεγονότα.

Ο πίνακας 2 παρουσιάζει τους δείκτες δημοσιονομικής βιωσιμότητας S1 και S2 και τους κύριους σχετικούς παράγοντες. Ο S1 μετρά την προσπάθεια εξυγίανσης που απαιτείται για τη μείωση του χρέους στο 60 % του ΑΕΠ σε 15 έτη. Ο S2 μετρά την προσπάθεια εξυγίανσης που απαιτείται για τη σταθεροποίηση του χρέους επ' αόριστον. Η *αρχική δημοσιονομική θέση* μετρά την προσπάθεια που απαιτείται για την κάλυψη μελλοντικών πληρωμών τόκων, η *συνιστώσα του κόστους γήρανσης* αποτυπώνει την ανάγκη να απορροφηθεί η προβλεπόμενη αλλαγή στις δημόσιες δαπάνες που συνδέονται με τη γήρανση του πληθυσμού, όπως οι συντάξεις, η υγειονομική περίθαλψη και η μακροχρόνια περίθαλψη, και η *απαίτηση για το χρέος* μετρά την πρόσθετη προσαρμογή που απαιτείται για την επίτευξη του στόχου του 60 % του ΑΕΠ όσον αφορά το χρέος.

Τέλος, ο θερμικός χάρτης παρουσιάζει τη συνολική ταξινόμηση των κινδύνων δημοσιονομικής βιωσιμότητας (πίνακας Α20.2)**.** Η *κατηγορία βραχυπρόθεσμου κινδύνου* βασίζεται στον δείκτη S0, έναν δείκτη έγκαιρης ανίχνευσης δημοσιονομικών πιέσεων κατά το επόμενο έτος. Η *κατηγορία μεσοπρόθεσμου κινδύνου* προκύπτει από την ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους (ABX) και τον δείκτη S1. Η ABX αξιολογεί τους κινδύνους για τη βιωσιμότητα με βάση διάφορα κριτήρια: Το προβλεπόμενο επίπεδο χρέους σε 10 έτη, την πορεία του χρέους («έτος κορύφωσης»), την αξιοπιστία των δημοσιονομικών παραδοχών και το περιθώριο για αυστηρότερες θέσεις εάν χρειαστεί («χώρος δημοσιονομικής εξυγίανσης»), την πιθανότητα μη σταθεροποίησης του χρέους κατά την επόμενη πενταετία και το μέγεθος της αβεβαιότητας. Η *κατηγορία μακροπρόθεσμου κινδύνου* βασίζεται στον δείκτη S2 και την ABX.

Συνολικά, οι βραχυπρόθεσμοι κίνδυνοι για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα είναι χαμηλοί. Ο δείκτης έγκαιρης ανίχνευσης (S0) της Επιτροπής δεν επισημαίνει σημαντικούς βραχυπρόθεσμους δημοσιονομικούς κινδύνους (πίνακας Α20.2). Οι χρηματοδοτικές ανάγκες της κυβέρνησης αναμένεται να παραμείνουν χαμηλές βραχυπρόθεσμα.

Οι βραχυπρόθεσμοι κίνδυνοι για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα είναι μέτριοι. Αφενός, από την ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους (ABX) προκύπτει ότι οι κίνδυνοι είναι μέτριοι. Η ABX δείχνει ότι το δημόσιο χρέος προβλέπεται να συνεχίσει να μειώνεται σημαντικά, από 93,9 % το 2022 σε περίπου 64 % του ΑΕΠ το 2032 στο βασικό σενάριο (πίνακας 1). Αυτή η πορεία του χρέους είναι ευαίσθητη σε πιθανούς κλυδωνισμούς στις δημοσιονομικές, μακροοικονομικές και χρηματοπιστωτικές μεταβλητές, όπως δείχνουν εναλλακτικά σενάρια και στοχαστικές

προσομοιώσεις (διαγράμματα Ax1 και Ax2). Αφετέρου, ο δείκτης κενού βιωσιμότητας S1 δείχνει ότι δεν θα χρειαστεί πρόσθετη δημοσιονομική εξυγίανση για να επιτευχθεί δείκτης χρέους 60 % του ΑΕΠ σε 15 χρόνια (πίνακας 2). Συνολικά, ο μέτριος κίνδυνος αποτυπώνει κυρίως το τρέχον υψηλό χρέος και την ευπάθεια σε δυσμενείς κλυδωνισμούς.

Οι μακροπρόθεσμοι κίνδυνοι για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα είναι μέτριοι. Μακροπρόθεσμα, ο δείκτης κενού βιωσιμότητας S2 (σε 1,0 εκατοστιαία μονάδα του ΑΕΠ) υποδεικνύει χαμηλούς κινδύνους, ενώ η ABX καταδεικνύει σημαντικές ευπάθειες, γεγονός που οδηγεί στη συνολική αξιολόγηση μεσαίου κινδύνου. Ο δείκτης S2 υποδηλώνει ότι, για να σταθεροποιηθεί το χρέος μακροπρόθεσμα, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν οι δημοσιονομικές πιέσεις που απορρέουν από τη γήρανση του πληθυσμού, ιδίως όσον αφορά τις συνταξιοδοτικές δαπάνες (πίνακας 2).